

Rakkautta, rikkautta ja ristiriitoja

Suomalaisten solmimat kaksikulttuuriset avioliitot | Lassi Lainiala & Minna Säävälä

Perhebarometri 2012

Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 46/2012

Perhebarometri 2012

Rakkautta, rikkautta ja ristiriitoja

Suomalaisten solmimat kaksikulttuuriset avioliitot

Lassi Lainiala ja Minna Säävälä

Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 46/2012

Väestöliitto

Julkaisija: Väestöliitto ry, Väestöntutkimuslaitos
Kalevankatu 16 B, PL 849, 00101 Helsinki
Puh. (09) 228 050
www.vaestoliitto.fi

Kustantaja: Väestöliitto ry
Kalevankatu 16 A, PL 849, 00101 Helsinki

© Lassi Lainiala ja Minna Säävälä, Väestöliitto ja VL-Markkinointi Oy

ISBN 978-952-226-112-0 (nid.)
ISBN 978-952-226-113-7 (pdf.)

Kannen kuva: Masterfile
Taitto: Taittotalo PrintOne, Helsinki

Helsinki, 2012
Vammalan Kirjapaino Oy

SISÄLTÖ

ESIPUHE.....	7
TIIVISTELMÄ.....	9
ABSTRACT.....	12
1 JOHDANTO.....	15
Rakkautta yli rajojen.....	17
Aikaisempi tutkimus.....	19
Tutkimustehtävä.....	21
Suomalaisten kaksikulttuuriset avioliitot 2000-luvulla.....	22
Tutkimuksen aineistot ja menetelmät.....	27
Raportin rakenne.....	31
2 KAHDEN KULTTUURIN LIITTOJEN LUONNE.....	32
Tapaaminen.....	32
Liittoon rakastumalla, tutustumalla vai pitkään seurustelemalla?.....	34
Ensimmäistä kertaa naimisissa?.....	37
Suomen valinta asuinmaaksi.....	38
Suomalaismiehet keskimääräistä iäkkäämpänä, naiset nuorempana liittoon.....	40
Suomeen tulee kouluja käyneitä puolisoita.....	45
Työn kautta osaksi suomalaista yhteiskuntaa.....	46
Tiivistelmä.....	50
3 PARISUHDE KAKSIKULTTUURISISSA LIITOISSA.....	51
Vuorovaikutus ja kielitaito.....	51
Onnistuneen avioliiton rakennusaineet.....	56
Riidan aiheet.....	58
Parisuhdetyytyväisyys.....	66
Sitten, jos suunnitellaan jo eroa.....	71
Ystävät, perhe ja uskonnolliset yhteisöt parisuhteen apuna ja tukena.....	73
Tiivistelmä.....	75
4 KAHDEN KULTTUURIN PARIT VANHEMPINA.....	77
Perhekeskeisyys.....	78
Kuinka tyytyväisiä vastaajat ovat omaan vanhemmuuteensa?.....	80
Kasvatus kompastuskivenä.....	82
Kahden kulttuurin naimakauppa, kolmannen korvapuusti?.....	88
Tiivistelmä.....	90

5	LIITTO YMPÄRISTÖSSÄÄN	92
	Miten muut ovat suhtautuneet liittoon?.....	93
	Vanhemmat: saatu ja annettu tuki	98
	Ystävät ja tuttavat: sosiaaliset verkostot	104
	Ennakkoluulot ja syrjäntäkokemukset.....	107
	Asiointi virallisen Suomen kanssa.....	110
	Perhe-elämää yli rajojen	112
	Tiivistelmä	115
	PÄÄTELMÄT JA POHDINTAA.....	117
	LÄHTEET	121
	LIITTEET	126
	Liite 1: Tutkimusaineistot	126
	Liite 2: Taulukoita vuosina 2009-2010 solmituista avioliitoista	131
	Liite 3: Valikoituja jakaumataulukoita ja -kuvioita 2012 perhebarometriaineistosta	135
	Liite 4: Inhimillisen kehityksen indeksi (HDI)	140
	KUVIOT	
	Kuvio 1. Suomen kansalaisten solmimien avioliittojen kokonaismäärän kehitys sekä solmitut avioliitot ulkomaan kansalaisten kanssa 1987–2011 ...	17
	Kuvio 2. Suomen kansalaisten kanssa avioituneet ulkomaalaiset sulhaset ja morsiamet 1987–2011, henkeä	23
	Kuvio 3. Suomen kansalaisten (miehet) morsiamet suurimpien kansalaisuusryhmien mukaan 2000–2011, henkeä	23
	Kuvio 4. Suomen kansalaisten (naiset) sulhaset suurimpien kansalaisryhmien mukaan 2000–2011, henkeä	24
	Kuvio 5. Puolisoiden ikäerot suomalais-suomalaisissa* (N=2133) ja kahden kulttuurin (suomalais-ei suomalainen, N=967)* liitoissa, miesten avioliitot 2009–2010, %	26
	Kuvio 6. Puolisoiden ikäerot suomalais-suomalaisissa* (N=2053) ja kahden kulttuurin (suomalais-ei suomalainen, N=769)* liitoissa, naisten avioliitot 2009–2010, %	26
	Kuvio 7. Suomessa syntyneiden miesten puolisojen yleisimmät syntymämaat, %, perhebarometrikysely 2012	29
	Kuvio 8. Suomessa syntyneiden naisten puolisojen yleisimmät syntymämaat, %, perhebarometrikysely 2012	30
	Kuvio 9. Tapaamistavat* kahden kulttuurin liitoissa, perhebarometri 2012 kysely	33
	Kuvio 10. Seurustelun pituus ennen avioliittoa Suomessa syntyneillä miehillä , puolison lähtömaan kehitystason (inhimillisen kehityksen indeksi HDI*) mukaan,%	35

Kuvio 11. Seurustelun pituus ennen avioliittoa Suomessa syntyneillä naisilla, puolison lähtömaan kehitystason (inhimillisen kehityksen indeksi HDI*) mukaan,%	36
Kuvio 12. Suomalaisvastaajien seurusteluajat puolison syntymämaan kehitystason sekä avioliiton pituuden mukaan, %, (N=997)	37
Kuvio 13. Onko kahden kulttuurin avioliitto vastaajalle ensimmäinen? % ...	38
Kuvio 14. Syyt Suomen valitsemiseksi pariskunnan asuinmaaksi, %	39
Kuvio 15. Suomessa syntyneiden ja ulkomailla syntyneiden miesten ja naisten keskimääräinen avioitumisikä, nykyinen liitto, vuotta	40
Kuvio 16. Suomessa syntyneiden ja ulkomailla syntyneiden miesten ja naisten nykyisen avioliiton solmimisikä asuinpaikan mukaan, keskiarvo ..	41
Kuvio 17. Miesten ja naisten avioitumisiän keskiarvo Suomessa solmituissa avioliitoissa ja Suomessa syntyneiden avioitumisikä kaksikulttuurissa liitoissa, kaikki avioliitot sekä ensimmäiset avioliitot	42
Kuvio 18. Puolisoiden välinen ikäero* Suomessa syntyneiden miesten ja naisten kaksikulttuurisissa liitoissa, puolison syntymämaan kehitystason (HDI) mukaan	43
Kuvio 19. Suomessa syntyneiden miesten puoliset puolison avioitumisiän ja puolison syntymämaanosan mukaan, %	44
Kuvio 20. Suomessa syntyneiden naisten puoliset puolison avioitumisiän ja puolison syntymämaanosan mukaan, %	45
Kuvio 21. Koulutusvuosien jakauma eri vastaajaryhmillä, %	46
Kuvio 22. Alle 65-vuotiaiden pääasiallinen toiminta sukupuolen ja syntymämaan mukaan, %	48
Kuvio 23. Työttömänä tai lomautettuna viimeisen viiden vuoden aikana olleet, sukupuolen ja syntymämaan mukaan, %	49
Kuvio 24. Puolisonsa kieltä osaavat Suomessa syntyneet miehet ja naiset, %	53
Kuvio 25. Puolisonsa kieltä osaavat ulkomailla syntyneet miehet ja naiset, %	54
Kuvio 26. Sujuvasti suomen / ruotsin kieltä osaavat ulkomailla syntyneet miehet ja naiset, Suomeen muutosta kuluneen ajan mukaan, %	55
Kuvio 27. Kotona käytettävien kielten määrä, % vastaajista	56
Kuvio 28. Tärkeät onnistuneen avioliiton rakennusaineet (hyvin tärkeä –vaihtoehdon valinneet, %)	58
Kuvio 29. Riidanaiheet ja riitojen yleisyys kaksikulttuurisissa liitoissa, kaikki vastaajat	59
Kuvio 30. Osuus vastaajista jotka ovat riidelleet kotitöistä viimeisen vuoden aikana vähintään silloin tällöin, %	60
Kuvio 31. Osuus vastaajista jotka ovat riidelleet rahasta viimeisen vuoden aikana vähintään silloin tällöin, %	61
Kuvio 32. Osuus vastaajista, jotka ovat riidelleet vapaa-ajan käytöstä tai ystävistä viimeisen vuoden aikana vähintään silloin tällöin, %	63
Kuvio 33. Osuus vastaajista, jotka ovat riidelleet seksistä viimeisen vuoden aikana vähintään silloin tällöin, %	64
Kuvio 34. Osuus vastaajista, jotka ovat riidelleet alkoholista tai uskottomuudesta viimeisen vuoden aikana vähintään silloin tällöin; %	65

Kuvio 35. Parisuhdetyytyväisyys kaksikulttuurisissa liitoissa, kaikki vastaajat	67
Kuvio 36. Parisuhdetyytyväisyys 25–44-vuotiaiden 0- ja 1-lapsisten avioliitossa elävien suomalaisten ja kaksikulttuurisissa liitoissa elävien Suomessa syntyneiden sekä ulkomailla syntyneiden parissa sukupuolen mukaan, keskiarvo	68
Kuvio 37. Suhtautuminen erilaisiin parisuhdeväittämiin, kaikki vastaajat.	68
Kuvio 38. Avioliiton keston vaikutus parisuhdetyytyväisyyteen, keskiarvo..	70
Kuvio 39. Avioeroa viimeisen vuoden aikana pohtineet, %	72
Kuvio 40. Eroa pohtineiden apuverkostot, %.....	74
Kuvio 41. Vastaajien perheiden jakautuminen pareihin, uusperheisiin ja ydinperheisiin synnyinmaan mukaan, %	78
Kuvio 42. Kuinka tärkeitä lapset ovat avioliiton onnistumiselle?, %	79
Kuvio 43. Vastaajien tyytyväisyys omaan vanhemmuuteensa, %	81
Kuvio 44. Yksilapsisten 25–44-vuotiaiden Suomessa syntyneiden vastaajien tyytyväisyys vanhemmuuteensa verrattuna vuoden 2008 perhebarometriin, %	81
Kuvio 45. Ristiriitoja lastenkasvatuksesta kokeneet kaksikulttuurisissa avioliitoissa 2012 sekä suomalais-suomalaisissa avioliitoissa 2007, %	84
Kuvio 46. Suomessa syntyneiden naisten kokemat ristiriidat lastenkasvatuksessa puolison syntymämaanosan mukaan, %	85
Kuvio 47. Omien tai puolison lasten suhtautuminen avioliittoon sitä solmittaessa (N=795) ja nykyään (N=967), %	89
Kuvio 48. Läheisten ja sukulaisten suhtautuminen avioliittoon sitä solmittaessa , kaikki vastaajat, % (N=1997–2301)	94
Kuvio 49. Läheisten ja sukulaisten suhtautuminen avioliittoon nyt , % (N=2075–2300).....	95
Kuvio 50. Isän suhtautuminen avioliittoon sen solmimisaikaan, Suomessa syntyneiden vastaajien sulhaset ja morsiamet syntymämaan kehitystason (Human Development Index) mukaan 2012, %	96
Kuvio 51. Korkeintaan yksilapsisten, 25–44-vuotiaiden naisten yhteydenpito äitiinsä 2008 barometrissa ja vuoden 2012 barometrissa, %	97
Kuvio 52. Vanhemmille apua eri muodoissa antavat, %, (N=2 389)	99
Kuvio 53. Avunanto (materiaalinen, hoiva ym.) vanhemmille, vastaajan syntymämaan kehitystason (Human Development Index) mukaan, %	100
Kuvio 54. Vastaukset kysymykseen ‘Saatteko apua vanhemmiltasi tai puolisoasi vanhemmilta seuraavissa asioissa’, %	102
Kuvio 55. Lastenhoitoapua isovanhemmilta saavat, %	103
Kuvio 56. Ystävyyssuhteisiinsa tyytymättömien osuus ulkomailla syntyneiden vastaajien parissa, asuinpaikan tyypin mukaan (N=1 118), %	105
Kuvio 57. Itsensä ainakin toisinaan yksinäiseksi tuntevat ulkomailla syntyneet naiset syntymämaanosan mukaan, %	107
Kuvio 58. Missä ajattelee asuvansa 5 vuoden kuluttua, vastaajan syntymämaan mukaan 2011, %	114
Kuvio 59. Missä ajattelee asuvansa 5 vuoden kuluttua, vastaajan sukupuolen ja koulutustason mukaan 2011, %.....	114

ESIPUHE

Sukulaiseni lähti nuorena naisena 1950-luvulla Lontooseen kieltä opiskelemaan. Vaalea Kemiön tytär rakastui siellä Ghanasta kotoisin olevan mieheen. Suomalaiset vanhemmat tukivat liittoa alusta lähtien. Elämänpituudesta onnellisesta avioliitosta syntyi kolme lasta, jotka varttuivat Afrikassa ja Euroopassa. Eräs heistä muutti Yhdysvaltoihin ja meni siellä naimisiin kiinalaisen kanssa. Kun katson heidän lapsiaan, näen pohjoisen ja etelän, idän ja lännen välisten liittojen hedelmiä.

Eri maista tulevien avioliitot ovat Suomessa edelleen suhteellisen tuore ilmiö. Maailmalla on toisin, ja etenkin Lontoo on tällä vuosituhanella ylpeästi omaksumut ”mixed marriages” -kaupungin brändiä. Julkisuudessa kahden kulttuurin liittoihin liittyy herkästi tietty viehättävä ja eksoottinen särmä. Asiantuntijat ja itse pariskunnat kuitenkin puhuvat myös tavanomaista suuremmista haasteista.

Väestöliiton perhebarometri liittyy tänä vuonna ensimmäistä kertaa maahanmuuttoon. Kyse on myös urauurtavasta tutkimuksesta, sillä kahden kulttuurin liittoja ei ole meillä aikaisemmin tutkittu edustavalla kyselyaineistolla. Maailmallakin kattavia tutkimuksia on tehty hämmästyttävän vähän.

Kyselyn alussa olimme huolestuneita siitä, että aihe koettaisiin araksi. Maahanmuuttaneille suunnatuissa kyselyissä vastausprosentti on usein ollut kovin alhainen. Nyt kävi onneksi toisin, sillä vastaajat vastasivat kiitettävän ahkerasti ja tunnollisesti, mikä takaa tulosten luotettavuuden. Avovastauksia ja vapaamuotoisia kommentteja tuli todella paljon, ja olemme hyödyntäneet niitä läpi kirjan. Suuri kiitos kaikille kyselyn täyttäjille!

Alli Paasikiven Säätiö mahdollisti jälleen perhebarometrimme aineistonkeruun. Kiitämme Säätiötä pitkäjänteisestä tuesta. Olemme myös hyvin kiittollisia Suomen Kotien Kukkasrahastolle ja Kotisisaropiston kannatusyhdistyksen rahastolle hankkeemme tukemisesta.

Postiosoitetiedot ja otoksen poiminnan saimme Väestörekisterikeskuksesta. Kiitämme yhteistyöstä tietopalveluasiantuntija Kristiina Kaivosta. Kyselytietoja on täydennetty Tilastokeskuksesta tilatulla rekisteritiedostolla vuosina 2009 ja 2010 solmituista avioliitoista. Yliaktuaari Antti Katainen tuotti aineiston hyvin

nopeasti hyvin tiukalla aikataululla. Kiitämme myös yliaktuaari Markus Rapoa vielä julkaisemattomien, vuotta 2011 koskevien avioliittotietojen toimittamisesta.

Väestöliitto tarjoaa parisuhdeterapiaa ja on erikoistunut kahden kulttuurin perheiden asioihin. Kysymysten teossa ja testauksessa olivat suureksi avuksi niin Väestöliiton kuin muidenkin järjestöjen asiantuntijat. Familia club ry:n Hanna Kinnunen ja Elina Pöllänen auttoivat kehittämään kyselyä, samoin nimettömät lomakkeen testaajat, joita kiitämme avusta. Väestöliiton omat asiantuntijat Monikulttuurisesta osaamiskeskuksesta ja Perhetoiminnoista, mm. Maryan Abdulkarim, Anita Novitsky, Vuokko Malinen ja Heli Vaaranen antoivat arvokkaan panoksensa lomakkeen kehittämiseen. Kysymyspatteristoon saimme luvan käyttää joitakin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella käynnissä olevan Maahanmuuttajien terveystutkimuksen MAAMU- hankkeen kysymyksiä ja käännöksiä, joista kiitämme hankkeen asiantuntijoita Shadia Raskia ja Anu Castaneda.

Samoin kiitämme Elina Leinosta ja Inga Jasinskaja-Lahtea luvasta käyttää aiemmassa tutkimuksessa testattua ja venäjäksi käännettyä Sociocultural Adaptation Scalea lomakkeellamme. Lomakkeen kääntämisestä ja kielentarkistuksesta vastasivat Maija Mäkinen ja Arja Haikara. Kyselyn postituksen toteutti käytännössä tehokkaasti Promail Oy, ja tietojen tallennuksesta sähköiseen muotoon vastasi KS-Konsultointi.

Kyselyssä ehdottoman tärkeää on ollut Väestöntutkimuslaitoksen tiimityöskentely. Hankkeen suunnittelussa ja lomakkeen teossa auttoivat erityisesti Osmo Kontula ja Anneli Miettinen. Annelia haluamme kiittää erityisesti hänen panoksestaan Tilastokeskuksen rekisteriaineiston analyysissä ja taulukoiden tuottamisessa. Korkeakouluharjoittelija Salli Alanko auttoi analysoimaan kyselyn avovastauksia näkemyksellisesti. Kielentarkastuksesta kiitämme Stina Fågelia, tiedonhankinnasta Tiina Helamaata ja julkaisun käytännön toteutuksessa avustamisesta Mika Takojaa.

Helsingissä 15.10.2012

Anna Rotkirch

Johtaja, Väestöntutkimuslaitos

TIIVISTELMÄ

Parisuhteet Suomesta ja ulkomailta kotoisin olevien kesken lisääntyvät tasaisesti. Suomessa avioliitossa elävistä runsaat kolme prosenttia elää kahden kulttuurin avioliitossa, mutta uusista avioliitoista jo kahdeksan prosenttia solmitaan ulkomaan kansalaisen kanssa. Helsingissä kaksikulttuuristen avioliittojen osuus on kaksinkertainen muuhun maahan verrattuna.

Tässä tutkimuksessa käytämme taustaltaan ulkomaalaisen ja taustaltaan suomalaisen välisistä avioliitoista nimitystä kaksikulttuurinen avioliitto tai kahden kulttuurin avioliitto. Vuoden 2012 Perhebarometri antaa yleiskuvan kaksikulttuurisista avioliitoista Suomessa. Tarkastelemme, millaisia nämä liitot ovat ja poikkeavatko ne jotenkin tavanomaisista suomalaisista avioliitoista ja perheistä. Selvitämme tarkemmin kolmea pääteemaa: parisuhdetyytyväisyyttä, vanhemmuutta sekä liittoja ympäristössään.

Pääasiallisena tutkimusaineistona on vuonna 2012 postikyselyllä kerätty edustava kyselyaineisto, lisäaineistona on Tilastokeskuksesta tilattu rekisteriaineisto vuosina 2009–2010 solmituista avioliitoista Suomessa. Kyselylomake lähetettiin Väestörekisteristä satunnaisesti poimituille 6 000:lle kaksikulttuurisessa liitossa elävälle kotimaankieliselle ja vieraskieliselle. Vastausprosentiksi saatiin 40. Vastanneet edustavat hyvin otosta alueelliselta ja ikäjakaumaltaan. Naiset ovat vastanneissa hiukan yliedustettuina. Aineistoa on analysoitu pääasiassa kuvailevilla tilastollisilla menetelmillä. Kyselyn mukana vastaajilta saatuja kommentteja on käytetty laadullisen aineiston tapaan.

Suomalaismiesten ja -naisten kaksikulttuuriset avioliitot poikkeavat toisistaan paljon. Muun muassa ulkomailta tulleiden puolisoiden syntymämaat, miesten ja naisten avioitumisikä sekä avioliittohistoria eroavat toisistaan. Miesten puoliset painottuvat Thaimaasta, Venäjältä ja Virosta tulleisiin, naisten puolisoiden lähtömaissa ei ole yksittäisiä suuria eroja. Suomalaismiehet näissä liitoissa ovat avioituneet keskimääräistä aviollista suomalaisväestöä vanhempina, useampi on eronnut tai leski uutta liittoa solmiessaan, ja moni muodostaa uusperheen. Ulkomaalaistaustaisen miehen kanssa avioituneet suomalaisnaiset taas ovat keskimääräistä useammin ensimmäisessä liitossaan, ja heidän avioitumisikänsä vastaa aika lailla suomalaista keskiarvoa. Ulkomaalaistaustaisiin puolisoihin on

yleensä tutustuttu ulkomailla työn tai opiskelun kautta. Lomamatkoilla ja Internetissä tavatut puoliset ovat harvinaisempia. Noin kaksi kolmesta avioliitosta on sellaisia, joissa puoliso on muuttanut Suomeen avioliiton seurauksena, ja noin kolmanneksessa hän on asunut Suomessa jo ennen liiton solmimista.

Tutkimuksemme vastaajien lapsiperheistä 23 prosenttia on uusperheitä. Koko suomalaisväestössä vastaava osuus on yhdeksän prosenttia, joten uusperheet ovat kaksikulttuurisissa avioliitoissa paljon tavallisempia kuin muissa liitoissa. Hyvin nuoria ulkomaalaispuolisoita on vähän, ja yli 80 prosenttia ulkomaalaistaustaisista puolisoista on suorittanut keskiasteen tai korkeakoulututkinnon.

Suurin osa kaksikulttuurisessa avioliitossa elävistä on yhtä tyytyväisiä tai tyytyväisempiä liittoihinsa kuin suomalaisissa liitoissa elävät. Kaksikulttuuriset avioliitot ovat hieman riitaisampia kuin tavanomaiset avioliitot. Yleisesti ottaen kahden kulttuurin perheissä ei lastenkasvatus kuitenkaan tuota ristiriitoja sen useammalle avioparille kuin keskivertosuomalaisissakaan lapsiperheissä. Riitely kasvatukselta ei liity ulkomaalaistaustaisen puolison perinteiseen arvotaustaan, mutta Afrikan mantereella syntyneiden puolisoitten kanssa avioituneet naiset kokevat muita enemmän ristiriitoja lastenkasvatuksessa. Avioeroajatuksia oli ollut kaksikulttuurisissa liitoissa elävillä useammalla kuin suomalais-suomalaisissa liitoissa elävillä yleensä. Vain harvat avioeroa pohtineet olivat jääneet täysin vaille ystävien, sukulaisten tai yhteiskunnan apua ja tukea.

Kaksikulttuurisia avioliittoja solmineiden lähipiiri on suhtautunut heidän liittoihinsa neutraalisti tai myönteisesti. Suomalaiset kaksikulttuurisessa avioliitossa olevat naiset pitävät yhteyttä äitiinsä jopa kiinteämmin kuin naimisissa olevat naiset yleensä. Kaksikulttuurisissa pareissa näyttää kuitenkin olevan muita pareja enemmän täysin vaille vanhemman sukupolven lastenhoitoapua jääviä lapsiperheitä.

Jotkut suomalaiset erityisesti kaupungeissa ja pääkaupunkiseudulla kertoivat puolisoittensa kohtaavan ennakkoluuloja, syrjintää ja rasismia. Viranomaisten lupakäytännöt koetaan monimutkaisiksi, stressaaviksi ja hitaiksi. Suurimmalla osalla alhaisen kehitystason maista tulevista puolisoista on ollut hankaluuksia tai vaikeuksia virallisten lupien ja rekisteröintien kanssa.

Suurin osa pareista ajattelee asuvansa Suomessa myös viiden vuoden päästä. Eniten muuttohaluja on korkeakoulutuksen saaneilla suomalaisvastaajilla. Suomalaisista puolisoista suuri osa on asunut ainakin jonkin aikaa puolison kotimaassa, mutta sinne muuttoa lähitulevaisuudessa suunnittelee vain harva.

Pareja ja perheitä työntävät Suomesta pois puolison työllistymisvaikeudet omalle alalle, vaikea ilmasto ja kieli, halu turvata lasten kaksikielisyys ja -kulttuurisuus sekä joidenkin puolisoitten kohtaama nuiva ja ulossulkeva kohtelu suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomessa taas pitävät perhe ja sukulaiset, puolison tai oma työ ja opinnot, hyvä koulutusjärjestelmä sekä turvallisuus.

ABSTRACT

Intercultural relationships among couples are increasing steadily in Finland. About three percent of the married population of Finland is in an intercultural marriage, but about eight percent of new marriages are formed between a Finnish and a foreign national, and in Helsinki, the proportion of such new marriages is double that rate.

In this study, “intercultural marriage” refers to marriage between a person with a Finnish background and a person with a foreign background. The 2012 Family Barometer provides an overview of such marriages in Finland. We examine how these marriages are formed, their basic characteristics, and whether they differ from average Finnish marriages and families in any way. We explore three main themes: relationship satisfaction among couples, parenting, and attitudes toward the marriages in the couple’s social environment.

The main research data derives from a representative postal survey carried out in 2012 of people living in an intercultural marriage. The questionnaire was sent to a sample of 6,000 persons selected according to the mother tongue registered in the Finnish Population Information System (marriages between a native speaker of Finnish or Swedish and a native speaker of a foreign language). The response rate was 40. The respondents correspond to the sample geographically and in their age distribution. Women are somewhat overrepresented among the respondents. The survey data is mainly analyzed descriptively. Written comments provided by the respondents are used as qualitative data. As additional quantitative material we have used register data of a sample of all marriages formed in Finland in 2009–2010.

The intercultural marriages of Finnish men and Finnish women differ greatly: the spouses’ countries of origin, women’s and men’s age at marriage, and their marriage histories all diverge. The foreign spouses of Finnish men are especially likely to hail from Thailand, Russia, and Estonia, while for Finnish women there is no particular concentration of spouses’ countries of origin. Finnish men who enter into intercultural marriages do so at a relatively older age compared to men in endogamous Finnish marriages. These men are more likely to be widowers or divorced, and often form reconstituted families with their foreign spouse.

Finnish women who enter into an intercultural marriage are more likely than other Finnish women to be marrying for the first time, and their marriage age corresponds to the average marriage age.

People in intercultural marriages usually became acquainted while the Finnish partner was abroad for reasons of work or study, some during a vacation. Relatively few of the foreign spouses had met via the Internet. In two of three marriages, the foreign spouse moved to Finland as a consequence of the marriage, and only in one of three marriages had he or she lived in Finland prior to getting married.

Altogether, 23 percent of the respondents in families with children live in a reconstituted family. The proportion of reconstituted families among intercultural marriages is much higher than among other marriages; among families with children in Finland, the proportion is nine percent. Very young spouses of foreign origin are rare. More than 80 percent of the foreign wives and husbands have a secondary or tertiary level education.

Compared to Finnish–Finnish marriages, couples in an intercultural marriage are as or even more satisfied with their relationship. Intercultural marriages do exhibit a somewhat higher frequency of conflict. Conflicts over the upbringing of children are, however, no more common among intercultural couples than other Finnish couples with children. Conflicts over the upbringing of children were not connected to a spouse being from a society with traditional values, though women married to partners born on the African continent are more likely to experience conflicts over the upbringing of children than is the case among other intercultural couples. Compared to endogamously married persons in Finland, thoughts of divorce are more common among intercultural spouses. Most of those who had considered divorce had received at least some help or support from friends, relatives or wider society.

Reactions among the majority of the respondents' close social circle of family, friends and colleagues to their intercultural marriage ranged from positive to neutral. Finnish women in intercultural marriages stay in even closer contact with their mothers than women in endogamous Finnish marriages. However, a higher proportion of intercultural families with children, compared to other families, receive no childcare help whatsoever from the older generation.

Some Finns, particularly in cities and in the Helsinki region, had witnessed social exclusion and even racism towards their foreign spouse in the public

sphere. Residence permits and other official formalities are seen as complicated, stressful and slow. The majority of spouses coming from developing countries have experienced difficulties in securing permits and registrations.

The majority of the couples thought they would still be living in Finland in five years. Willingness to migrate was somewhat higher among highly educated Finnish respondents. While Finnish respondents had frequently lived in their spouse's country of origin previously, they were not seriously considering moving there again in the near future. Factors pushing intercultural couples away from Finland included a spouse's difficulties finding employment that corresponds to his/her qualifications, difficult climate and language, the importance of ensuring bilingualism and a bicultural upbringing for their children, and a spouse's possible experience of social exclusion in Finnish society. Factors keeping couples in Finland included family and relatives, one's own or a spouse's work or studies, a good education system, and safety.

1 JOHDANTO

Perheen perustaminen erikielisen tai toisesta maasta kotoisin olevan kanssa on tavallisuudesta poikkeava valinta, jonka tekijä joutuu kohtaamaan kysymyksiä ja uteluita, ennakkoluulojakin. Julkisessa keskustelussa näistä liitoista puhutaan usein silloin, kun ilmenee kielteisiä lieveilmiöitä, kuten kansainvälisiä huoltajuuskiistoja, lumeliittoja tai epäilyjä ihmiskaupasta. Toistaiseksi tiedämme tällaisista liitoista sensaatioiden tuolla puolen varsin vähän. Tutkimus aiheesta on ollut lähinnä laadullista, tiettyä kansallisuutta olevien kanssa solmittuja liittoja valaisevaa tapaustutkimusta. Tämän, lähes 2400 kaksikulttuurisessa liitossa elävän miehen ja naisen kyselyvastauksiin perustuvan perhebarometrin tarkoituksena on luoda yleiskuva näistä avioliitoista Suomessa. Tarkastelemme, millaisia nämä liitot ovat, ja poikkeavatko ne jotenkin tavanomaisista suomalaisista avioliitoista ja perheistä.

Parisuhteet Suomesta ja ulkomailta kotoisin olevien kesken lisääntyvät tasaisesti (kuviot 1 ja 2). Vuonna 2010 avioliiton solmineiden Suomessa syntyneiden miesten morsiamista kahdeksan prosenttia ja naisten sulhasista seitsemän prosenttia oli ulkomailla syntyneitä¹. Suomessa avioliitossa elävistä runsaat 3 prosenttia elää kahden kulttuurin liitossa. Vieraskielisen ja kotimaankielisen avioliitossa eli vuonna 2011 yhteensä 63 798 miestä ja naista. Lisäksi vieraskielisen ja kotimaankielisen muodostamassa avioliitossa eli 23 486 henkilöä.²

Suomalais-ulkomaalaisia perheitä on suhteessa eniten pääkaupunkiseudulla. Suomen kansalaisen solmimista avioliitoista oli ulkomaan kansalaisen kanssa solmittuja 15 prosenttia kaikista Helsingissä solmituista liitoista vuonna 2011³, eli yli kaksi kertaa niin suuri osuus kuin koko maassa.⁴ Koko Euroopan unionin

1 Tilastokeskus: Siviilisäädyn muutokset 2010, osoitteessa http://www.stat.fi/til/ssaaty/2010/ssaaty_2010_2011-05-06_tie_001_fi.html.

2 Julkaisematon tieto, Markus Rapo, Tilastokeskus, 4.10.2012.

3 Helsingin kaupungin tietokeskus 2012.

4 Pääkaupunkiseudulla lukua kasvattavat mahdollisesti osaltaan Suomen kansalaisuuden saaneiden maahanmuuttajien avioliitot omasta tai vanhempien lähtömaasta peräisin olevien kanssa. Nämä liitot ovat kansainvälisiä, mutteivät välttämättä kaksikulttuurisia. Tästä ei ole saatavissa tarkempaa tilastotietoa, mutta kielen perusteella suomen- ja ruotsinkielisten avioliittoja muunkielisten kanssa tarkasteltaessa ainakin suuri osa näistä liitoista jää pois. Vuonna 2011 kotimaankielisten miesten avioliitoista 11 prosenttia ja naisten liitoista 13 prosenttia solmittiin vieraskielisen kanssa (Helsingin kaupungin tietokeskus 2012).

alueella kansainvälisiksi avioliitoiksi laskettavia avioliittoja on noin 13 prosenttia kaikista avioliitoista.⁵ Joissakin Länsi-Euroopan maissa, esimerkiksi Sveitsissä ja Espanjassa, ne ovat suhteessa paljon yleisempiä. Norjassa oli jo vuonna 2004 kaikista solmituista avioliitoista yksi viidestä valtaväestöön kuuluvan ja maahanmuuttajataustaisen / maahanmuuttajan välisiä.⁶ Voimme siis olettaa osuuden kasvavan edelleen myös Suomessa.

Myös lapset, jotka ovat syntyneet ja kasvaneet eri kulttuuritaustasta tulevien vanhempien perheissä, tulevat yhä näkyvämmäksi osaksi yhteiskuntaa. Henkilöitä, joiden toinen vanhempi oli syntynyt ulkomailla, oli vuoden 2011 lopussa 113 000, ja heistä suurin osa on alle 15-vuotiaita.⁷ Pariskunnan tai ydinperheen lisäksi nämä liitot ovat osa elämää myös kahden kulttuurin perheiden muille läheisille, kuten isovanhemmille ja liitoista eronneille.

Osa kaksikulttuurisista liitoista solmitaan Suomessa jo asuvien ihmisten kesken, osa puolisoista muuttaa vasta parisuhteen seurauksena Suomeen. Avioliittomuutto on yksi keskeinen kansainvälisen muuttoliikkeen muoto. Asiasta on keskusteltu vilkkaasti monissa maissa ja se on nostattanut poliittista kuohuntaa esimerkiksi Tanskassa ja Norjassa.⁸

Tässä tutkimuksessa käytämme taustaltaan ulkomaalaisen ja taustaltaan suomalaisen välisistä avioliitoista nimitystä *kaksikulttuurinen avioliitto tai kahden kulttuurin avioliitto*. Tutkimustarkoituksiin ei ole vakiintunut yhtä laajasti hyväksyttyä termiä tai määritelmää näille liitoille. Vanha käsite ”seka-avioliitto” koetaan leimaavaksi, ja ”kansainvälisillä avioliitoilla” viitataan tarkkaan ottaen eri kansalaisuutta olevien väliseen avioliittoon. Liitto voi kuitenkin olla kaksikulttuurinen, vaikka puolisoilla olisi sama kansalaisuus. Toinen voi myös saada maan kansalaisuuden avioliiton kuluessa. ”Kaksikulttuurinen” viittaa tässä siihen, että puoliset ovat kasvaneet erilaisissa yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa olosuhteissa. Suomessa asuvat kaksikulttuuriset parit puhuvat yleensä äidinkielenään eri kieliä ja usein ainakin toinen on kokenut maahanmuuton elämässään.

5 Euroopan Komissio 2010.

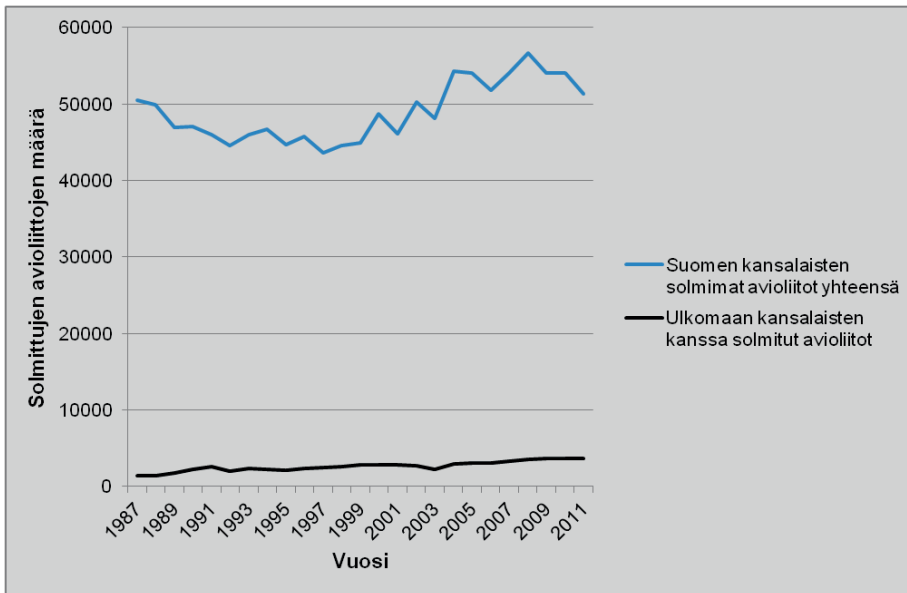
6 Daugstad 2006.

7 Ruotsalainen ja Nieminen 2012.

8 Hagelund 2008; Keskinen ym. 2009.

Kuvio 1. Suomen kansalaisten solmimien avioliittojen kokonaismäärän kehitys sekä solmitut avioliitot ulkomaan kansalaisten kanssa 1987–2011

Lähde: Tilastokeskus, Väestötilastot 2012.

Rakkautta yli rajojen

Miksi kahden kulttuurin avioliitot yleistyvät? Se liittyy selvästi yleiseen ihmisten liikkuvuuden lisääntymiseen. Suomalaiset liikkuvat maailmalla työn, opintojen ja lomamatkojen vuoksi, ja ulkomaalaisia saapuu myös Suomeen eri syistä entistä enemmän. Näin parisuhteisiin johtavat kohtaamiset ovat yhä mahdollisempia. Pelkkä vuorovaihtuksen lisääntyminen ja sattuma ei kuitenkaan riitä selittämään ilmiöön liittyviä piirteitä, kuten juuri tietyistä maista peräisin olevien kanssa avioitumista.

Arjessa ajattelemme puolison valintaa ihastumisen, rakkauden ja kumppanuuden määräämänä, jota se yksilön näkökulmasta usein onkin. Mutta kun parinmuodostusta tarkastellaan joukkoilmiönä, voidaan nähdä, ettei se ole satunnaista. Solmimme usein liittoja itsellemme ja elämäntilanteeseemme ”sopivien” ihmisten kanssa.

Kansainvälisten liittojen yleistyminen liittyy globalisaatioon ja ihmisten liikkuvuuden lisääntymiseen, sosiaaliseen muuttoon paremman elämän toivossa sekä sellaisiin kumppanin ominaisuuksiin, joita omaan ryhmään kuuluvilla kumppaneilla ei uskota olevan.

Kaikkialla parinmuodostus tapahtuu yleensä omasta etnisestä, kielellisestä, kansallisesta, sosiaalisesta tai koulutuksellisesta taustasta peräisin olevien kesken. Tähän perussääntöön on tosin aina ollut myös poikkeuksia.⁹ Oman ryhmän ulkopuolisten kanssa avioituminen on myös yhteisöjä uusintava ja vahvistava voima: avioliitoilla luodaan siteitä ulkopuolisiin, saadaan uusia vaikutteita ja verkostoja. Jälkimoderneissa yhteiskunnissa syntyperän ja perheen mukaan määräytyvät piirteet, kuten ihonväri, kieli tai etninen ryhmä, eivät ole välttämättä niin ehdottomia tai tärkeitä parinvalinnassa kuin hankitut ominaisuudet, kuten koulutus, elämäntyyli tai varallisuus. Tämä ei tarkoita, että etniset tai uskonnolliset rajat olisivat kokonaan menettäneet merkityksensä. Useimmat ihmiset myös monietnisissä ja / tai jälkimoderneissa yhteiskunnissa eri puolilla maailmaa valitsevat puolisonsa enimmäkseen omasta etnisestä tai kieliryhmästään.

Yleisesti voidaan sanoa, että puolisonvalinnat perustuvat kolmeen sosiaaliseen voimaan:

- 1) Yksilöllisiin syihin: partnereissa toivottuihin voimavaroihin ja ominaisuuksiin, kuten ikään, ulkonäköön, luotettavuuteen, älykkyyteen, huumorintajuun jne.,
- 2) sosiaaliin normeihin hyväksyttävästä puolisosta (esim. uskonto, sukupuoli, ikä),
- 3) sekä parisuhdemarkkinoiden luomiin rajoituksiin (esim. väestörakenne tietyssä ikäryhmässä).¹⁰

Ulkomaalaisen tai etniseltä taustaltaan toista ryhmää edustavaksi koetun henkilön valitsemista puolisoksi voidaan selittää joko puolison erityisillä ominaisuuksilla ja voimavaroilla tai parisuhdemarkkinoiden rakenteilla. Edellä mainitun listan ykköskohtaan kuuluvat pohdinnat esimerkiksi vakavaraisen, naisellisen tai miehekkään puolison toiveesta. Köyhässä maassa vaikeissa oloissa elävälle voi rikkaassa maassa asuva puoliso olla erityisen toivottu avain parempaan elämään. Jotkut eivät löydä tai saa omasta maastaan sellaista miestä tai naista, jota toivovat puolisoikseen.

⁹ Kalmijn 1998.

¹⁰ Kalmijn 1998.

Ulkomaalaisia puolisoita tulee lähinnä niistä maista, joissa ulkomaille avioitumiseen suhtaudutaan hyväksyvästi ja vain vähän sellaisista maista, joissa oman ryhmän sisällä avioitumisen normi on ehdoton. Esimerkiksi Thaimaassa ei naisen avioitumista ulkomaalaisen kanssa tuomita, kun taas Afganistanissa tilanne on täysin päinvastainen. Ihmisyhteisöjen geneettinen tutkimus osoittaa, että naiset ovat olleet ihmislajin historiassa liikkuvampia kuin miehet: he ovat useammin muuttaneet avioliiton yhteydessä pois synnyinyhteisöistään.¹¹

Parisuhdemarkkinoiden rajoitukset tarkoittavat, että on väestöryhmiä, joiden on vaikea löytää sopivana pidettyä puolisoa. Suomessa esimerkiksi maaseudulla asuvien vähän koulutettujen miesten ja kaupungissa asuvien korkeasti koulutettujen naisten on usein vaikea löytää puolisoita omasta elämänpiiristä, koska eri ikä- ja koulutusryhmiä edustavat miehet ja naiset jakautuvat epätasaisesti eri puolille maata. Samantyyppinen, joskin eri syistä johtuva, avioliittomarkkinoiden epätasapaino näkyy vahvasti muutamissa Aasian maissa, esimerkiksi Etelä-Koreassa ja Taiwanissa. Näissä maissa vaimojen hakeminen vähemmän kehittyneistä naapurimaista on yleistynyt voimakkaasti.¹²

Aikaisempi tutkimus

Kaksikulttuurisista liitoista tiedetään vasta vähän

Tutkimusta kansainvälisistä avioliitoista on tehty monenlaisissa viitekehyksissä: psykologisesti, parisuhdeterapian näkökulmasta, väestötieteellisesti ja muutto liikkeen näkökulmasta sekä sosiaalitieteellisesti, selvittämällä kaksikulttuurisen avioelämän arkea ja luonnetta.

Avioliittomuutto maahanmuuton erityisenä muotona on herättänyt väestötieteilijöiden huomiota viime aikoina. Väestötieteen maailmanjärjestö IUSSP järjesti viime vuonna seminaarin, jossa todettiin, että erilaiset rekisterikäytännöt tekevät vertailevan tutkimuksen maiden välillä varsin vaikeaksi.¹³ Avioliittomuutto ja avioliitot eri kansalaisuutta olevien kesken ovat joka tapauksessa kiistatta yleistymässä erityisesti Itä-Aasiassa sekä vauriissa länsimaissa. Suurin

¹¹ Stone ja Lurquin 2007: 191.

¹² *The Economist* 11.11.2011.

¹³ IUSSP 2011.

osa avioliittomuuttoa koskevasta kansainvälisestä tutkimuksesta käsittelee naisten muuttoa, lähinnä Aasian maista ja Aasian maiden välillä.¹⁴ Silti myös miesten avioliittomuutto on tärkeä ilmiö. Thomas Niedomysl, John Östh ja Maarten van Ham ovat tehneet avioliittomuuttoa Ruotsiin koskevan rekisteripohjaisen tutkimuksen, jossa paljastuu samantapaisia piirteitä kuin Suomessa: ulkomaalaiset morsiamet ja sulhaset ovat peräisin varsin erilaisista maista.¹⁵

Valtaosa kaksikulttuurisia liittoja koskevista tutkimuksista on laadullisia tapaustutkimuksia.¹⁶ Suomessa tehdyistä tutkimuksista ja opinnäytteistä suurin osa tarkastelee avioliittoja jonkin tietyn ulkomaalaisryhmän kanssa.¹⁷ Muutamia laadulliset tutkimukset tai opinnäytteet kuvaavat ulkomaille avioituneita suomalaisia¹⁸ tai vuorovaikutusta kansainvälisissä avioliitoissa.¹⁹ Suomessa on kahden kulttuurin perheistä ja parisuhteista hyvin vähän yleistettävää laajempaa tietoa.²⁰ Siirtolaisuusinstituutissa on tuotettu aihetta koskevia seminaarisarjoja, julkaisuja ja bibliografia.²¹ Kahden kulttuurin perheiden vanhemmuudesta ja perhe-elämästä ei tiedetä edustavaan otokseen perustuvien tutkimuksien ja systemaattisesti paljoakaan.

Avioerojen taustaa ei tunneta

Euroopan unionin alueella kansainvälisistä liitoista erotaan tilastojen valossa samassa suhteessa kuin muistakin liitoista.²² Suomessa eri kansalaisuutta edustavien henkilöiden avioliitot ovat kuitenkin keskimääräistä selvästi herkempiä päättymään eroon. Ulkomailla syntyneen ja Suomessa syntyneen puolison välisiä liittoja päättyy eroon noin kolme kertaa niin usein kuin kahden Suomessa syntyneen välisiä.²³

14 ks. Vartti 2000; Constable 2003.

15 Niedomysl, Östh ja van Ham 2010.

16 esim. Flemmen 2008; Zahedi 2009; Fulas-Souroulla 2011; Suksomboon 2011; Fleischer 2011.

17 esim. Järvinen-Tassopoulos 2004; Kuusisto 2007; Reuter ja Kyntäjä 2006; Sirkkilä 2005; Warkentin ja Mikkonen 2004.

18 Tuomi-Nikula 1996, Leinonen 2002.

19 Cools 2004, 2011; Suomenaro 2000.

20 mutta katso Heikkilä 2005; Heikkilä ja Yeoh toim. 2010.

21 Leinonen 2007.

22 Euroopan Komissio 2010.

23 Tilastokeskus 2011.

Syyt avioerojen yleisyyteen ovat epäselviä, eikä asiasta ole juurikaan tutkimusta. Sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten mukaan eroriski voi liittyä kulttuuri-taustoista kumpuaviin lastenkasvatustiistoihin, parin kohtaamaan kielteiseen suhtautumiseen sekä tavanomaisiin parisuhdeongelmiin, joita yhteisen kielen puute voi pahentaa ²⁴. On myös spekuloitu, että oleskelulupien saamisen ongelmat kannustaisivat pareja avioitumaan tavanomaista lyhyemmällä harkinnalla seurustelun alkuvaiheessa yhteiselämän mahdollistamiseksi. ²⁵ Mahdollisten lumeliittojen purkautuminen voi osaltaan nostaa erojen määrää näissä liitoissa, mutta asian tutkiminen on varsin vaikeaa. Pienimuotoiset haastattelututkimukset viittaavat siihen, että näiden liittojen kohtaama sosiaalinen paine, tuen puute ja ennakkoluulot vierasmaalaisia kohtaan koettelevat liittojen kestävyyttä. ²⁶ Maahan muuttaneen puolison kotoutumisen haasteet ja sopeutumisstressi heijastunevat väistämättä tavalla tai toisella myös parisuhteeseen. Vain ymmärtämällä kaksikulttuuristen liittojen luonnetta yleisesti voidaan etsiä syitä sille, miksi avioerot ovat näissä liitoissa yleisempiä kuin muissa avioliitoissa. Tässä tutkimuksessa ei ole ollut mukana eronneita, mutta olemme tarkastelleet avioliitossa olevien eroaiteita ja parisuhdeongelmien luonnetta.

Tutkimustehtävä

Luomme tässä perhebarometrissa ensin yleiskuvan siitä, millaisia Suomessa asuvat kahden kulttuurin liiton solmineet ovat. Millaiset henkilöt solmivat näitä liittoja? Missä ja millaisissa perheissä he elävät? Miten liitot ovat syntyneet? Selvitämme tarkemmin kolmea pääteemaa: **parisuhdetyytyväisyyttä, vanhemmuutta** sekä **liittoja ympäristössään**: puolisoitten saamaa ja antamaa tukea lähipiirilleen ja asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Millaisia resursseja ja toisaalta riskejä perheen perustaminen eri maista kotoisin olevien kesken luo parisuhteelle, vanhemmuudelle ja kasvatukselle? Vertaamme parisuhdetyytyväisyyttä, ristiriitojen aiheita sekä eroharkintaa ns. tavanomaisiin avioliittoihin Suomessa. Selvitämme myös, miten tällaisessa liitossa elävät saavat tukea perheeltä, suvulta, ystäviltä ja suomalaiselta yhteiskunnalta. Mikä kaksikulttuurisissa liitoissa elävien mielestä

²⁴ Viertola-Cavallari 2009.

²⁵ Säävälä 2011.

²⁶ esim. Kuusisto 2007.

on Suomessa asumisessa hyvää, missä on parantamisen varaa? Hahmotamme tekijöitä, jotka vahvistavat kaksikulttuurisessa liitossa elävien mahdollisuuksia tyydyttävään perhe-elämään. Tulokset paitsi lisäävät ymmärrystä tästä uudesta ja kasvavasta ilmiöstä, myös auttavat sosiaali- ja terveystalvveluja kohtaamaan kaksikulttuurisia pareja ja perheitä ja tukemaan heitä, jos tuen tarvetta ilmenee.

Suomalaisten kaksikulttuuriset avioliitot 2000-luvulla

Miesten ja naisten kaksikulttuuriset liitot ovat erilaisia

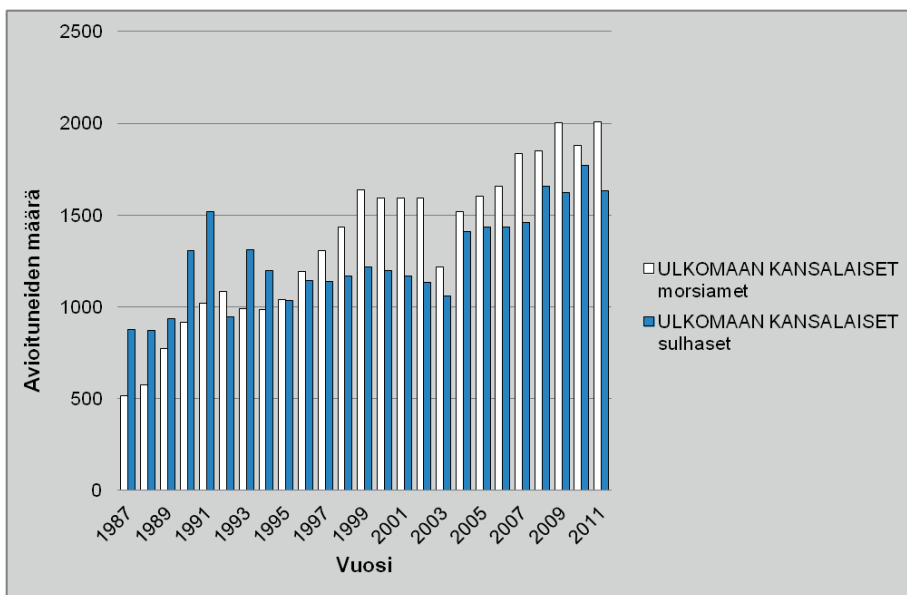
Vuoden 2011 ulkomaalaisissa sulhasissa oli eniten Turkin, Britannian, Yhdysvaltojen ja Ruotsin kansalaisia, kun taas morsiamissa oli eniten Thaimaan, Venäjän, Kiinan ja Viron kansalaisia. Viime vuosien merkittävin uusi piirre on voimakkaasti yleistynyt avioituminen thaimaalaisten naisten kanssa. Kun vuonna 2000 thaimaalaisen naisen kanssa solmi avioliiton 150 suomalaismiestä, oli heitä vuonna 2011 jo 490. Thaimaalaisia naisia avioituu Suomen kansalaisten kanssa nyt jo enemmän kuin venäläisiä. Venäläisiä vaimoja on kuitenkin edelleen kaikista ulkomaalaistaustaisista vaimoista eniten, koska he olivat pitkään muita suurempi morsiorvymä.

Ulkomaalaisten sulhasten kansalaisuuksien kirjo on laaja, kun taas morsiamia tulee keskitetysti muutamasta maasta (kuviot 3 ja 4). Avioliittomuuttajat tulevat hyvin erilaisista lähtömaista sen mukaan, ovatko he miehiä vai naisia. Sama tilanne toistuu muun muassa Ruotsissa.²⁷

²⁷ Niedomysl ym. 2010.

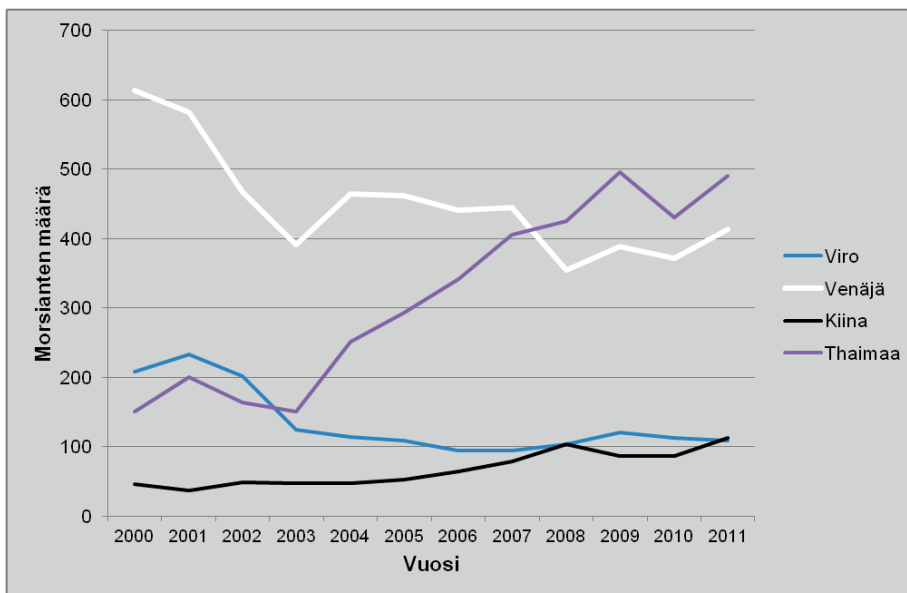

Kuvio 2. Suomen kansalaisen kanssa avioituneet ulkomaalaiset sulhaset ja morsiamet 1987–2011, henkeä

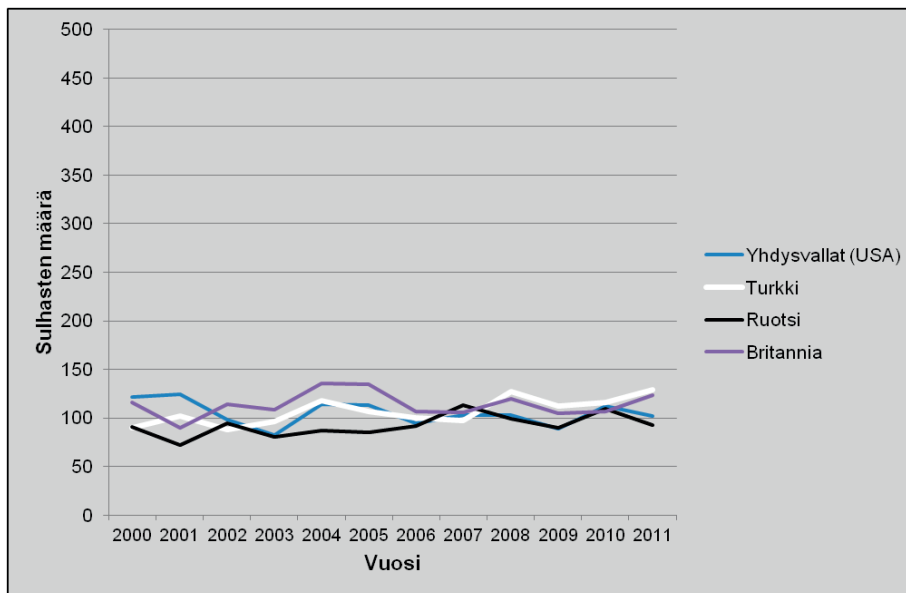
Lähde: Tilastokeskus, Väestötilastot 2012.

Kuvio 3. Suomen kansalaisten (miehet) morsiamet suurimpien kansalaisuusryhmien mukaan 2000–2011, henkeä

Lähde: Tilastokeskus, Väestötilastot 2012.

Kuvio 4. Suomen kansalaisten (naiset) sulhaset suurimpien kansalaisryhmien mukaan 2000–2011, henkeä

Lähde: Tilastokeskus, Väestötilastot 2012.

Suomalaisten vuosina 2009–2010 solmimat kaksikulttuuriset avioliitot

Ennen kyselyaineistoomme syventymistä esittelemme viime aikoina solmittuja kahden kulttuurin liittoja Tilastokeskukselta saadun rekisteriaineiston valossa (ks. liite 2). Tilastokeskuksen aineistossa kaksikulttuurinen liitto määriteltiin puolisoiden äidinkielen mukaan, kotimaankielisen ja vieraskielisen (tai väestöön kuulumattoman) avioliitoksi. Aineisto koskee vuosina 2009 ja 2010 solmittuja kaksikulttuurisia avioliittoja sekä vertailuaineistona tavanomaisia liittoja. Näin saamme kuvan juuri tällä hetkellä vallitsevasta uusien liittojen tilanteesta. Oma kyselyaineistomme kuvaa kaksikulttuurisissa liitoissa eläviä ihmisiä, joista osalla avioliitto on solmittu jo kauan sitten.

Kaksikulttuurisia avioliittoja solmitaan lukumääräisesti eniten Uudellamaalla; suhteellinen osuus kaikista solmituista avioliitoista on suurin Uudellamaalla, Itä-Uudellamaalla sekä Etelä-Karjalassa. Myös Ahvenanmaalla liittoja on suhteessa paljon, mutta luku on epävarma koska liittoja on niin vähän kaiken kaikkiaan ja vaihtelu vuodesta toiseen voi olla suurta. Kaksikulttuurisia liittoja solmitaan

muihin maakuntiin verrattuna erityisen vähän Kanta-Hämeessä ja Etelä-Pohjanmaalla. Kaksikulttuurisia avioliittoja solmivat naiset ovat muita useammin Uudeltamaalta, miehet taas Etelä-Karjalasta, Pohjois-Karjalasta, Kainuusta ja Itäiseltä Uudeltamaalta (liite 2, taulukko 1).

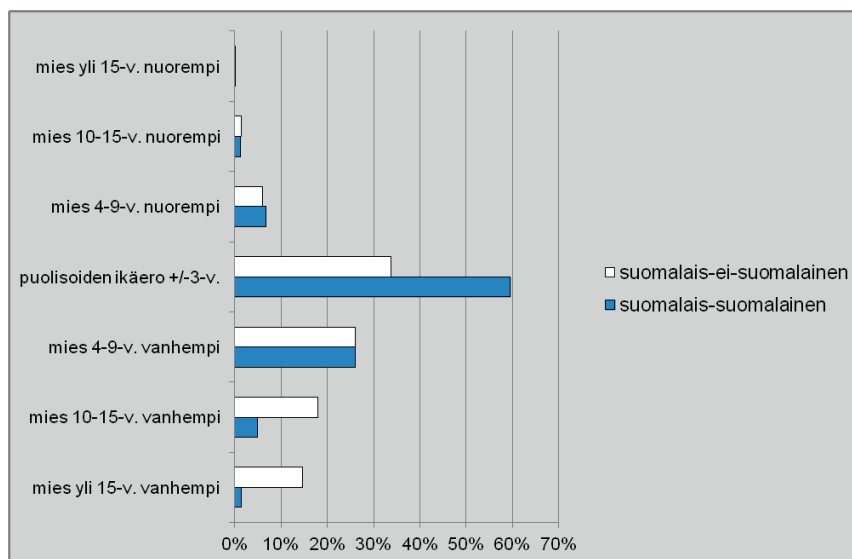
Kaksikulttuurisia avioliittoja solmivien koulutustaso ei poikkea merkittävästi muista suomalaisliitoista. Vähiten sekä eniten koulutetut miehet ja naiset solmivat näitä liittoja jonkin verran useammin kuin muut (liite 2, taulukko 2). Kaksikulttuurisen avioliiton vastikään solmineissa oli suomalaisten kanssa avioituneisiin verrattuna hieman enemmän muita kuin työllisiä: miehissä työttömiä ja eläkeläisiä, naisissa opiskelijoita (liite 2 taulukko 3). Kaksikulttuurisia liittoja solmineiden tulojakauma näyttää eroavan hieman kotimaisia liittoja solmineiden tulojakaumasta. Miesten osalta erot eivät ole kovin suuria, mutta tulojakauman ala- ja yläpää ovat hieman yliedustettuja. Sen sijaan kaksikulttuurisia liittoja solmineet naiset sijoittuvat hieman selvemmin tulojakauman alapäähän (liite 2, taulukko 4). Mediaanitulo²⁸ on kaksikulttuurisia liittoja solmineilla miehillä ja naisilla hieman pienempi kuin kotimaisia liittoja solmineilla.

Kaksikulttuurisen liiton solmineista miehistä on selvästi suuremmalla osuudella kuin suomalais-suomalaisiin liittoihin menijöistä takanaan aiempi avioliitto, eli heistä useampi on joko eronnut tai leski liittoon mennessään. Naisilla on ero avioliittotyyppien välillä tässä suhteessa huomattavasti pienempi (liite 2, taulukko 5). Kaksikulttuurisen liiton solmineet miehet ovat suomalaisen kanssa avioituneita miehiä selvästi vanhempia, mediaani-ikä on 39 vuotta, kun se suomalais-suomalaisissa liitoissa on 33 vuotta. Suomalaismiesten vieraskielisen kanssa solmimissa avioliitoissa on suomalais-suomalaisiin liittoihin verrattuna enemmän suuren ikäeron liittoja. Naisilla taas on tavanomaista yleisemmin liittoja itseään nuoremman ulkomaalaismiehen kanssa (seuraavat kuviot 5 ja 6).

Kaksikulttuurisen liiton solmivien työmarkkina-asema ja tulot poikkeavat jossain määrin muista avioitujista.

28 Kun tulonsaajat asetetaan tulojen mukaan suuruusjärjestykseen, mediaanitulo on keskimmäisen tulonsaajan tulo.

Kuvio 5. Puolisoiden ikäerot suomalais-suomalaisissa* (N=2133) ja kahden kulttuurin (suomalais-ei suomalainen, N=967)* liitoissa, miesten avioliitot 2009–2010, %

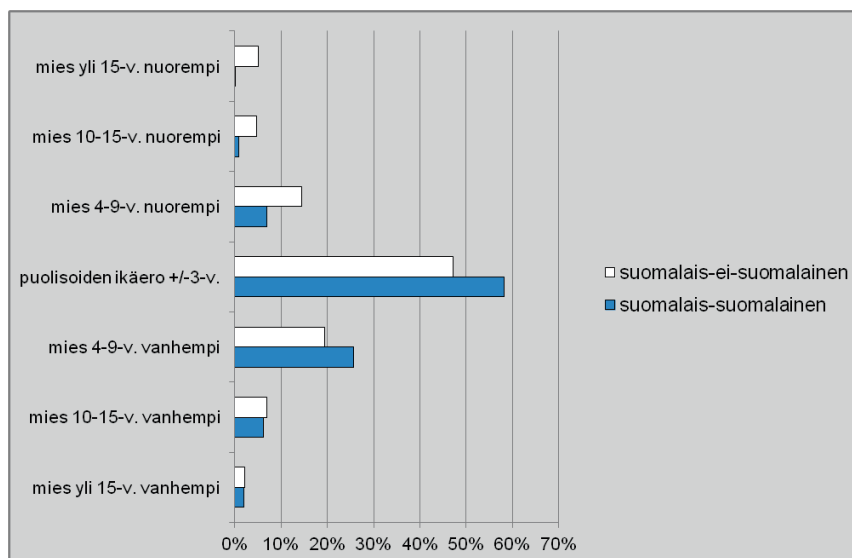

Lähde: Tilastokeskus: Tilattu otos avioliitoista 2009–2010.

*suomalais-suomalainen = kaksi suomen kansalaista ja kotimaan kielistä henkilöä

* suomalais-ei suomalainen = toinen suomen kansalainen ja kotimaan kielinen, toinen muu

Kuvio 6. Puolisoiden ikäerot suomalais-suomalaisissa* (N=2053) ja kahden kulttuurin (suomalais-ei suomalainen, N=769)* liitoissa, naisten avioliitot 2009–2010, %

Lähde: Tilastokeskus: Tilattu otos avioliitoista 2009–2010.

*suomalais-suomalainen = kaksi suomen kansalaista ja kotimaan kielistä henkilöä

* suomalais-ei suomalainen = toinen suomen kansalainen ja kotimaan kielinen, toinen muu

Tutkimuksen aineistot ja menetelmät

Tämän tutkimuksen pääasiallinen aineisto perustuu ”Suomalaisten solmimat kahden kulttuurin liitot” – postikyselyyn. Vastaajiksi valittiin vähintään 18 vuotta täyttäneitä kaksikulttuurisissa avioliitoissa eläviä suomalaisia ja heidän puolisoitaan. Yläikärajaa otokseen valituille vastaajille ei asetettu. Avoliitot päätettiin jättää kyselyn ulkopuolelle, koska niiden poimiminen väestörekisteritiedoista olisi tullut huomattavan kalliiksi, ja kyseessä olevan erityisryhmän vuoksi osoitetietojen saaminen olisi todennäköisesti törmännyt tietosuojasteisiin. Otokseen otettiin mukaan rekisteröidyt parisuhteet, ja lomakkeen kysymykset pyrittiin muotoilemaan sellaisiksi, että niihin voivat vastata yhtä lailla samaa sukupuolta olevat parit (ks. tarkemmin liite 1).

Kaksikulttuuristen liittojen tutkiminen tilastollisesti edellyttää johdonmukaisia valintoja aineistonkeruussa. Lähdimme liikkeelle määrittelemällä kahden kulttuurin avioliitoiksi sellaiset liitot, joissa toisella puolisoilla on äidinkielenä joko suomi tai ruotsi (kotimaankieliset) ja toisella puolisoilla on äidinkielenään joku muu kieli (vieraskieliset). Toisinaan tutkimuksissa tarkastellaan eri kansalaisuuksia olevien välisiä liittoja tai eri maissa syntyneiden liittoja. Tutkimustarkoituksiin jouduimme valitsemaan jonkin rekistereistä helposti löytyvän perusteen, jolla rajata tutkimuskohde. Kaikilla mahdollisilla erotte-lutavoilla (kansalaisuus, syntymämaa, väestörekisteriin merkitty äidinkieli) on omat rajoitteensa ja katvealueensa kaksikulttuuristen liittojen tavoittamisessa. Suomalaisessa ympäristössä koimme kieliperusteen järkevimmäksi tavaksi rajata tutkittavien joukkoa. Näin saimme mukaan otokseen myös jo Suomen kansalaisuuden hankkineet ulkomaalaistaustaiset puoliset sekä liitot, jotka Suomessa vieraskielisiin perheisiin syntyneet olivat solmineet taustaltaan suomalaisten kanssa. Kieliperusteen käytön huonona puolena on se, että suomalaisten ja taustaltaan riikinruotsalaisten liitot jäävät tavoittamatta, koska ne tulevat lasketuiksi kotimaankielisten välisiksi liitoiksi.

Ennen kyselyvastauksia emme tienneet, kuinka luotettava äidinkieltä koskeva tieto väestörekisterissä on. Kävi ilmi, että vastanneissa oli rekisteritiedon mukaan vieraskielisiä, jotka ilmoittivat itse olevansa ainakin yhdeltä äidinkieleltään suomen- tai ruotsinkielisiä (17,5 % vastanneista) sekä rekisterissä kotimaankielisiksi merkittyjä, jotka eivät ilmoittaneet yhdeksikään äidinkielekseen suomea tai ruotsia (3,5 % vastanneista). Koska osa ilmoitti olevansa kaksi- tai useampikieli-

nen, äidinkieli osoittautui analyyseissä hankalaksi luokitteluperusteeksi. Näiden syiden vuoksi olemme aineiston analyyseissä käyttäneet paljon syntymämaasta suomalaistaustaisten ja ulkomaalaistaustaisten erotteluperusteena. Kaikista vastanneista vain 2,4 prosenttia ilmoitti, että he ovat puolison kanssa samasta maasta, joten pidämme otosta varsin hyvin vain kaksikulttuurisia pareja tavoittaneena – kielitiedon aiheuttamista yllätyksistä huolimatta.

Kyselylomakkeen aihepiirejä olivat parisuhde, vanhemmuus ja perhe-elämä, tyytyväisyys eri elämänalueisiin, sukupolvien välinen yhteys sekä kotoutuminen Suomeen. Lisäksi kyselyllä kerättiin paljon tärkeää taustatietoa avioliittoihin tulevien ulkomaalaispuolisoiden kotimaasta ja kielestä sekä tuloista ja koulutuksesta. Kysymykset olivat pääasiassa monivalintakysymyksiä, mutta mukana oli myös muutamia avokysymyksiä, joihin vastaajat saivat itse kirjoittaa mitä halusivat. Tutkimus toteutettiin postikyselynä keväällä 2012. Lomakkeeseen pystyi vastaamaan myös Internetissä; tätä mahdollisuutta käytti 482 vastaajaa. Kahden postituskierroksen jälkeen vastausprosentiksi saatiin 40,03 ja vastaajien kokonaismääräksi 2 389. Palautuneiden vastauksien jakaumat vastasivat otosta alueellisesti ja ikäjakaumaltaan erittäin hyvin. Tarkempi kuvaus aineistosta ja otosmenetelmistä löytyy liitteestä 1 ja itse lomake on ladattavissa Väestöntutkimuslaitoksen kotisivuilta.

Vertailuaineistoina käytettiin Väestöliiton vuosien 2007 ja 2008 perhebarometri-aineistoja sekä European Values Studyn Suomen aineistoa vuodelta 2008. Osa kysymyksistä oli samoja kuin näissä kyselyissä.²⁹ Lisäksi hankittiin Tilastokeskuksesta vuosina 2009 ja 2010 solmittuja kaksikulttuurisia liittoja koskevaa kattavaa rekisteritietoa.

Analyysimenetelmänä on käytetty pääasiassa kuvailevia tilastomenetelmiä, kuten ristiintaulukointia ja keskiarvoja sekä monimuuttujamenetelmistä regressioanalyysiä. Pääasiassa vain tilastollisesti (0,05 tasolla) merkitseviä eroja on raportoitu.³⁰ Lomakkeilla saatuja avovastauksia tuli selvästi tavanomaista kyselytutkimusta useammalta vastaajalta: noin kolme neljästä oli kirjoittanut kommenttejaan. Näitä avovastauksia on käytetty valottamaan kaksikulttuuristen

29 Saimme kysymyksiä käyttöömmme myös Terveystietokeskuksen ja hyvinvoinnin laitoksen MAAMU-tutkimuksesta. Näiden pohjalta voidaan myöhemmin tehdä vertailuja.

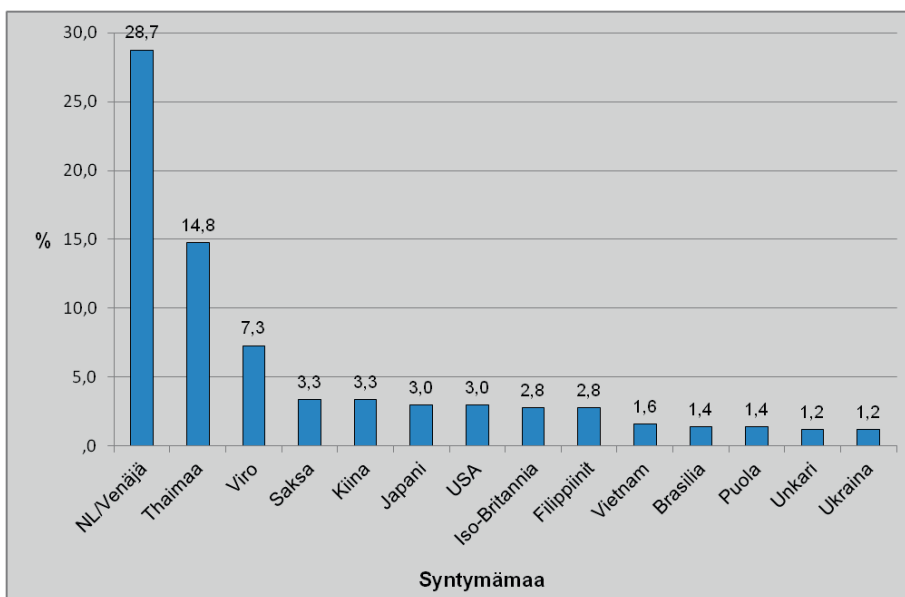
30 Joissakin analyyseissä olemme raportoineet myös tilastollisesti vähemmän merkitseviä tuloksia; tästä on mainittu tekstissä.

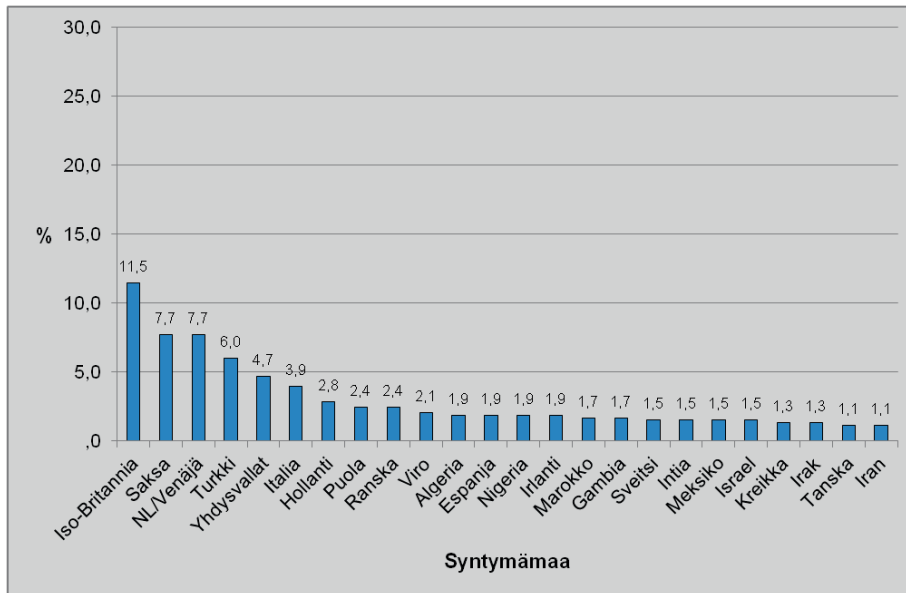
avioliittojen kokemuksellista puolta. Lainauksissa esiintyvät kielioppi- ja kirjoitusvirheet on säilytetty autenttisuuden vuoksi, eikä ruotsin- ja englanninkielisiä kommentteja ole samasta syystä haluttu kääntää suomeksi.

Ulkomailla syntyneiden puolisoiden syntymämaita oli kaikkiaan miltei 140. Kyselyyn vastanneiden suomalaissyntyisten miesten puolisoista noin 29 prosenttia oli syntynyt Neuvostoliitossa tai Venäjällä. Toiseksi yleisin puolisoiden syntymämaa oli Thaimaa, kolmanneksi Viro. Muut vastaajat jakautuivat hyvin moneen eri syntymämaahan. Suomalaisnaisten puolisoiden yleisin syntymämaa oli Britannia (12 %). Seuraavina olivat Saksa, Neuvostoliitto / Venäjä ja Turkki. Muut syntymämaat jäivät alle 5 prosentin osuuksiin. Eri maista peräisin olevien vastaajien ja heidän puolisoitensa osuudet vastasivat varsin hyvin otosta (kuviot 7 ja 8).

Kuvio 7. Suomessa syntyneiden **miesten** puolisoiden yleisimmät syntymämaat, %, perhebarometrikysely 2012

Kuvio 8. Suomessa syntyneiden **naisten** puolisoiden yleisimmät syntymämaat, %, perhebarometrikysely 2012

Suomessa asuvia ulkomailla syntyneitä puolisoita voidaan tarkastella myös lähtömaiden kehitystason perusteella. Tässä olemme käyttäneet hyväksi YK:n kehittämää Inhimillisen kehityksen indeksin nelijakoa.³¹ Vastanneiden suomalaisnaisten puolisoista yli puolet tulee hyvin korkean kehityksen maista, miesten puolisoista noin kolmannes. Keskitason ja matalan kehityksen maista tulee naisten puolisoista vain noin 20 prosenttia, miesten puolisoista vajaa kolmannes. Sama näkyy myös maanosissa, joista puoliset ovat lähtöisin: suurin osa kaikista puolisoista on Euroopan maista, vaimoista yli 30 prosenttia Aasiasta, mutta muissa maanosissa syntyneitä on suhteellisen vähän.

31 Inhimillisen kehityksen indeksi eli Human Development Index (HDI) on YK:n luoma mittari kuvaamaan eri maiden kehitystasoa tavalla, joka ottaa huomioon myös muut kuin taloudelliset tekijät. Katso tarkemmin Liite 4.

Raportin rakenne

Seuraavassa luvussa kuvataan kaksikulttuuristen avioliittojen syntytapoja, puolisoiden ikäeroja eri ryhmissä sekä näitä liittoja solmineiden koulutustaustaa ja asemaa työmarkkinoilla. Kolmannessa luvussa tarkastellaan parisuhdetta ja tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä ristiriitojen aiheita. Neljännessä luvussa siirrytään lapsiperheiden kysymyksiin ja syvennytään vanhemmuuteen kaksikulttuurisissa avioliitoissa. Viidennessä luvussa aiheena ovat parien suhde läheisiin – ystäviin ja sukulaisiin – sekä kokemukset elämästä osana suomalaista yhteiskuntaa. Päätelmiä seuraavissa liitteissä on muutamia Tilastokeskuksen aineistoihin pohjautuvia taulukoita, jotka liittyvät avioliittoja 2009–2010 solmineisiin sekä suorat jakaumat keskeisimpien lomakkeella kysyttyjen kysymysten osalta. Liitteessä 1 kuvataan yksityiskohtaisemmin otosta sekä vertailuaineistoja, ja liitteessä 4 kuvataan Inhimillisen kehityksen indeksiä (HDI).

2 KAHDEN KULTTUURIN LIITTOJEN LUONNE

Tapaaminen

Minä ja nykyinen vaimoni tutustuimme Internetissä. Vierailin hänen luonaan, jonka jälkeen jouduimme olemaan erossa toisistamme. Ei se helppoa ollut, mutta odotus lopulta palkittiin ja nyt olemme olleet onnellisessa avioliitossa melkein vuoden verran. Päivääkään en vaihtaisi pois. Uskaltakaa rakastaa. Älkää antako ennakkoluulojen ja turhien pelkojen olla esteenä jollekin todella suurelle.

Mies, puoliso Etelä-Amerikasta

Ulkomailla vievä työ, lomamatkat sekä sosiaaliset verkostot ovat niitä väyliä, joiden kautta Suomessa asuvat kaksikulttuuriset parit ovat yleisimmin tavanneet.

Ihmiset löytävät tulevan kumppaninsa mitä erilaisimmissa tilanteissa. Tutustuminen taustaltaan ulkomaalaiseen puolisoehdokkaaseen ei tapahdu kuitenkaan aina yhtä itsestään selvästi kuin seurustelu omaa taustaa edustavien kanssa. Puhutaan kielteiseen sävyyn vaikkapa lomaromansseista tai postimyyntivaimoista. Mutta millä tavoin näihin liittoihin on tosiasiassa päädytty?

Kyselyymme vastanneet suomalaisnaiset olivat tavanneet kumppaninsa monin eri tavoin: vastaukset esit-

tämäämme kysymykseen tutustumistavasta jakaantuivat melko tasaisesti eri vaihtoehtoille (kuvio 9). Yleisimpiä tutustumisen väyliä olivat opinnot ulkomailla ja lomamatkat; myös työssä ulkomailla tavattiin tulevia puolisoita. Vastausvaihtoehtoisissa oli mahdollisuus valita myös ”muussa yhteydessä” –vaihtoehto, jonka monet suomalaisnaiset valitsivatkin. Näin vastanneet tarkensivat kohdanneensa kumppaninsa ravintolassa, yökerhossa, kadulla tai vaikkapa vapaaehtoistyön yhteydessä.

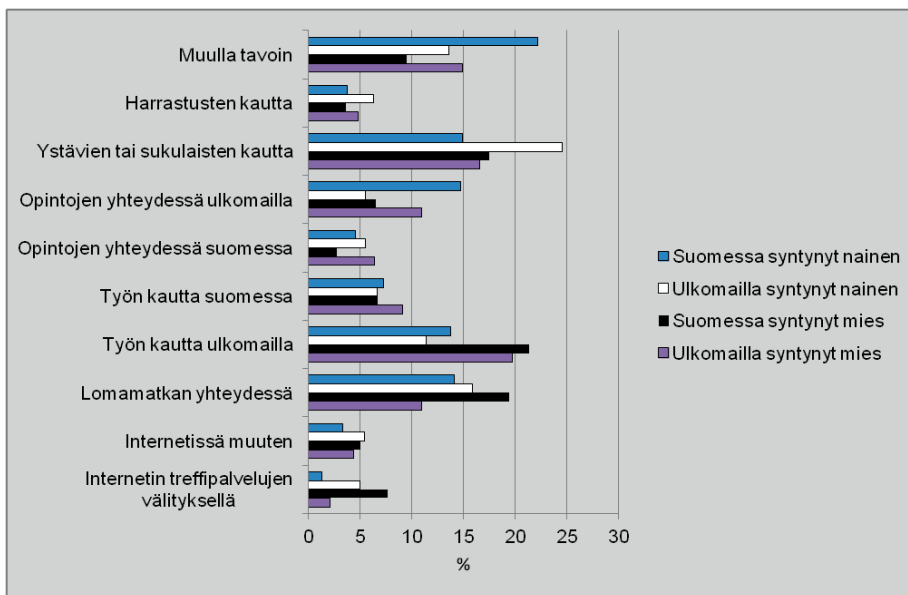
Suomalaismiehet puolestaan olivat löytäneet ulkomaalaiset kumppaninsa yleisimmin työmatkalla ulkomailla tai lomamatkalla. Heitä erottaa suomalaisnaisista se, ettei opintojen parissa puolisonsa tavanneita ole yhtä paljoa. Erityisesti suomalaismiehillä on kumppanin tapaaminen Internetissä viime vuosina yleistynyt ja se on selvästi yleisempää vain vähän aikaa naimisissa olleilla. Vaihtoehtoisissa oli eroteltu treffipalveluiden kautta tapaamiset sekä tapaamiset Internetissä.

Suomalaismiehet ja ulkomaalaiset naiset näyttävät tapaavan jonkin verran treffipalveluiden kautta. Tosin suomalaismiehistäkin vain noin kahdeksan prosenttia oli tavannut ulkomaalaistaustaisen puolison treffipalvelun kautta. Ilmiö on siis suhteellisen harvinainen.

Ulkomaalaismiehet ovat tavanneet suomalaisnaisen useimmiten työssään ulkomailla. Ulkomaalaisnaiset ilmoittavat hyvin usein löytäneensä kumppanin sukulaisten ja ystävien kautta. Huomionarvoista tutustumistavoissa onkin ystävien ja sukulaisten suuri merkitys erityisesti suomalaismiehen ja hänen ulkomaalaisen puolisonsa tutustumisessa: lähes yksi neljästä ulkomailla syntyneestä naisesta kertoi päätyneensä avioliittoon lähipiirinsä kautta tai avulla. Näyttää siltä, että näissä tapauksissa suomalaismies on esimerkiksi lähtenyt ulkomaille työnsä vuoksi ja tavannut siellä ulkomaalaisen naisen, joka on päätenyt tekemisiin hänen kanssaan omien ystäviensä tai sukulaistensa kautta, ei kollegana.

Kuvio 9. Tapaamistavat* kahden kulttuurin liitoissa, perhebarometri 2012 kysely

*huom. Lomamatkan yhteydessä -vaihtoehdossa ei voida määritellä onko tapaaminen ollut Suomessa vai ulkomailla.

Liittoon rakastumalla, tutustumalla vai pitkään seurustelemalla?

Suomeen muutto oli vaikein. Kun ei saanut kuin 2 viikon viisumeja. Piti ottaa riski ja mennä naimisiin lähes tuntemattoman miehen kanssa. Riski kannatti nyt ollaan oltu naimisissa 7 vuotta ja meillä on 2 ihanaa nappisilmäistä tyttöä.

Thaimaalainen nainen

On viisasta tutustua kunnolla ennen perheen perustamista.

Mies, puoliso Afrikasta

Suurin osa kaksikulttuurisista pareista on seurustellut pitkään ennen avioliiton solmimista.

Aineistomme paljastaa, että valtaosa pareista oli seurustellut varsin pitkään ennen avioitumista: kolme neljästä oli seurustellut yli vuoden. Niin sanotut pika-avioliitot näyttävät olevan harvinaisia (kuviot 10 ja 11). Vastaajien kaksikulttuurista liittoa solmiville antamissa neuvoissa tuli vahvasti esiin ajatus, että on parempi tutustua kunnolla toiseen sekä hänen kulttuuritaustaansa ennen kuin menee yhteen.

Seurusteluvaiheen pituus vaihtelee sen mukaan, mistä puoliso on kotoisin. Hyvin korkean Inhimillisen kehityksen indeksin (HDI) maasta olevan puolison kanssa seurustellaan jonkin verran pidempään kuin vähemmän kehittyneistä maista tulevien. On mahdollista, että oleskelulupakäytännöt painostavat EU:n ulkopuolelta tulevia nopeaan avioitumiseen. Mitä matalamman inhimillisen kehityksen indeksin syntymämaasta puoliso tulee, sitä todennäköisempiä pika-avioliitot ovat (ks. huomautus kuvion 10 alla).

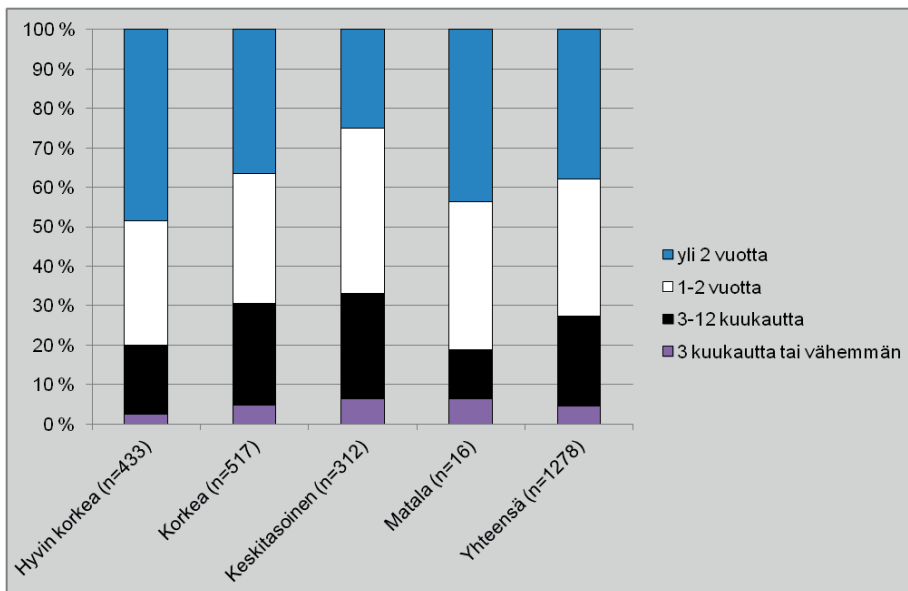
Seurusteluajat heijastelevat selvästi myös tutustumisen tapaa: Internetin välityksellä sekä lomamatkoilla tutustuneilla seurusteluajat ovat keskimäärin muita lyhyempiä. Opintojen parissa Suomessa tai ulkomailla tutustuneet sekä työssä Suomessa tutustuneet taas ovat seurustelleet muita pidempään.

Koko aineistossa on vähän alle kolmen kuukauden seurustelulla naimisiin menneitä: yhteensä 98 liittoa. Eron päätyneet parit puuttuvat otoksestamme. Mikäli eroalttius liittyy seurustelun pituuteen, onkin mahdollista, että lyhyellä seurusteluajalla avioituneet ovat aliedustettuina tässä aineistossa. Jos tarkastelemme erikseen niitä vastaajia, jotka ovat olleet alle viisi vuotta naimisissa, saamme

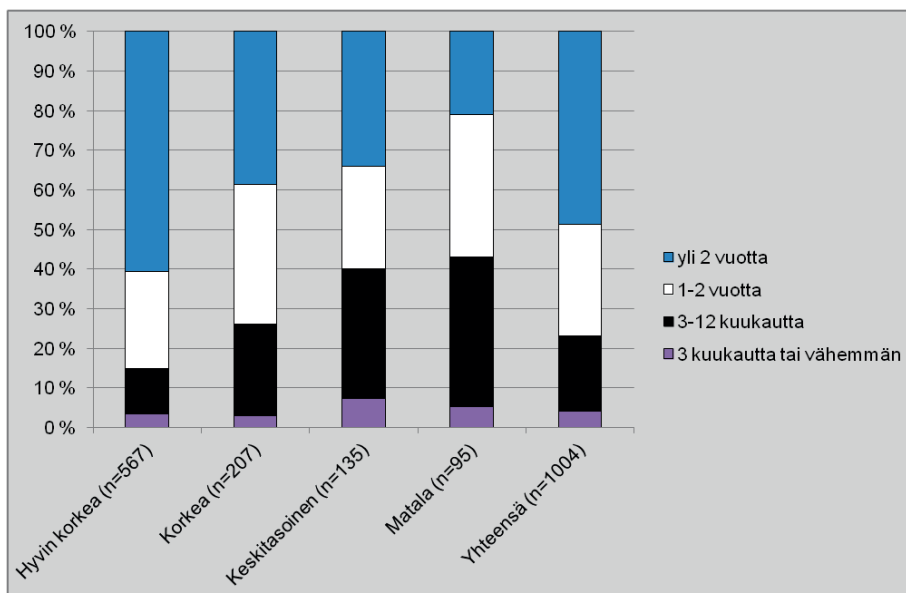
luotettavamman käsityksen seurusteluajoista. Heistä kovin moni ei ole ehtinyt erota. Kuvio 12 viittaa siihen, että alle vuoden pituisella seurustelulla solmittuja liittoja suomalaisen ja matalan inhimillisen kehityksen indeksin maasta tulleen välillä näyttäisi kariutuneen muita liittoja enemmän. Tämä näkyy siitä, että tässä ryhmässä on alle viisi vuotta naimisissa olleiden parissa huomattavasti enemmän lyhyen seurustelun liittoja kuin pitempään naimisissa olleissa. Pidemmissä liitoissa on vähemmän sellaisia, jotka ovat solmineet liiton lyhyen seurustelun pohjalta. Tämä johtuu oletettavasti siitä, että lyhyen seurustelun liitoista on useampi päättynyt ajan mittaan eroon.

Kuvio 10. Seurustelun pituus ennen avioliittoa Suomessa syntyneillä **miehillä**, puolison lähtömaan kehitystason (inhimillisen kehityksen indeksi HDI*) mukaan,%

*koska matalan HDI:n maista tulevien puolisoitten osuus vastaajissa on hyvin pieni (16), ei sen ryhmän edustajista tule tehdä tämän kuvion perusteella tarkempia johtopäätöksiä.

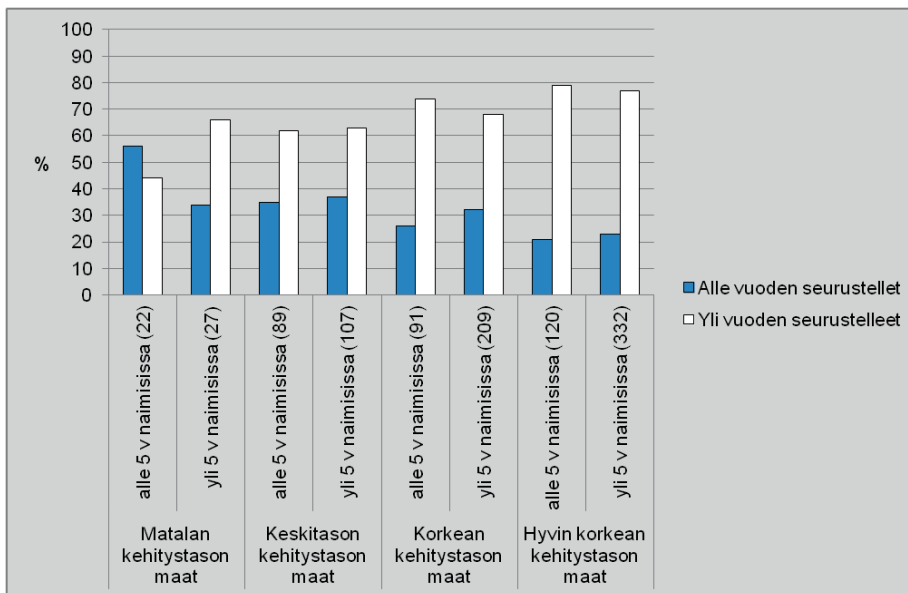
Kuvio 11. Seurustelun pituus ennen avioliittoa Suomessa syntyneillä **naisilla**, puolison lähtömaan kehitystason (inhimillisen kehityksen indeksi HDI*) mukaan,%

Vastaavaa eroa seurusteluajoissa ei näy muiden kuin matalan kehitystason maista tulneiden kohdalla. Päinvastoin: lyhyemmällä seurustelulla solmittujen liittojen kestävyys näyttäisi muiden ryhmien osalta jopa paremmalta kuin pidempään seurustelleiden. Toisin kuin yleisesti ajatellaan, alle kolmen kuukauden seurusteluajalla avioituneita ei näytä päätyvän eroon sen enempää kuin pidempäänkään seurustelleita. Kriittisin seurustelun pituus on 3–12 kuukautta: näitä liittoja, erityisesti matalan kehityksen maista tulevien kanssa solmittuja, näyttää päätyvän eroon muita todennäköisemmin. Toisin päin tarkastellen voimme sanoa, ettei yli kahden vuoden seurustelu näytä suojaavan hyvin korkean kehitystason maasta peräisin olevan kanssa solmittuja avioliittoja eroilta. Koska käytettävissämme ei ole suoraa tietoa eronneista pareista ja heidän seurusteluajoistaan, on näihin päätelmiin kuitenkin suhtauduttava varovaisesti. Kyselyn perusteella emme myöskään pysty sanomaan, mikä on ollut avioliittojen merkitys seurusteluajojen ja avioitumisen välissä.

Kuvio 12. Suomalaisvastaajien seurusteluajat puolison syntymämaan kehitystason sekä avioliiton pituuden mukaan, %, (N=997)

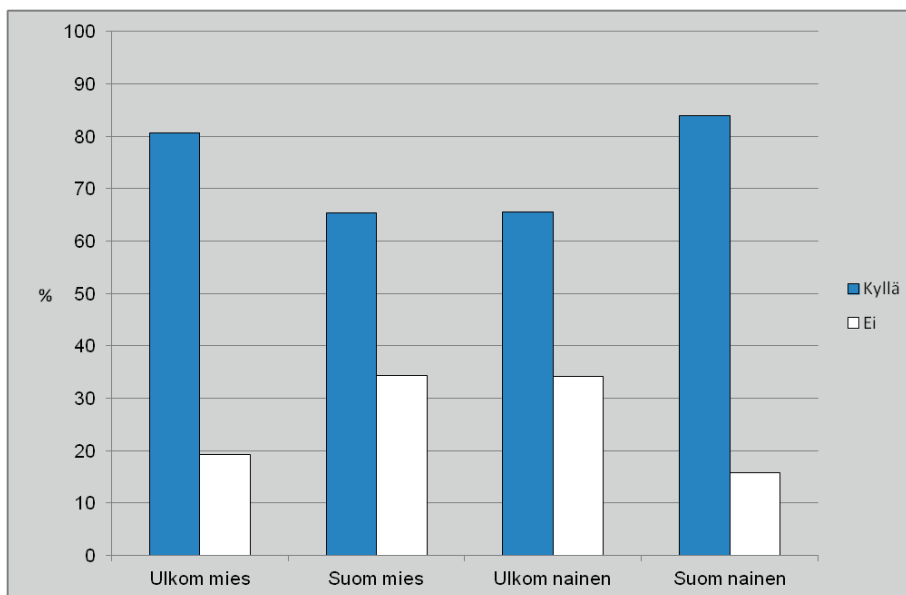

Ensimmäistä kertaa naimisissa?

Monet päätyvät solmimaan useampia avioliittoja elämänsä aikana. Yli kolmasosa suomalaismiehistä ja ulkomaalaisista naisista on joko eronneita tai leskiä aiemmista liitoistaan (kuvio 13). Suomalaisnaisille ja ulkomaalaismiehille sen sijaan kahden kulttuurin liitot ovat useammin kuin tavanomaisissa liitoissa Suomessa heidän ensimmäisiään. Tässä kaksikulttuuriset liitot poikkeavat suomalaisten liitoista. Vuonna 2001–2010 kaikista avioliiton Suomessa solmineista miehistä uudelleenavioitujia oli 24 %, naisista prosentin vähemmän³².

Kaksikulttuurisissa liitoissa olevat suomalaismiehet ovat muita useammin uudelleenavioitujia. Suomalaisnaiset taas ovat useammin ensiavioitujia.

³² Tilastokeskus 2011.

Kuvio 13. Onko kahden kulttuurin avioliitto vastaajalle ensimmäinen? %

Suomen valinta asuinmaaksi

Me suomalaiset pidämme kotimaatamme usein lintukotona, johon ulkomaalaisten ajatellaan haluavan muuttaa toimivan yhteiskunnan, hyvän sosiaaliturvan, monien koulutusmahdollisuuksien ja turmeltumattoman luonnon vuoksi. Ulkomaalainen puoliso ei kuitenkaan välttämättä tiedä paljoakaan Suomesta, jos hän ei ole ehtinyt ennen liittoa asua täällä. Emme kysyneet lomakkeessa suoraan, asuiko ulkomaalaistaustainen puoliso Suomessa ennen avioliittoa, mutta vuoden 2006

Suomessa pareja pitää suomalaisen puolison työ tai opinnot sekä suomalaisen naisen sukusiteet.

jälkeen solmituista liitoista pystyimme johtamaan tämän tiedon puolison Suomessa-asumisajasta. Noin kaksi kolmesta viime vuosina solmituista liitoista on sellaisia, joissa puoliso on muuttanut Suomeen avioliiton solmimisen jälkeen, ja noin kolmannes on asunut Suomessa jo ennen liiton solmimista. Tämä tieto ei kuitenkaan välttämättä koske aiemmin solmittuja liittoja.

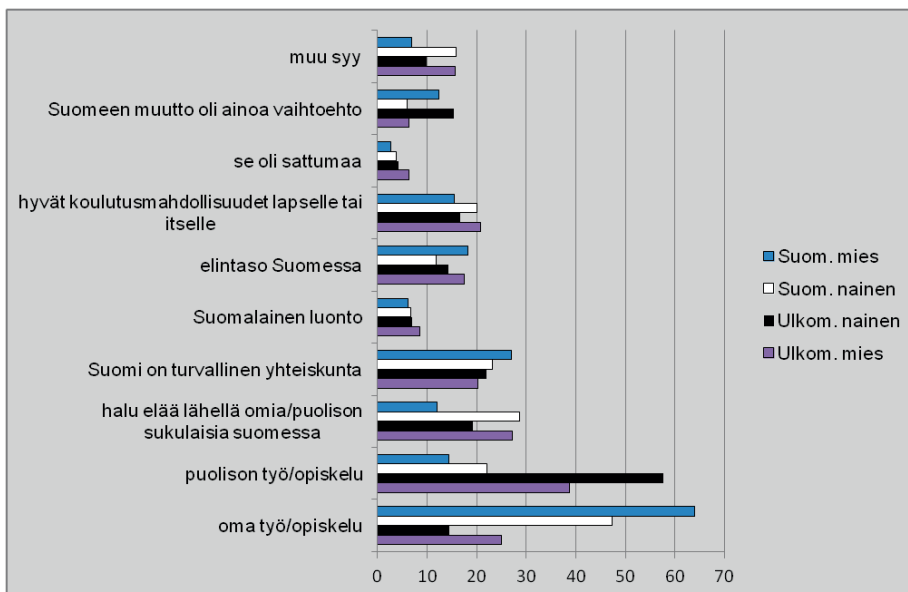
Kyselyssä haluttiin selvittää parien syitä asettua asumaan Suomeen. Suomalaisosapuolen työ- ja opiskelumahdollisuudet ovat olleet kaksikulttuurisissa liitoissa hyvin tärkeä peruste asettua asumaan Suomeen. Seuraavaksi tärkeimmiksi syiksi

mainittiin perhesiteet, yhteiskunnan turvallisuus, elintaso sekä hyvät koulutusmahdollisuudet. Erityisesti suomalaisnaisille sukusiteet ovat merkittävä maassa pitävä seikka (kuvi 14).

Avovastaukseen ”muu syy” kertyi hyvinkin monenlaisia perusteita. Merkittävin erikseen mainittu syy Suomessa asumiseen oli, että Suomessa asuu toisen puolison lapsia aiemmista liitoista, jolloin heidän takiaan on asuttava täällä. Osasta kävi ilmi, että päätös ei ole ollut yhteinen vaan toinen on vaatinut saada asua Suomessa. Muutamille ulkomaalaisvastaajille oli itsestään selvää, että avioituminen suomalaisen miehen kanssa merkitsee muuttamista tämän synnyinmaahan. Moni viittasi korkeampaan johdatukseen, vastaten esimerkiksi *It was God's will*, tai että täällä on muitakin oman uskonnollisen yhteisön jäseniä. Muutto tai Suomeen jääminen on ollut sängen harkittua, koska sattumaksi sen on ilmaissut vain harva. Myöskään suomalainen puhdas luonto ei ole ollut kovin tärkeä tekijä asuinmaan valinnassa. Luontoon ja ympäristöön viittaavia kommentteja tuli kuitenkin avovastauksissa paljon esiin Suomen hyvänä puolena.

Kuvio 14. Syyt Suomen valitsemiseksi pariskunnan asuinmaaksi, %

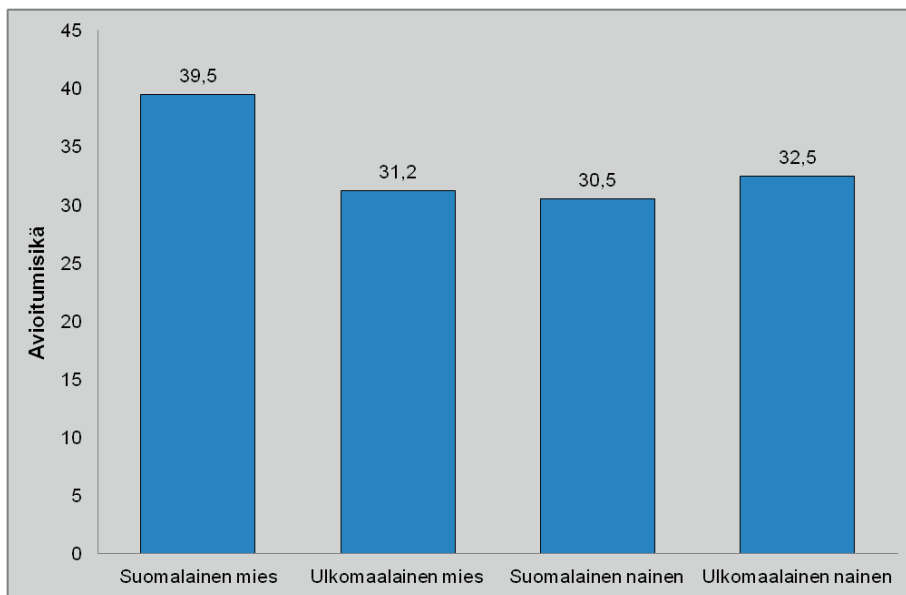
Suomalaismiehet keskimääräistä iäkkäämpänä, naiset nuorempana liittoon

Jos ei yhteistä kieltä ja iso ikäero unohtakaa koko juttu.

Thaimaalainen nainen

Kaksikulttuuristen liittojen suomalaismiehet avioituvat suhteellisen vanhoina, keskimäärin 39,5-vuotiaina (kuvio 15). Tätä selittää osittain se, että suomalaismiehistä monelle tällainen avioliitto ei ole ensimmäinen: noin kolmannes heistä on eronnut tai jäänyt leskeksi ennen nykyistä liittoa. Huomattavaa on, että myös heidän ulkomaalaistaustaiset puolisonsa ovat iäkkäämpiä kuin suomalaismiesten suomalaiset puoliset keskimäärin.

Kuvio 15. Suomessa syntyneiden ja ulkomailla syntyneiden miesten ja naisten keskimääräinen avioitumisikä, nykyinen liitto, vuotta

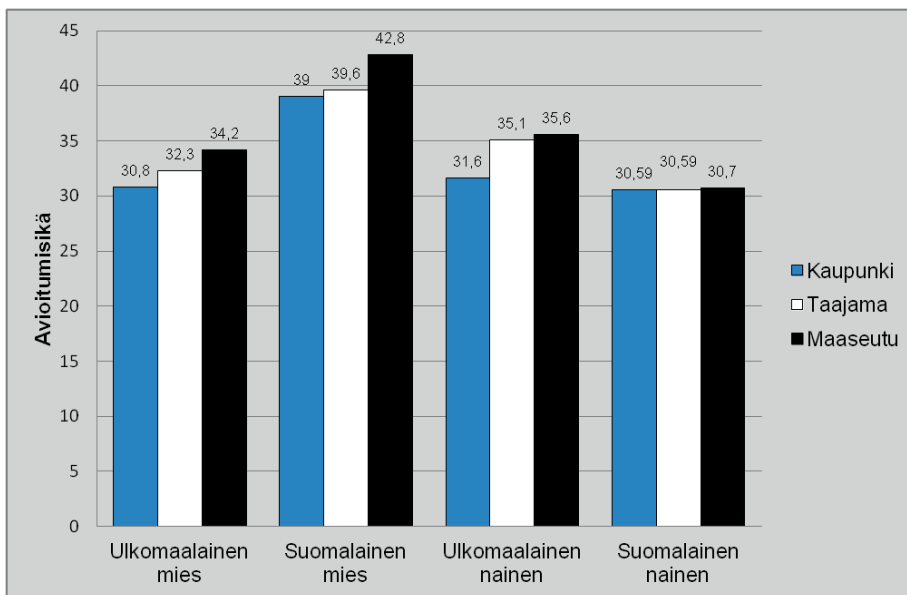

Avioitumisikä vaihtelee kuitenkin hyvin paljon asuinpaikan mukaan (seuraava kuvio). Maaseudulla asuvat suomalaismiehet avioituvat vanhempina kaksikulttuurisiin liittoihin kuin taajamissa ja kaupungissa asuvat (kuvio 16).

Kenties maaseudulla asuvien miesten on vaikeampaa löytää kumppania, koska sopivanikäisiä naisia asuu maaseudulla huomattavasti vähemmän kuin miehiä. Suomalaisnaisilla tällaista eroa avioitumisiässä asuinpaikkojen välillä ei ole havaittavissa.

Kuvio 16. Suomessa syntyneiden ja ulkomailla syntyneiden miesten ja naisten nykyisen avioliiton solmimisikä asuinpaikan mukaan, keskiarvo

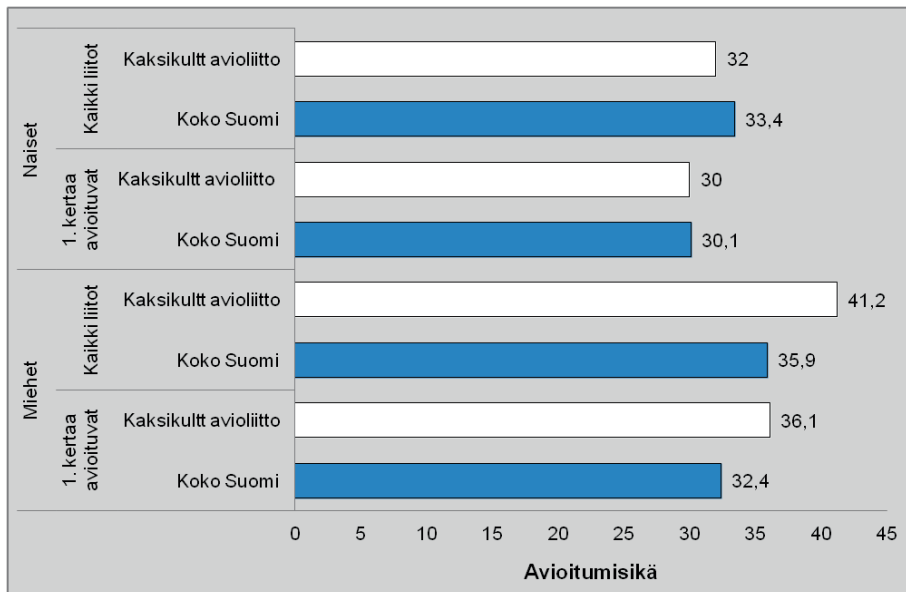

Jotta pystymme arvioimaan, ovatko kaksikulttuurisen liiton solmineet menneet nuorempina tai vanhempina naimisiin kuin tavanomaisissa suomalaisliitossa mennään, tarvitaan tarkempaa erittelyä. Tilastokeskuksen³³ tietojen mukaan naiset solmivat ensimmäisen avioliittonsa keskimäärin 30,1-vuotiaina, miehet 32,4-vuotiaina. Aineistossamme viime vuosina ensimmäisen avioliittonsa vieraskielisen kanssa solmineet suomalaismiehet ovat sen sijaan olleet keskimäärin vanhempia (36,1-vuotiaita), naiset taas hiukan nuorempia (30,0-vuotiaita, ks. kuvio 17). Kun tarkastellaan kaikkia avioitujia, erot ovat vielä suurempia.

³³ Tilastokeskus 2012: Tilastollinen vuosikirja, ensimmäistä kertaa avioituneiden keski-ikä 2006–2010.

Tämä miesten ikäero suomalais-suomalaisten liittojen ja kaksikulttuuristen liittojen solmijoiden välillä viittaisi siihen, että ulkomaalaistaustaisen puolison etsiminen ja liiton solmiminen kanssaan voi ainakin osittain olla yhteydessä miesten avioliittomarkkinoiden ongelmiin. Miesten ei ole ehkä ollut helppoa löytää heitä itseään miellyttävää puolisoa ja siksi avioituminen on jäänyt myöhemmälle iälle.

Kuvio 17. Miesten ja naisten avioitumisiän keskiarvo Suomessa solmituissa avioliitoissa ja Suomessa syntyneiden avioitumisikä kaksikulttuurissa liitoissa, kaikki avioliitot sekä ensimmäiset avioliitot

Lähteet: Tilastokeskus Väestöllinen vuosikirja 2012: avioituneiden keski-ikä 2006–2010; Perhebarometri 2012 kyselyaineisto: vuosina 2006–2011 avioituneiden avioitumisiän keskiarvo, (N=388).

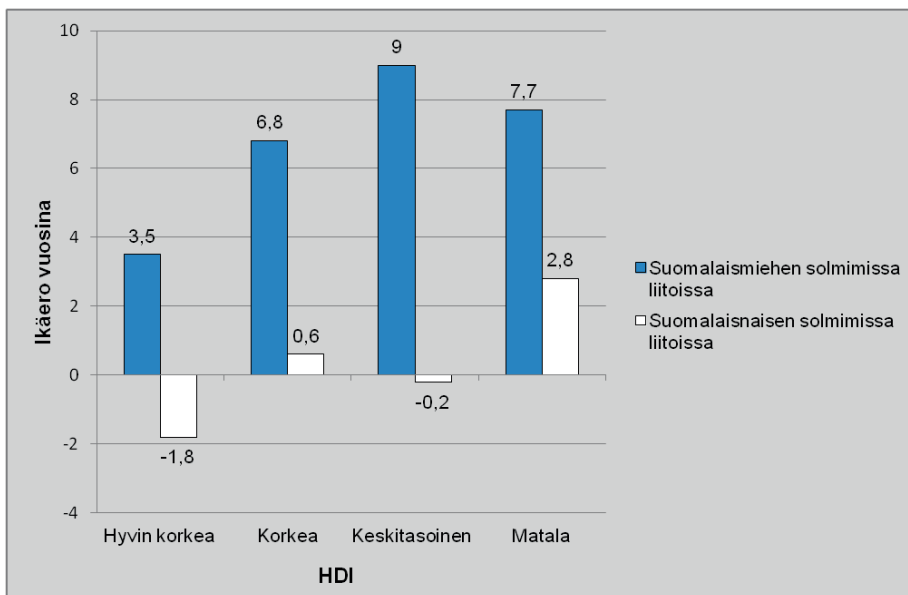
*koko Suomi tässä tarkoittaa kaikkia Suomessa solmittuja liittoja.

Avioliittomarkkinat näyttävät olevan sikäli epäsymmetriset, että miehet ottavat puolisoakseen ulkomaalaisen naisen, jos ikää on alkanut kertyä, eikä toivottua tai onnistunutta parisuhdetta ole syntynyt. Myös avioliiton kariutuessa he kääntyvät ulkomaalaisen naisen puoleen useammin kuin ensimmäistä liittoa solmivat miehet. Globaalin köyhyyden epätasapaino puolestaan lisää suomalaisen puolison houkuttelevuutta sekä köyhempien maiden miesten että naisten keskuudessa.

Avioliittomarkkinoiden sukupuolittunut luonne näkyy avioitumisiän lisäksi myös puolisoitten välisissä ikäeroissa (kuvio 18). Ikäerot ovat suurimmillaan keskitasoisien ja matalan kehitystason maasta kotoisin olevan naisen ja suomalaismiehen välisissä liitoissa. Myös korkean HDI:n maat (vahvasti edustettuna Venäjällä / Neuvostoliitossa syntyneet naiset) noudattelevat samaa kaavaa, joskaan ikäerot eivät ole niin suuria. Suurimmillaan ikäero on keskitason kehityksen maasta (esim. Thaimaa, Filippiinit) tulevan puolison ja suomalaismiehen välillä: keskimäärin 9 vuotta. Jos ikäeroja tarkastellaan puolison lähtömaan osan mukaan, ovat afrikkalaisten naisten kanssa avioituneet suomalaismiehet keskimäärin 10 vuotta vanhempia kuin puolisonsa. Suurimmat ikäerot suomalaismiesten ja ulkomaalaistaustaisten puolisoitten välillä löytyvät Pohjois- ja Itä-Suomesta.

Kuvio 18. Puolisoiden välinen ikäero* Suomessa syntyneiden miesten ja naisten kaksikulttuurisissa liitoissa, puolison syntymämaan kehitystason (HDI) mukaan

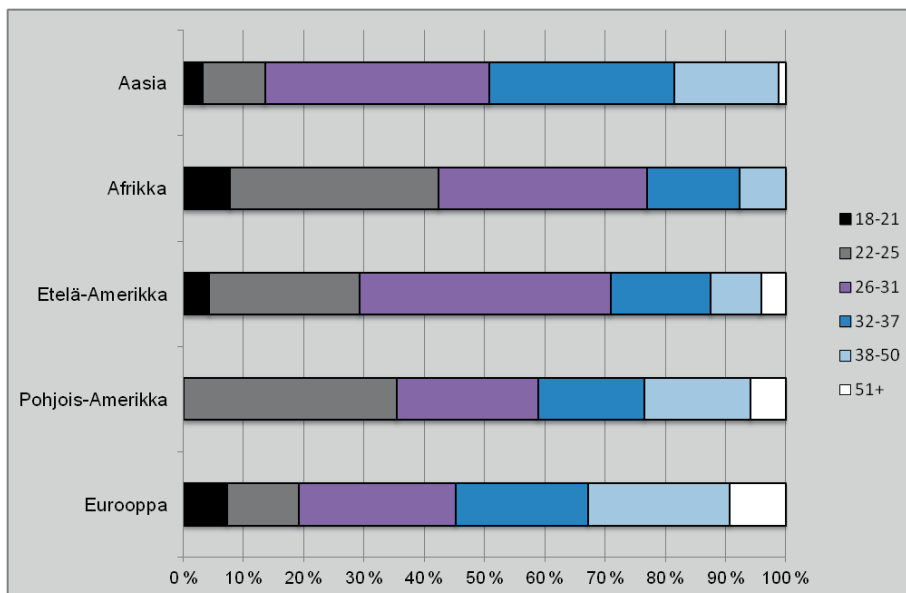
* Miinusmerkkinen luku tarkoittaa, että ulkomaalaiset puoliset ovat kyseisessä ryhmässä vanhempia kuin heidän suomalaiset puolisonsa.

Matalan inhimillisen kehityksen indeksin maista tulevien miesten ja heidän suomalaisvaimojensa välillä on muita yleisempää, että nainen on miestä vanhempi. Näitä liittoja on tosin varsin pieni osa kaikista kaksikulttuurisista liitoista.

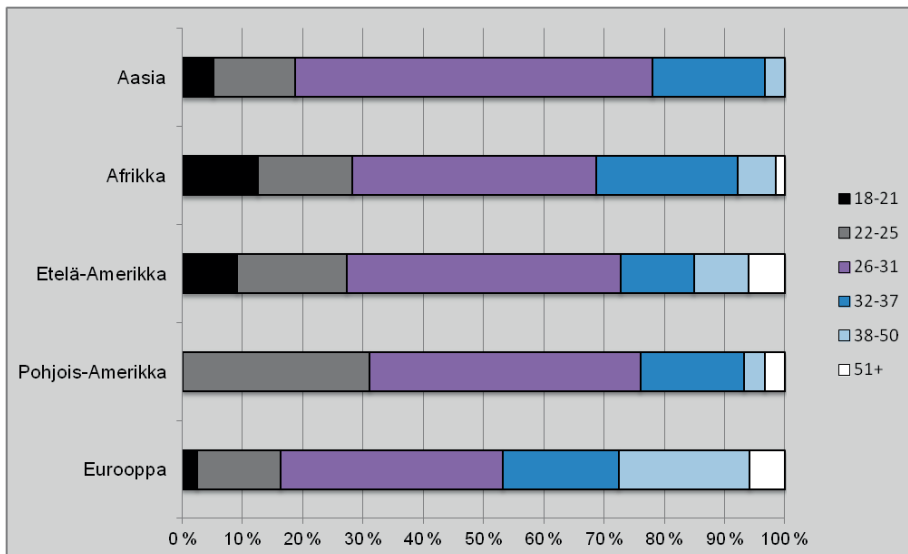
Yleisesti ottaen suomalaisnaiset avioituvat samanikäisten ulkomaalaismiesten kanssa.

Tutkimuksemme osoittaa, että hyvin nuoret ulkomaalaisvaimot ovat varsin harvinaisia (kuviot 19 ja 20). Kyselyaineiston perusteella tavallisin avioitumiskä ulkomaalaisnaisilla on 26–31 vuotta ja parikymppisinä tänne vaimoiksi muuttavia on vain vähän. Asia vaihtelee kuitenkin syntymämaanosan mukaan. Nuorehkoja puolisoita tulee Suomeen erityisesti Pohjois-Amerikasta, kun taas aasialaisvaimot ovat avioliittoa solmittaessa keskimäärin 26–37-vuotiaita. Vaikka ikäerot ovat suhteellisen suuria köyhemmistä maista tulevien ja suomalaismiesten välillä, se ei johdu naisten nuoresta iästä vaan miesten suhteellisen korkeasta iästä. Itse asiassa ulkomaalaisissa *sulhasissa* on enemmän 18–21-vuotiaita kuin ulkomaalaisissa morsiamissa.

Kuvio 19. Suomessa syntyneiden miesten puoliset **puolison** avioitumisiän ja puolison syntymämaanosan mukaan, %

Kuvio 20. Suomessa syntyneiden naisten puoliset puolison avioitumisiän ja puolison syntymämaanosan mukaan, %

Suomeen tulee kouluja käyneitä puolisoita

[Vaikaa on] syrjintä työelämässä ja palkkauksessa. Ulkomaalais-taustaisten puolustautumattomuutta ja tietämättömyyttä käytetään häikäilemättömästi hyväksi ja sitä ei julkisesti tunnusteta. Kaksinaa-maista käyttäytymistä.

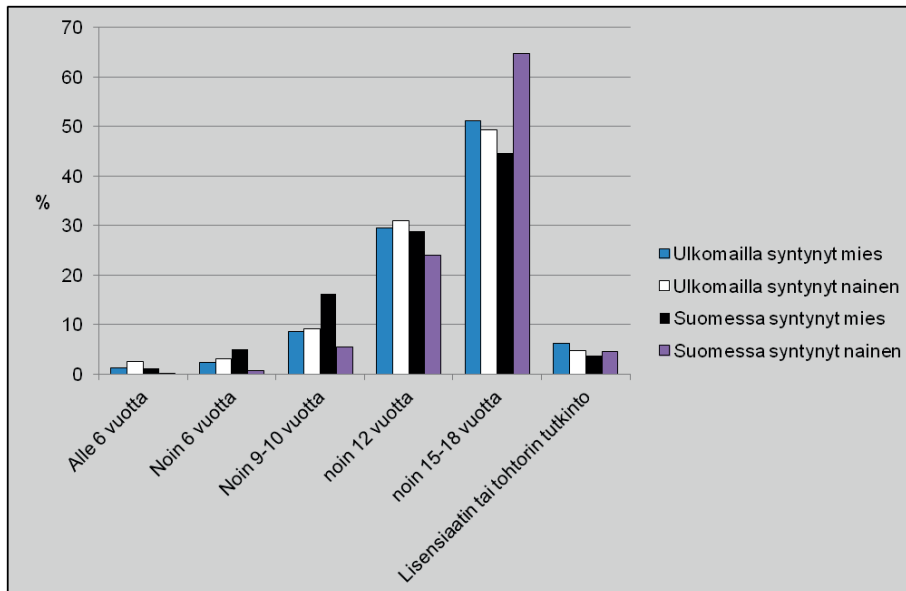
Mies, puoliso Venäjältä

Ulkomaalaisilla on mahdollisuus menestyä elämässään Suomessa.

Afrikan maasta kotoisin oleva mies

Kaksikulttuuristen liittojen osalta toisinaan pelätään, että ulkomaalaispuolisot ovat kouluttamattomia ja näin syntyy epätasa-arvoisia suhteita. Hyvin matala koulutus on kuitenkin harvinaista näissä liitoissa: alle kuusi vuotta kouluja käyneitä on häviävän vähän. Suomalaisnaiset ovat kaikista tutkimuksemme ryhmistä korkeimmin koulutettuja. Myös ulkomaalaistaustaiset vaimot ja miehet ovat varsin korkeasti koulutettuja: heistä noin 80 prosenttia on suorittanut vähintään keskiasteen koulutusta vastaavat opinnot (kuvio 21).

Ulkomaalaiset puoliset ovat keskimäärin hyvin koulutettuja.

Kuvio 21. Koulutusvuosien jakauma eri vastaajaryhmillä, %

Myöskään erot avioliiton osapuolten koulutusvuosissa eivät ole järkevää dramaatisia. Tavallisinta on, että kaksikulttuurisen liiton osapuolten koulutustaso on hyvin lähellä toinen toistaan. Noin yhdeksällä kymmenestä suomalaisnaisesta ja kahdeksalla kymmenestä suomalaismiehestä puolison koulutus on korkeintaan yhden koulutustason päässä omasta.³⁴ Suomalaismiehissä on jonkin verran enemmän heitä itseään koulutetumpien naisten kanssa avioituneita kuin naisissa; naisissa taas on jonkin verran enemmän ulkomaalaisia miehiään koulutetumpia.

Työn kautta osaksi suomalaista yhteiskuntaa

Vaikeinta maahanmuuttajilla on saada työtä ja suomalaisia ystäviä.

Thaimaalainen nainen

Älkää tuoko puolisoanne Suomeen yhteiskunnan elätettäväksi.

Kaksikulttuurisessa liitossa olevan suomalaismiehen neuvo liittoon solmiville pareille

³⁴ Esimerkiksi itsellä korkeakoulutus, puolisoalla keskiasteen koulutus tai itsellä peruskoulu, puolisoalla keskiaste.

Min partner tycker att jobbmärknaden för utlänningar är jätte svårt. Det är absolut sant! Finska krävs (har studerat, men det är värt att ta sig framåt) och de bryr sig inte att han har 10 år erfarenhet utomlands och magister. Därför blev han företagare, men han trivs inte. Om vi flyttar från Finland är det nog därför.

Nainen, puoliso Yhdysvalloista

Muualta kotoisin olevan huonosta työllisyystilanteesta Suomessa puhutaan paljon. Ulkomaan kansalaisten työttömyys on kaksin-kolminkertaista verrattuna Suomen kansalaisiin. Erot kansalaisuuksien välillä ovat kuitenkin suuria. Tämän tutkimuksen ulkomaalaistaustaisten naisten työttömyys oli vastaushetkellä yli kaksi kertaa niin korkea (8,2 prosenttia työttömänä tai lomautettuna) kuin suomalaisnaisilla vastaavissa liitoissa (3,3 prosenttia työttömänä tai lomautettuna) (kuvio 22). Eri syntymämaista olevien naisten tilannetta ei voi eritellä kovinkaan tarkasti, koska kokonaismäärät ovat varsin pieniä – lukuun ottamatta Venäjällä tai Neuvostoliitossa syntyneitä naisia. Heistä (169 vastannutta) oli vastaushetkellä työttöminä 12 prosenttia. Luku on alhaisempi kuin vuodelta 2008 peräisin oleva kaikkia Suomessa asuvia Venäjän kansalaisia koskeva tieto: tuolloin heistä oli työttömänä vajaa 14 prosenttia.³⁵ Ulkomaalaistaustaisissa naisissa oli selkeästi muita vastaajaryhmiä vähemmän kokopäivätyössä olevia, ja tutkimushetkellä heitä oli muita enemmän opiskelijoina, osa-aikatyössä tai työttömänä. Tämä kuvastaa osaltaan heidän työllistymisvaikeuksiaan mutta mahdollisesti myös erilaisia elämäntavoitteita tai -tilanteita, esimerkiksi ikää.

Oletettavaa on, että suomalaispuolisoista on usein hyötyä työnhaussa, koska heidän verkostonsa auttavat löytämään sopivia työtilaisuuksia ja toisaalta suomen / ruotsin kielen taito kehittyy vuorovaikutuksessa puolison kanssa³⁶. Puolisot myös tuntevat paikallisen byrokratian ja toimintatavat ja siten vahvistavat puolisonsa mahdollisuuksia kotoutua. Anni Jääskeläinen on tuonut esiin suomalaispuolison kanssa elävien ja venäläispuolison

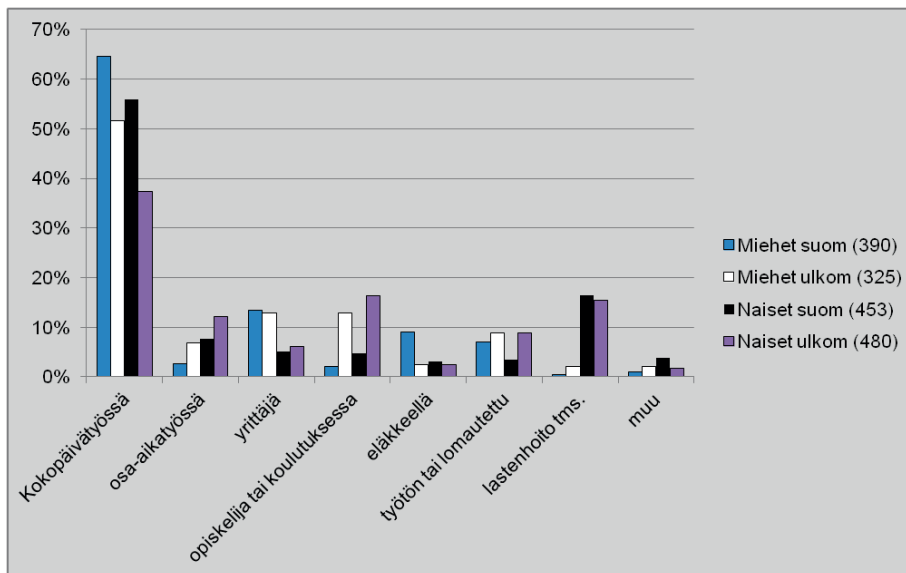
Ulkomailla syntyneistä naisista useampi kuin suomalaisista naisista on osa-aikatyössä, yrittäjä, opiskelija tai työtön.

³⁵ Tilastokeskus 2011.

³⁶ Jääskeläinen 2003.

kanssa elävien venäläisnaisten vertailussa, että suomalainen puoliso näyttää edistävän mahdollisuuksia työllistyä ja integroitua taloudellisesti ³⁷.

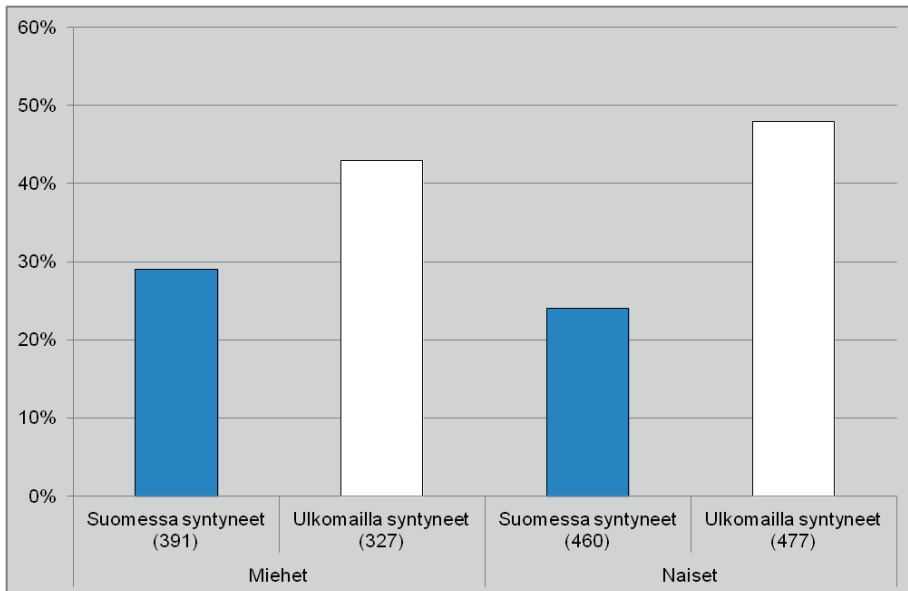
Kuvio 22. Alle 65-vuotiaiden pääasiallinen toiminta sukupuolen ja syntymämaan mukaan, %

Vaikka työttöminä tutkimushetkellä olevia ei ollut merkittävä osuus, olivat työttömyyskokemukset yleisiä ulkomaalaistaustaisille vastaajille (kuvio 23). Ulkomailla syntyneistä naisista lähes joka toinen oli kokenut työttömyyttä tai lomautuksia viimeisen viiden vuoden aikana ja miehistä näitä oli kokenut yli 40 prosenttia. Kysymyksessä ei eritelty, oliko työttömyys sijoittunut Suomeen vai ulkomaille (osa oli voinut muuttaa Suomeen tuon viiden vuoden kuluessa). Joka tapauksessa puolison työllistyminen on vakava ongelma monissa kaksikulttuurisissa liitoissa. Tämä näkyi myös vastaajien kirjoittamissa avovastauksissa. Yhtenä Suomessa elämisen vaikeimmista puolista nähtiin ulkomaalaistaustaisen puolison työllistymisvaikeudet.

³⁷ Jääskeläinen 2003.

Kuvio 23. Työttömänä tai lomautettuna viimeisen viiden vuoden aikana olleet, sukupuolen ja syntymämaan mukaan, %

Kysimme myös, miten hyvin vastaajat tuntevat selviytyvänsä tuloillaan. Kaikissa vastaajaryhmissä noin parikymmentä prosenttia koki, että heillä on vaikeuksia tulla toimeen tuloillaan. Näitä vaikeuksia oli erityisesti vastaushetkellä työttöminä olevilla, mutta myös yli kolmannes opiskelijoista ja yli neljännes naisryttäjistä koki vaikeuksia taloudellisessa selviämisessä. Kun verrataan Suomessa syntyneiden kaksikulttuurisissa liitoissa olevien tyytyväisyyttä palkkaansa tai tuloihinsa Suomen aviolliseen väestöön vuodelta 2008³⁸, havaitaan tutkimukssamme olevan tavanomaista enemmän taloudelliseen tilanteeseensa tyytymättömiä. Vuoden 2008 aviollisista vastaajista 9 prosenttia oli tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä tuloihinsa, kun taas tässä kyselyssä suomalaissyntyisistä vastaajista 21 prosenttia oli tyytymättömiä. Näyttää siltä, että kaksikulttuurisissa liitoissa elävissä on muita enemmän taloudellisista vaikeuksista kärsiviä.

³⁸ Vuoden 2008 alussa, kun kysely toteutettiin, taloustilanne ja talousnäkymät olivat vielä varsin hyvät. Myös se saattaa osaltaan selittää eroa vastauksissa.

Tiivistelmä

Suomalaiset ovat kohdanneet ulkomailta syntyisin olevan puolisonsa usein työn tai opintojen parissa ulkomailla. Naisilla opinnot ovat merkittävämpi tapaamisväylä kuin miehillä. Lomamatkoilla tavanneita on suomalaismiesten liitoissa jonkin verran (19 prosenttia) mutta Internetin kautta tavanneita suhteellisesti vähemmän (noin 13 prosenttia). Sähköisissä treffipalveluissa tai muuten Internetin kautta tavanneiden osuus on lisääntynyt viime vuosina solmituissa liitoissa.

Seurusteluajat avioliitoissa ovat yleisesti olleet yli vuoden pituisia. Alle kolmen kuukauden seurustelun päätteeksi solmitaan avioliittoja harvoin (3 prosenttia liitoista). Nämä ”pika-avioliitot” eivät näytä kariutuvan sen useammin kuin pidemmänkään seurustelun pohjalta solmitut liitot. Seurusteluajat ovat suhteessa lyhyempiä kaukaisista maista tulleiden kanssa solmituissa avioliitoissa, mikä viittaisi oleskelulupien saamiseen liittyvään avioitumispaineeseen.

Kaksikulttuurisia liittoja solmivissa suomalaismiehissä on enemmän uudelleenavioitujia (yli kolmasosa) kuin tavanomaisissa suomalaisten miesten liitoissa (vajaa neljäsosa). He ovat myös vanhempia liittoa solmiessaan, erityisesti jos asuvat maaseudulla. Suomalaisnaisten kaksikulttuuriset liitot ovat puolestaan tavanomaista useammin heidän ensimmäisiä liittojaan. Hyvin nuoret ulkomalaisvaimot ovat harvinaisia. Suomalaismiehillä ja vähemmän kehittyneistä maista tulevilla puolisoilla on tavanomaista isompi ikäero. Myös matalan kehitystason maista tulevat miehet ovat keskimäärin suomalaispuolisoita nuorempia (keskimäärin 2,8 vuoden ikäero suomalaisen naisen hyväksi).

Noin 80 prosenttia ulkomaalaistaustaisista puolisoista on toisen tai korkeasteen koulutuksen saaneita. Puolisoiden suuret koulutuserot eivät ole yleisiä. Suhteellisen harva ulkomaalainen puoliso on työttömänä (noin 9 prosenttia työikäisistä), joskin työttömyyskokemuksia aiemmilta vuosilta on monella. Kaksikulttuurisessa avioliitossa elävillä suomalaisilla on yli kaksi kertaa yleisemmin taloudellisia vaikeuksia kuin tavanomaisessa liitossa elävillä. Taloudellisia vaikeuksia kokevat erityisesti työttömät sekä osa opiskelijoista ja naisyrittäjistä.

3 PARISUHDE KAKSIKULTTUURISISSA LIITOISSA

Jos parisuhde on vahva ja syvä, ei haittaa että on kahdesta kulttuurista.

Italialainen mies

Kahden kulttuurin liitossa elävien oletetaan olevan keskenään varsin erilaisia. Heillä voi olla eri kieli, he ovat kasvaneet erilaisessa yhteiskunnassa ja kulttuuriympäristössä ja heidän ulkonäkönsäkin voivat poiketa toisistaan. Keskinäinen erilaisuus on ulkopuolisten silmissä parin elämää jatkuvasti sävyttävä tekijä, jota saatetaan kommentoida ikävään sävyyn. Parinvalintaa, parisuhdeonnea ja -tyytyväisyyttä tutkineet ovat todenneet, että ihmiset yleisesti viehättyvät samankaltaisuudesta. Arvoiltaan, elintavoiltaan ja sosiaaliselta asemaltaan samankaltaiset ovat keskimäärin onnellisempia tai tyytyväisempiä parisuhteessaan kuin toisistaan poikkeavat parit.³⁹ Tämä tosiasia näyttäisi asettavan kaksikulttuuriset parit jo lähtökohtaisesti muita heikompaan asemaan perheonnen suhteen. Toisaalta voimme olettaa, että psykologisen vahvistamisteorian mukaisesti ihmiset hakevat parikseen arvoiltaan samankaltaisia yksilöitä, jolloin jotkin muut, esim. ulkonäköön tai kieleen liittyvät erilaisuudet voivat muuttua merkityksettömiksi.

Vuorovaikutus ja kielitaito

Jos on yhteinen kieli ja halu ymmärtää toista, voi kaikesta sopia. Jos ei, tulee todella vaikeaa.

Ukrainankielinen nainen

Suuteleminen hellii parisuhdetta kielestä ja kulttuurista riippumatta!

Nainen, avioliitossa australialaismiehen kanssa

³⁹ Kontula 2009, Lutz-Zois ym. 2006..

Opettele puolison kulttuuria lukuunottaen kieltä. Sen kautta päästään yhteisymmärrykseen kaikissa tilanteissa.

Venäjällä syntynyt nainen

Koska puoliset kaksikulttuurisissa parisuhteissa ovat usein erikielisiä, ovat kieleen ja vuorovaikutukseen liittyvät seikat herättäneet runsaasti erityisesti terapeutista mielenkiintoa. Kuten Osmo Kontula⁴⁰ sanoo: ”Kyky ratkaista konflikteja on asetettu parisuhteen laadun uudeksi keskeiseksi mittariksi”. Voiko yhteisen vahvan kielen puuttuminen johtaa alkuhuuman viilenyttyä tyytymättömyyteen ja eroajatuksiin? Kysymme, onko kielitaidolla ja kiinnostuksella puolison kulttuuritustaa kohtaan erityistä merkitystä suhteen onnistumiselle.

Kommunikaation yksi perusedellytys on puolison kielen ymmärtäminen ja mahdollisuus keskusteluun. Kaksikulttuurisissa liitoissa puoliset joutuvat joko molemmat opettelemaan yhteisen, molemmille vieraan kielen kommunikaatiovälineekseen, tai toinen joutuu opettelemaan puolisonsa äidinkielen. Puolison kielen sujuvaa osaamista voi pitää parisuhteen vuorovaikutusta ja ymmärrystä vahvistavana seikkana, sillä tunnekokemukset kietoutuvat ihmisten äidinkieleen. Tunteita on helpointa ilmaista omalla äidinkielellään, ja siten toisen äidinkielen osaaminen antaa väylän puolison kohtaamiseen tunnetasolla. Tilanne monimutkaistuu, jos parille syntyy lapsia. Vanhempia suositellaan käyttämään omaa äidinkieltään lastensa kanssa. Osassa perheistä voi olla käytössä useita eri kieliä, kun vanhemmat puhuvat keskenään yhtä kieltä ja lasten kanssa toista.

Monet kommentoivat avovastauksissaan, että halu ymmärtää ja joustaa sekä suvaitsevaisuus ja kiinnostus puolison taustakulttuuria kohtaan ovat kaikkein tärkeintä liiton onnistumiselle. Fyysisestä kehon kielestä, hellyydestä tai seksuaalisuudesta kommentoi vain harva vastaaja vapaamuotoisesti. Kielitaito – sekä vieraskielisen puolison tarve oppia suomea, että suomalaisen puolison tarve oppia toisen kieltä – kirvoitti valtavasti kommentteja. Näyttää siis siltä, että ihmiset kokevat itse kielikysymyksen tärkeäksi ja jopa ratkaisevaksi yhteiselämänsä onnistumisen kannalta:

Kielitaidon kehittäminen - tämä tarkoittaa myös kumppanin tunteista ja kehonkielen ymmärrystä. Alussa oli ristiriitoja kun ei tuntenut kumppania tarpeeksi, nyt tietää että kumpikaan ei välttämättä

⁴⁰ Kontula 2009, 98.

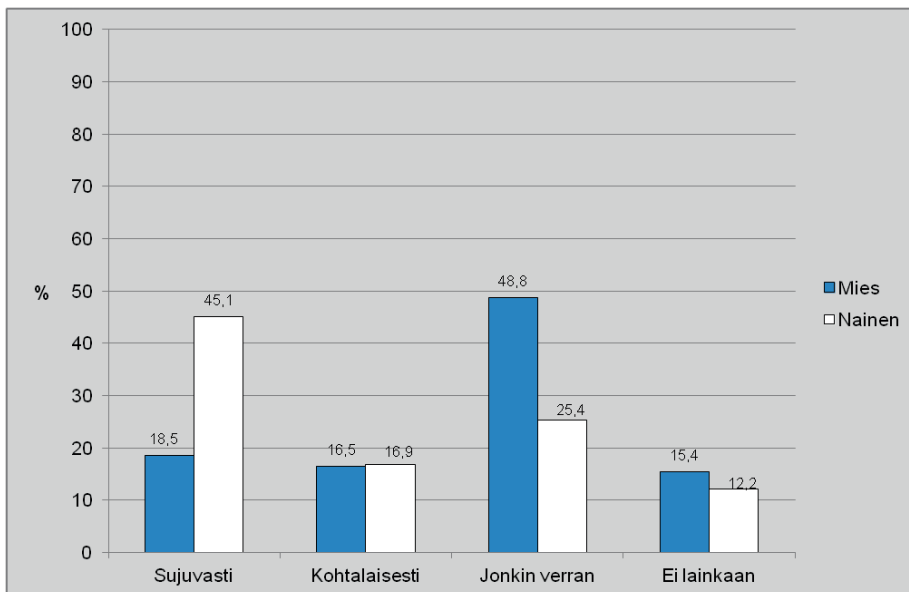
tarkoita sitä SANAA mitä käyttää, vaan osaa kaivaa syvemmältä asian tarkoituksen.

Mies, puoliso thaimaalainen

Suomalaismiehet eivät kunnostaudu kaksikulttuurisissa liitoissa puolisonsa kielen taitajina (kuvio 24). Vähemmistö heistä puhuu puolisonsa kieltä sujuvasti tai kohtalaisesti. Sen sijaan suomalaisnaisista valtaosa puhuu puolisonsa kieltä sujuvasti tai kohtalaisesti, minkä voisi olettaa auttavan vuorovaikutusta kaksikulttuurisissa liitoissa. Täytyy kuitenkin muistaa, että kielitaito on tässä vastaajan henkilökohtainen arvio omasta kielitaidostaan. Eroa miesten ja naisten puolison kielen osaamisessa selittävät osaltaan ulkomaalaisten miesten ja vaimojen lähtömaat: miesten kotimaissa puhutaan yleisesti englantia, saksaa ja ranskaa, kun taas vaimojen kotimaat ovat venäjänkielisiä sekä thainkielisiä, jotka ovat ylipäätään Suomessa heikosti osattuja kieliä.

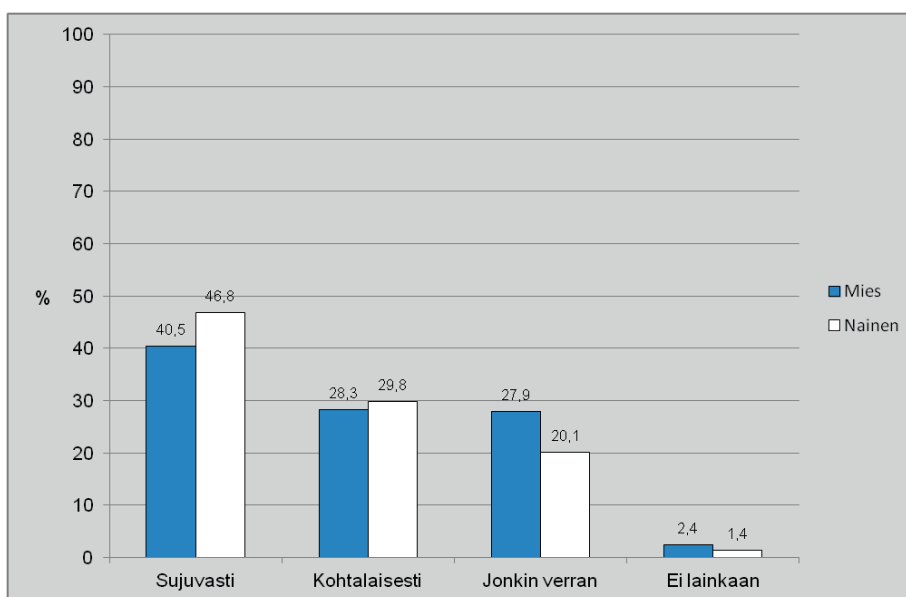
Harvat suomalaismiehet osaavat vieraskielisen puolisonsa kieltä sujuvasti.

Kuvio 24. Puolisonsa kieltä osaavat Suomessa syntyneet miehet ja naiset, %

Ulkomailta kotoisin olevat osaavat puolisonsa kieltä (suomea tai ruotsia) sen sijaan paremmin (kuvio 25). Miltei 80 prosenttia ulkomaalaisvastaajista ilmoittaa osaavansa puolisonsa kieltä sujuvasti tai kohtalaisesti, ulkomaalaisnaiset hieman enemmän kuin ulkomaalaismiehet. Tälle yksi ilmeinen selitys on se, että koska aineistomme kaksikulttuuriset parit ovat valinneet asuinmaakseen Suomen, tämä väistämättä lisää suomen tai ruotsin kielen osaamista.

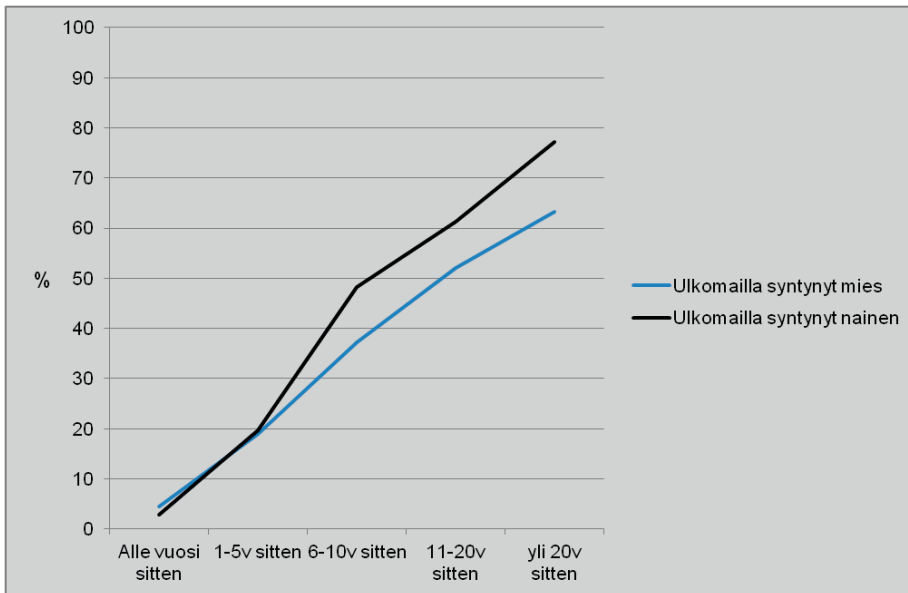
Kuvio 25. Puolisonsa kieltä osaavat ulkomailla syntyneet miehet ja naiset, %

Mitä pidempään kaksikulttuurisen liiton ulkomaalaisosapuoli on ollut Suomessa, sitä paremmin hän osaa suomea tai ruotsia (kuvio 26). Alle vuoden Suomessa asuneet osaavat suomen kieltä varsin kehnosti mutta vuosien kuluessa kielitaito paranee. Kahdenkymmenen Suomessa vietetyn vuoden jälkeen melkein 80 prosenttia ulkomaalaisnaisista osaa suomea ja miehistäkin yli 60 prosenttia. Ehkä suomalaismiesten rajallinen kielitaito ”pakottaa” naiset opiskelemaan suomen tai ruotsin kieltä ahkerasti. Ulkomailta kotoisin olevat naiset oppivat vuosien kuluessa suomea tai ruotsia hieman paremmin kuin ulkomailta kotoisin olevat miehet.

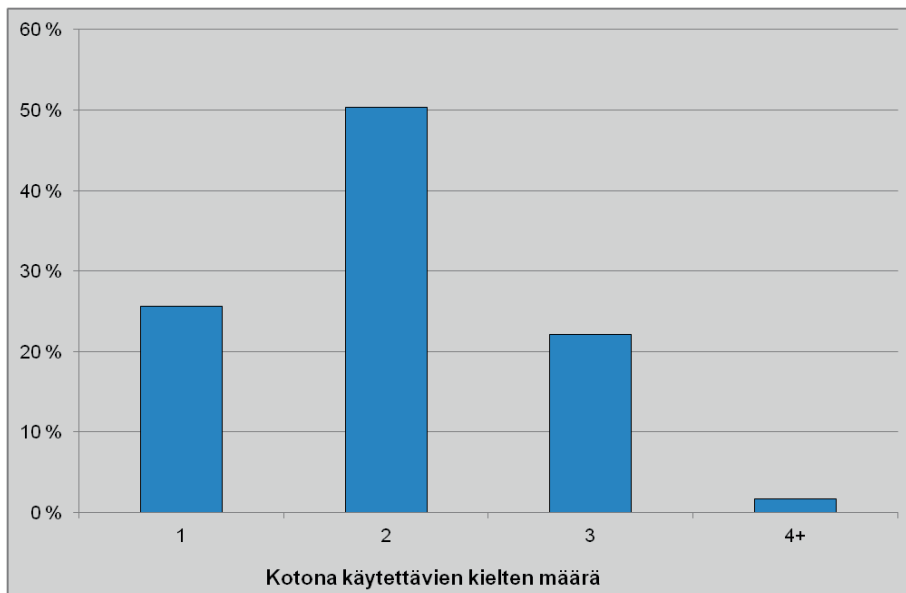
Kuvio 26. Sujuvasti suomen / ruotsin kieltä osaavat ulkomailla syntyneet miehet ja naiset, Suomeen muutosta kuluneen ajan mukaan, %

Monet kaksikulttuurisissa liitoissa olevat käyttävät useampia kieliä kommunikation helpottamiseksi (kuvio 27). Useimmat sanoivat käyttävänsä kotona kumppanin tai lasten kanssa kommunikointiin kahta kieltä, mutta ei kolmella kielellä kommunikointikaan ole harvinaista. Muutamat vastaajat ilmoittivat myös käyttävänsä kotona jopa neljää tai useampaa kieltä.

Puolison kielen osaaminen on saumattomalle vuorovaikutukselle elintärkeää, mutta se ei kuitenkaan ratkaise kaikkia puolison ymmärtämiseen liittyviä ongelmia. Myös suomalaisten välisissä avioliitoissa monet vastaajat harmittelevat sitä, että puolison ymmärtäminen on vaikeaa⁴¹. Toisen ajatuksenkulun ymmärtäminen ei siis kaikilta osin johdu kielitaidosta vaan muista vuorovaikutukseen liittyvistä tekijöistä. Avovastauksissa kielitaidon keskeisyyttä kuitenkin korostetaan.

41 Tämä tieto on peräisin Väestöliiton perhebarometri 2008-aineistosta.

Kuvio 27. Kotona käytettävien kielten määrä, % vastaajista

Onnistuneen avioliiton rakennusaineet

Tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin on yhteydessä siihen kuinka tyytyväinen vastaaja on parisuhteeseensa. Kun tutkimuksissa mitataan tyytyväisyyttä tai onnellisuutta, useimmat ihmiset ilmoittavat olevansa varsin tyytyväisiä elämäänsä. Avioliitossa elävät ovat usein hieman tyytyväisempiä elämäänsä kuin avioliitossa olevat mutta huomattavasti tyytyväisempiä kuin ilman parisuhdetta olevat vastaajat.⁴² Aineistomme kaksikulttuurisissa liitoissa elävien tyytyväisyys elämään on sekä miehillä että naisilla samantasoista. Eroja tyytyväisyydessä ei löydy vertailussa vastaavaan aviolliseen suomalaisväestöönkään.

*Uskollisuus on
kaikkien mielestä
ykkösasia
onnistuneessa
avioliitossa.*

Pyysimme vastaajia arvioimaan, kuinka tärkeänä he pitävät tiettyjä asioita avioliitossa (kuvio 28). Eri ryhmien vastaukset ja eri tekijöiden arvostukset olivat varsin samankaltaisia. Tärkeimpinä avioliiton rakennusaineina pidettiin uskollisuutta omaan kumppaniin. Seuraavaksi tärkeimpiä tekijöitä olivat halukkuus keskustella ongelmista, lapset,

⁴² Kontula 2009.

hyvä seksuaalinen suhde ja kotiaskareiden jakaminen. Sen sijaan samat uskonnolliset periaatteet, sama sosiaalinen tausta ja riittävät tulot eivät nousseet esiin erityisen merkittävinä tekijöinä onnistuneen avioliiton arvioinnissa. Tavallisten suomalaisvastaajien tärkeänä pitämät asiat ovat samoja.⁴³

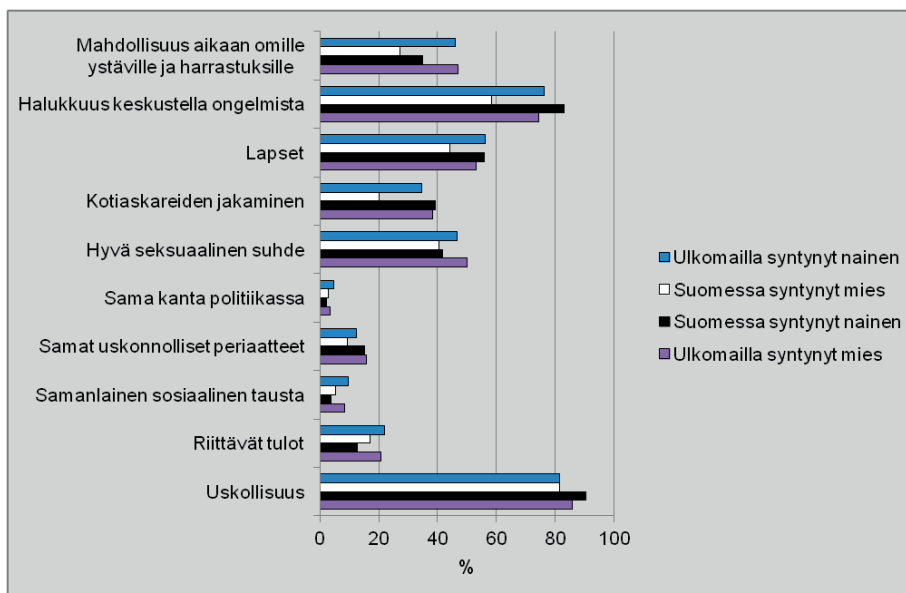
Kyselyssämme yksi mielenkiintoisimmista eroista eri ryhmien välillä lienee se, että suomalaismiesten ja ulkomaalaisnaisten välisissä liitoissa ei uskollisuusvaatimus ole aivan yhtä keskeisenä pidetty kuin suomalaisnaisten ja ulkomaalaismiesten välisissä liitoissa⁴⁴. Suomalaisen miesten näkemykset tärkeistä avioliiton rakennusaineista poikkeavat hivenen muiden hyvin tärkeinä pitämistä tekijöistä. He eivät maininneet hyvin tärkeiksi niin monia asioita kuin muut. Heille muita vastaajia vähemmän keskeisinä avioliiton onnistumiselle olivat kotitöiden jakaminen, lapset, halukkuus keskustella ongelmista sekä oma aika ystäville ja harrastuksille. Näissä he erottuvat sekä ulkomailla syntyneistä vaimoista että ulkomailla syntyneistä miehistä. Ulkomailla syntyneet miehet näyttävät pitävän lapsia tärkeänä. He pitävät myös hyvää aviollista seksisuhdetta suuremmassa arvossa kuin suomalaismiehet. Kun ”hyvin tärkeä” ja ”jonkin verran tärkeä” – vastausvaihtoehdot yhdistetään, vain harvat näkyvät valinneen jäljelle jääneen eli ”ei tärkeä” vaihtoehdon valtaosassa kysymyksistä. Tällä tavalla tarkasteltuna jäävät sama sosiaalinen tausta ja uskonnolliset periaatteet arvostuksessa häntäpäähän tässä, kuten myös muissa kyselyissä.⁴⁵ Taloudelliset tekijät sen sijaan nousevat hieman tärkeämmälle sijalle.

43 Halman ym. 2005.

44 Ero on pieni, mutta tilastollisesti merkitsevä.

45 Halman ym. 2005.

Kuvio 28. Tärkeät onnistuneen avioliiton rakennusaineet (hyvin tärkeä –vaihtoehdon valinneet, %)

Riidan aiheet

Kaikissa parisuhteissa esiintyy jonkin verran ristiriitoja. Riitely saa monesti psykologisessa tai kliinisesti suuntautuneessa parisuhdetutkimuksessa korostetun aseman, koska parisuhdeneuvontaan ja -terapiaan tulevat parit yleensä ovat riitaisia. Kyselytutkimuksissa riitelykokemukset ovat vähemmän korostuneita tai sitten riitelyä ei haluta niissä mielellään ilmoittaa. Kaksikulttuurisissa avioliitoissa potentiaalisia riidanaiheita on enemmän, koska itsestänselvyyksiä on vähemmän kuin samankaltaisissa ympäristöissä kasvaneiden parien välillä.

Kotityöt ovat yleisin riidanaihe Suomessa syntyneiden naisten kaksikulttuurisissa liitoissa.

Nämä liitot vaativat vieläkin enemmän dialogisuutta ja neuvottelua kuin tavanomaiset parisuhteet.⁴⁶

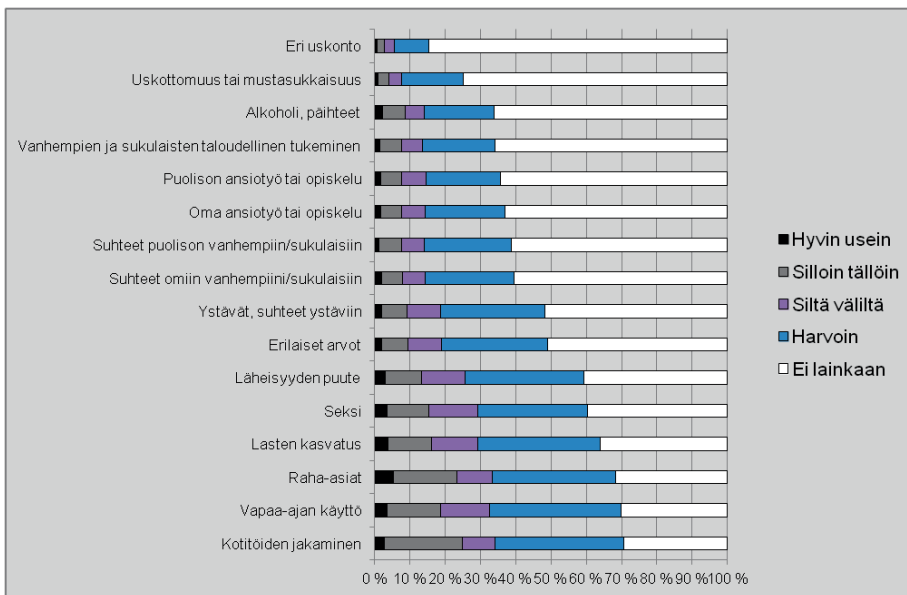
Tiedustelimme kahden kulttuurin liitoissa eläviltä, mitkä kysymykset aiheuttivat heidän liitoissaan ristiriitoja. Yleisimmät ristiriitojen aiheet – kuten muissakin liitoissa – liittyvät kotitöiden jakamiseen, raha-asioihin, vapaa-ajan

⁴⁶ Cools 2011.

käyttöön, seksiin, läheisyyden puutteeseen ja lasten kasvatukseen. Sen sijaan arvoista, uskonnosta, mustasukkaisuudesta, työstä tai opiskelusta sekä toisen vanhemmista tai sukulaisista riitely on harvinaisempaa (kuvio 29). Vaikka päivittäisen arjen pyörittämiseen liittyvät riidat ovat yleisempiä kuin muut riidat, on hyvä huomioda, ettei niiden vakavuusaste parisuhteen toiminnan kannalta ole välttämättä merkittävä.

Kuvio 29. Riidanaiheet ja riitojen yleisyys kaksikulttuurisissa liitoissa, kaikki vastaajat

Seuraavaksi vertaillaan kaksikulttuuristen liittojen riitoja suomalaisten välisten liittojen riitoihin. Vertailuaineistona käytetään samaa perhebarometri 2008 aineistoa kuin aiemminkin, eli vain 25–44-vuotiaat vastaajat ovat mukana vertailussa.

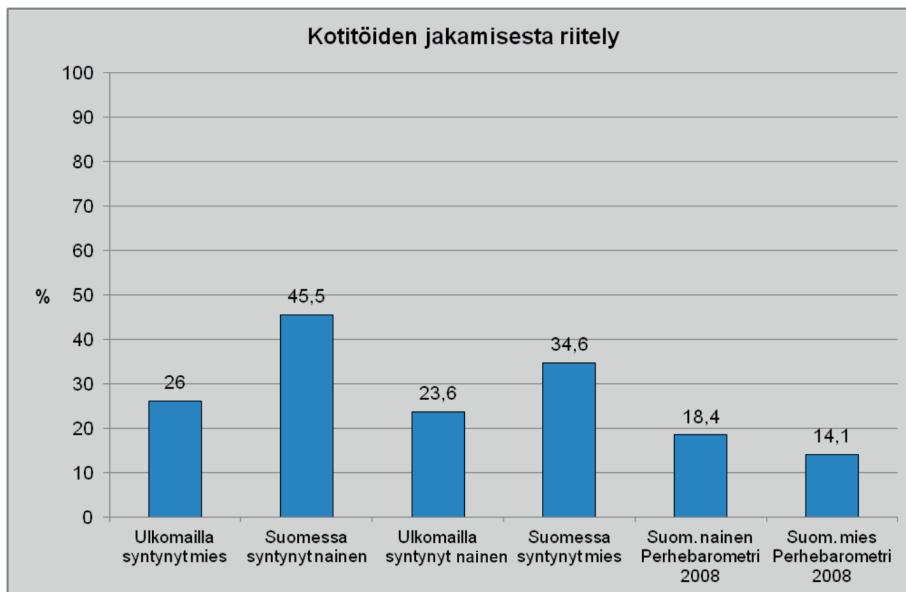
Kotitöiden jakaminen

Riitely kotitöistä on tavallisin riidanaihe (kuvio 30). Kuitenkin huomattavasti alle puolet vastaajista ilmoitti riidelleensä puolisonsa kanssa kotitöiden jakamisesta

viimeisen vuoden aikana. Kaksikulttuurisissa liitoissa elävät riitelevät puolisonsa kanssa kotitöiden jakamisesta huomattavasti useammin kuin muut avioliitossa elävät suomalaiset. Suomessa syntyneistä naisista lähes 46 prosenttia ilmoitti riitelevänsä ulkomaalaisen puolisonsa kanssa kotitöistä, kun tavanomaisissa avioliitoissa elävistä suomalaisnaisista näitä riitoja ilmoitti 18 prosenttia. Myös suomalaiset miehet kokevat kaksikulttuurisissa liitoissa kotitöistä enemmän ristiriitoja kuin tavanomaisessa liitossa elävät miehet.

Lapsuudenkodissa opitut ja elämän varrella eri vaiheissa omaksutut roolit ja ihanteet joutuvat kotitöiden jakamisessa koetukselle toisesta kulttuurista olevan puolison kanssa, ja tämä saattaa aiheuttaa konflikteja. Tasa-arvoon tottuneet ja yleisemmin kotitöistä riitelevät suomalaisnaiset saattavat toivoa, että heidän miehensä auttaisi enemmän kotitöissä. Suomalaisnaisten asema ja aktiivisuus työmarkkinoilla on muihin maihin verrattuna hyvin korkea, ja ajatus kotihengettärenä toimimisena ei välttämättä houkuttele. Mielenkiintoista kyllä, myös kaksikulttuuristen liittojen suomalaismiehet ilmoittavat riitelevänsä enemmän kotitöistä kun ulkomaalaiset vaimot.

Kuvio 30. Osuus vastaajista jotka ovat riidelleet kotitöistä viimeisen vuoden aikana vähintään silloin tällöin, %

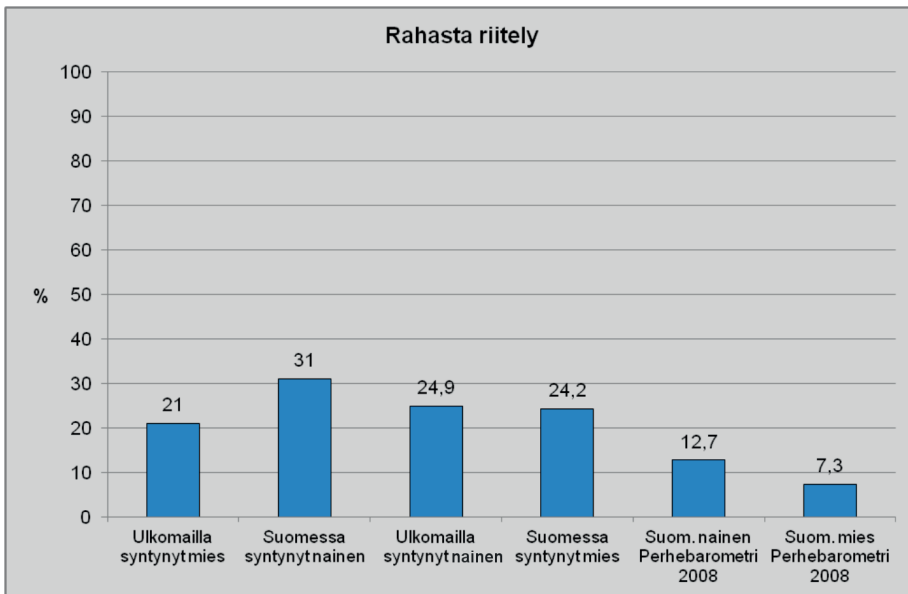

Rahasta ja toimeentulosta riitely

Rahasta riitely on kaksikulttuurisissa liitoissa elävien toiseksi yleisin riidanaihe (kuvio 31). ”Usein” tällaisia riitoja esiintyy kolmasosassa kansainvälisiä liittoja, mikä on yleisempää kuin suomalaisissa liitoissa. Aiemmin tässä julkaisussa tuotiin esille, että kaksikulttuurisia liittoja solmineiden tulotaso on hieman heikompia kuin suomalais-suomalaisten liittojen. Riitely rahasta voi liittyä rahan käyttötarkoituksiin, päätöksentekoon yhteisestä rahankäytöstä tai avioliiton toisen osapuolen työttömyyteen tai muihin vastaaviin rahaan sidoksissa oleviin kokemuksiin.

Hieman alle 10 prosenttia sellaisista vastaajista, joilla oli elossa olevat vanhemmat tai muita sukulaisia, olivat riidelleet sukulaisten taloudellisesta tukemisesta viimeisen vuoden aikana. Suomalaismiehet ilmoittivat riidelleensä tästä aiheesta hieman muita vähemmän. Tässä kysymyksessä emme voineet tehdä vertailua valtaväestöön.

Kuvio 31. Osuus vastaajista jotka ovat riidelleet rahasta viimeisen vuoden aikana vähintään silloin tällöin, %

Myös omasta työstä riidellään suomalaisvertailuryhmää enemmän. Noin joka kymmenes kaksikulttuurisessa liitossa elävä ulkomaalaisnainen ilmoittaa riitelevänsä omasta työstään puolisonsa kanssa. Toisaalta suomalaismiehet eivät koe riitelevänsä puolisonsa työstä. Ulkomaalaisnaisen työllistymisessä on hyvin usein enemmän ongelmia kuin muissa ryhmissä, ja riitely on ehkä turhautumista siihen, ettei puoliso osaa auttaa tarpeeksi hyvän työpaikan löytämisessä. Suomalaisnainen taas kiinnittää riitelyssä muita ryhmiä enemmän huomiota puolisonsa työhön, mikä voi kummuta samoista ongelmista kuin ulkomaalaisnaisen kohdalla, mutta ongelman nostaa esiin eri asia.

Riitely vapaa-ajan käytöstä

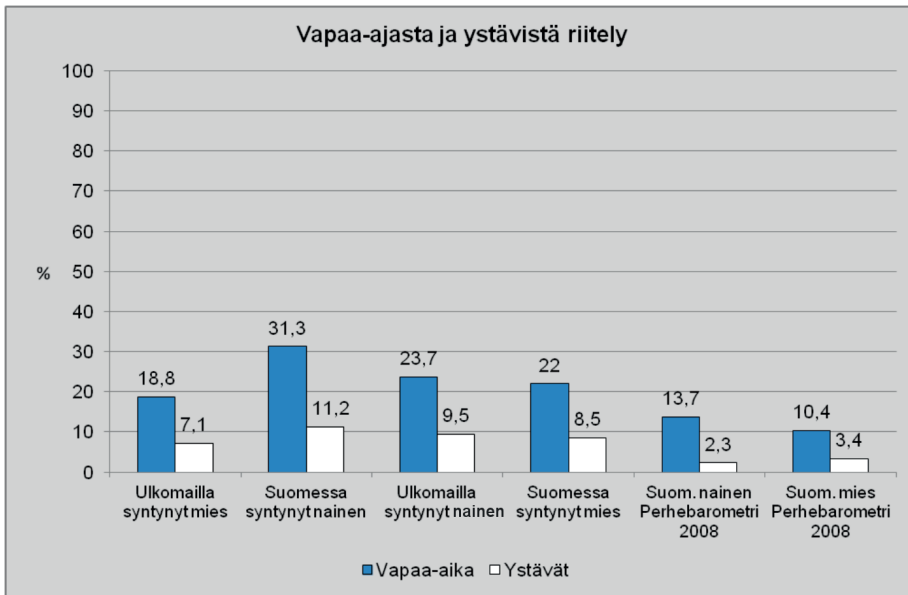
Riitely vapaa-ajasta on riidanaiheista kolmanneksi yleisin (kuvio 32). Tässäkin kaksikulttuuristen liittojen edustajien riitelytiheys on suomalaisia liittoja huomattavasti korkeampi. Vapaa-ajasta riitely voi viitata moniin eri asioihin. Yksi voi kaivata enemmän aikaa itselleen, toinen taas sitä, että puoliso viettäisi enemmän aikaa hänen kanssaan ja kolmas sitä, että vapaa-ajan käyttäminen yhdessä olisi mahdollisesti mielenkiintoisempaa tai luovempaa. Osa vapaa-ajan käytön riidoista liittyyne ystävyssuhteisiin.

Suomalaisnaisista noin kolmasosa ilmoittaa riidelleensä vapaa-ajasta ulkomaalaispuolisonsa kanssa. Suomalainen vapaa-ajan kotipainotteisuus saattaa aiheuttaa ristiriitoja, jos on tottunut siihen, että töiden jälkeen tai muuten vapaalla tavataan ystäviä tai sukulaisia ja arki onkin television katselua tai tietokoneella istumista.⁴⁷ Tällaiset vapaa-ajanviettopöytäkäytösten ristiriidat saattavat aiheuttaa jonkin verran ongelmia avioliitossa.

⁴⁷ ks. Miettinen ja Rotkirch 2012.

Kuvio 32. Osuus vastaajista, jotka ovat riidelleet vapaa-ajan käytöstä tai ystävistä viimeisen vuoden aikana vähintään silloin tällöin, %

Seksistä riitely

Seksistä riitely on kyselyn vastaajilla hieman harvinaisempaa kuin riitely vapaa-ajan käytöstä (kuvio 33). Seksistä riitely on kuitenkin vakavuusasteeltaan suurempaa kuin monista muista asioista riitely. Jos sukupuolielämässä ja fyysisessä läheisyydessä on ongelmia, se saattaa haitata vuorovaikutusta ja itsetuntoa.⁴⁸ Avioliiton osapuolilla voi syntyä merkittäviä ristiriitoja heidän pyrkiessään sovittamaan yhteen käsityksiä seksin asemasta ja merkityksestä avioliitossa.⁴⁹ Seksistä riitely voi liittyä esimerkiksi siihen, että puolisoiden halut eivät kohtaa tai oman viehätysvoiman riittämättömyydestä nouseviin tunteisiin.

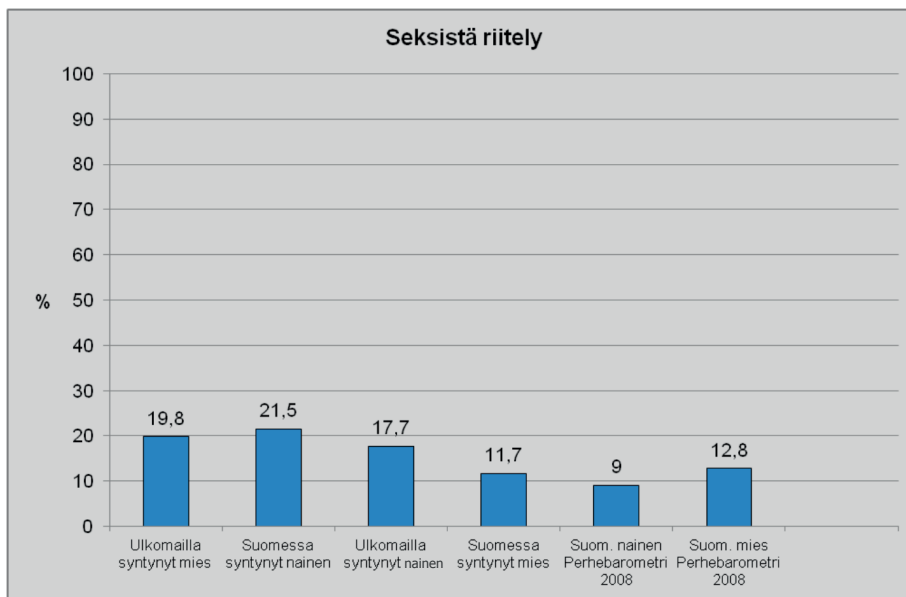
Vain kymmenesosa vastaajista koki keskustelun seksiasioista puolison kanssa olevan vaivaannuttavaa tai hyvin vaikeaa, eikä merkitseviä eroja eri vastaajaryhmien välillä ollut. Monissa avioliitoissa seksuaalinen haluttomuus oli kuitenkin yleistä. Kaksikulttuurisissa liitoissa elävistä suomalaisnaisista yli 35 prosenttia

⁴⁸ Kontula 2009.

⁴⁹ Kontula 2009, 89.

oli kokenut seksuaalista haluttomuutta viimeisen vuoden aikana⁵⁰. Vastaava luku ulkomaalaisnaisilla oli pienempi, 25 prosenttia. Ulkomaalaisnaiset raportoivat usein myös puolisonsa haluttomuudesta, mutta eivät olleet itse kokeneet sitä juurikaan. Suomalaismiehet ilmoittivat kärsivänsä haluttomuudesta ulkomaalaismiehiä enemmän ja myös ulkomaalaisnaisista noin 20 prosenttia sanoi miehensä olleen viimeisen vuoden aikana seksuaalisesti haluton. Mikäli vastaaja oli riidellyt seksiasioista, oli hän hyvin suurella todennäköisyydellä käynyt läpi myös läheisyyttä koskevia riitoja.

Kuvio 33. Osuus vastaajista, jotka ovat riidelleet seksistä viimeisen vuoden aikana vähintään silloin tällöin, %

50 Osmo Kontula (2008) on tutkinut suomalaisten haluttomuutta kattavasti. Hänen mukaansa 35 %:lla suomalaisista 18–74 -vuotiaista naisista esiintyy seksuaalisen halun puutetta ja ilmiö yleistyy iän karttuessa siten, että 18–24-vuotiaista haluttomuutta esiintyy 15 %:lla, 35–44-vuotiaista 21 %:lla ja yli 55-vuotiaista yli puolella. Suomalaisilla naisilla seksuaalisen halun puute tuntuu yleistyneen vuosien 1992 ja 2007 välisenä aikana. Naimisissa olevista naisista melko usein seksuaalista haluttomuutta viimeisen vuoden aikana oli kokenut vuonna 1992 34 %, vuonna 1999 43 % ja vuonna 2007 46 %.

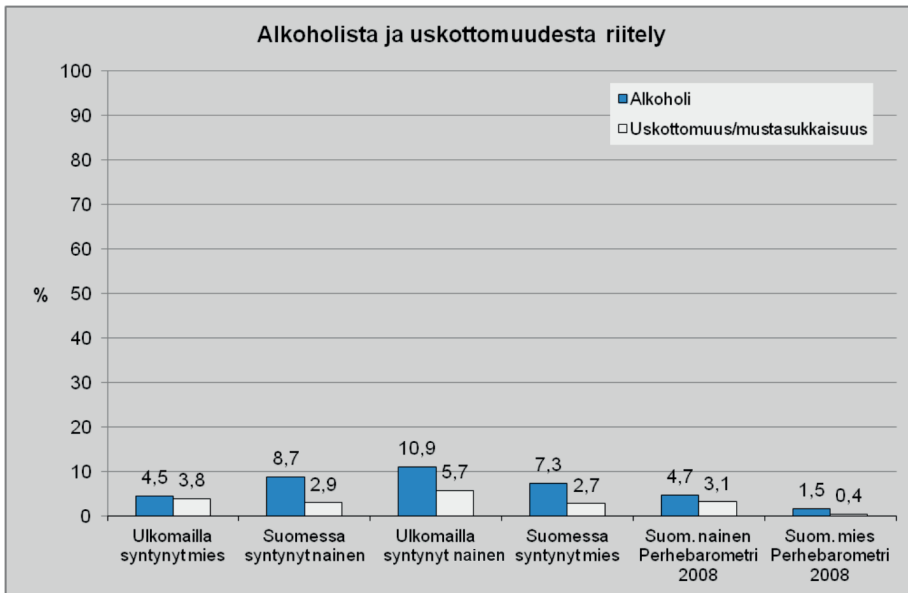
Riidat uskottomuudesta, mustasukkaisuudesta ja alkoholista

Kahden kulttuurin liitoissa joutuu ainakin aluksi tekemään ehkä enemmän kompromisseja. En voi koskaan kotona juoda edes yhtä viinilasia mutta mieheni on myös puolestaan joutunut hyväksymään sen, että käyn silloin tällöin saunailloissa kavereideni luona :)

Nainen, parikymmentä vuotta naimisissa pohjoisafrikkalaisen kanssa

Riitelyä uskottomuudesta tai mustasukkaisuuden aiheuttamista riidoista raportoitiin harvoin (kuvio 34). Uskottomuus tai epäilykset puolison uskottomuudesta ovat yksi keskeisimpiä syitä siihen, että eroa omasta puolisoista aletaan harkita.⁵¹

Kuvio 34. Osuus vastaajista, jotka ovat riidelleet alkoholista tai uskottomuudesta viimeisen vuoden aikana vähintään silloin tällöin; %

Alkoholinkäyttö aiheuttaa kaksikulttuurisissa liitoissa jonkin verran enemmän riitoja kuin suomalaisten välisissä liitoissa. Riidat alkoholinkäytöstä voivat olla

⁵¹ Lainiala 2012.

hyvin monenlaisia. Avioliiton toisen osapuolen liiallinen alkoholinkäyttö saattaa aiheuttaa ongelmia. Toisaalta ongelmana voi olla se, että eri kulttuurien alkoholinkäyttötavat saattavat poiketa merkittävästi toisistaan. Alkoholinkäyttö on toisissa kulttuureissa sosiaalisempaa kuin toisissa. Esimerkiksi ulkomaalaisnaisen voi olla vaikea ymmärtää miksi hänen aviomiehensä juo monta olutta illassa ilman seuraa, ja suomalaisnainen voi kokea itsemääräämisoikeutensa uhatuksi, jos alkoholinkäyttö naisten keskuudessa ei hänen puolisonsa kulttuurissa ole hyväksyttävää.

Parisuhdetyytyväisyys

Parisuhdetyytyväisyys tarkoittaa yhden käsityksen mukaan ”ihmisen henkilökoh-taista arviointia omasta parisuhteestaan monilla eri osa-alueilla”.⁵² Aiemmin tässä luvussa mainittiin, että parisuhdetyytyväisyyttä voi mitata monella eri tavalla. Yhteistä näille mittareille on se, että niissä parisuhdetyytyväisyys sisältää neljä eri kokonaisuutta, jotka ovat läheisyys, yhteisymmärrys, itsenäisyys ja seksuaalisuus.⁵³ Tällä aineistolla ei ole mahdollisuutta käsitellä itsenäisyyteen liittyviä kysymyksiä, mutta muita parisuhdetyytyväisyyden osatekijöitä voidaan käsitellä.

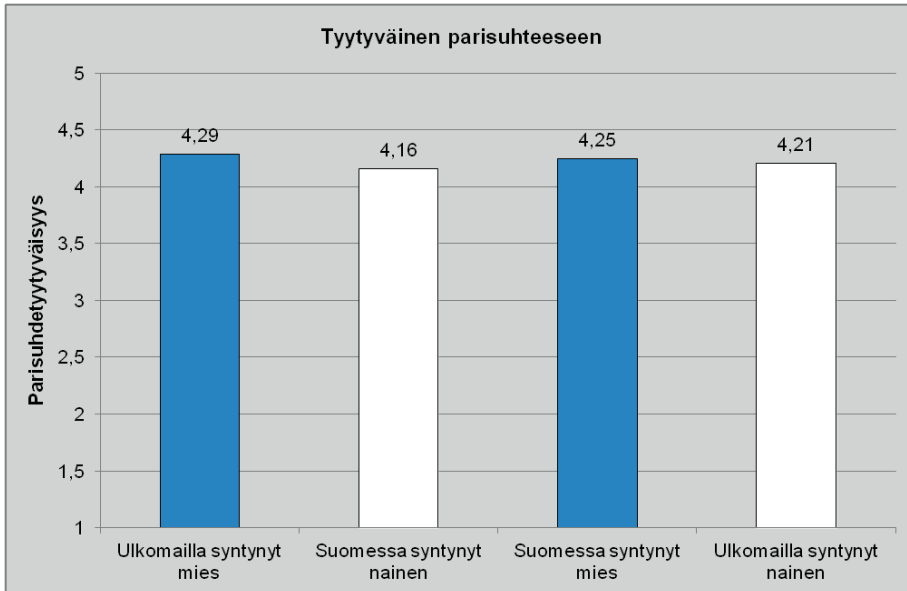
Mittasimme ensin parisuhdetyytyväisyyttä kysymällä siitä suoraan ”Oletko tyytyväinen parisuhteeseesi?” (kuviot 35). Kaksikulttuurisissa liitoissa elävät ilmoittavat olevansa keskimäärin hyvin tyytyväisiä parisuhteisiinsä. Myös muissa kyselytutkimuksissa vastaajat ovat raportoineet pääasiassa samankaltaisia tuloksia.⁵⁴ Aineistossamme ulkomaalaismiehet näyttäsivät olevan kokonaisuudessaan hieman tyytyväisimpiä liittoihinsa kuin suomalaisnaiset. Sama pätee myös suomalaismiesten ja ulkomaalaisnaisten liitoissa, vaikka tämä ero ei olekaan niin suuri.

52 Spanier ja Lewis 1980.

53 Hasselbrauck ja Fehr 2002.

54 Kontula 2009, Huinink ym. 2011.

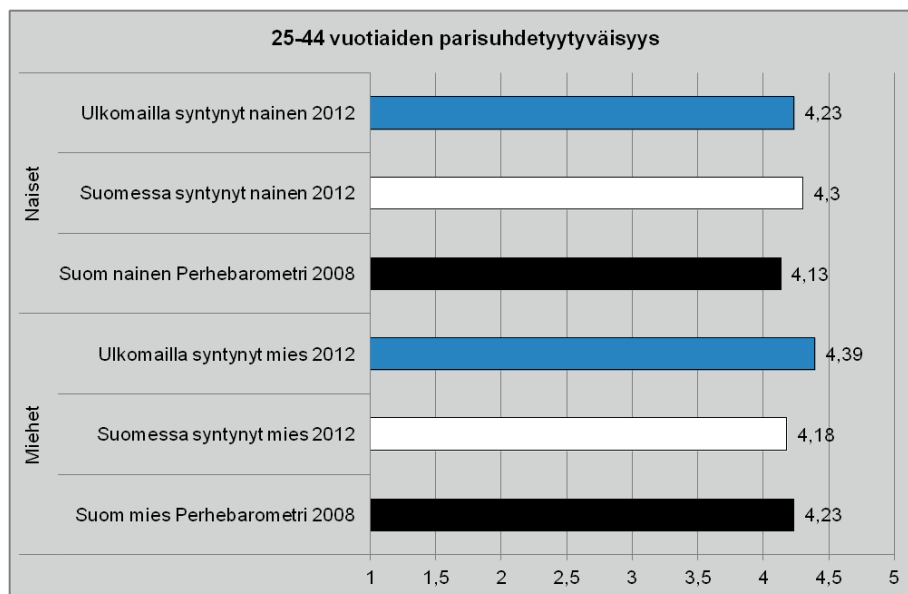
Kuvio 35. Parisuhdetytyväisyys kaksikulttuurisissa liitoissa, kaikki vastaajat

Asteikko: 1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen.

Vertaamalla parisuhdetytyväisyyttä avioliitossa eläviin keskiwertosuomalaisiin havaitaan, että ulkomaalaisen kanssa avioituneet suomalaisnaiset ovat kuitenkin jonkin verran tyytyväisempiä avioliittoihinsa kuin muut suomalaisnaiset. Kuten yleisessä elämäntyytyväisyydessäkin, ovat kaikkein tyytyväisimpiä suomalaisten naisten ulkomailla syntyneet aviomiehet. Näyttää siis siltä, että suomalaisnaisten ja ulkomaalaismiesten liitot onnistuvat tekemään ihmiset jossain määrin tyytyväisemmiksi kuin tavanomaiset liitot Suomessa.

Erilaiset parisuhteen sisällölliset tekijät vaikuttavat parisuhdetytyväisyyteen. Kyselymme vastaajat saivat arvioida erilaisia parisuhdeväittämiä oman parisuhteensa näkökulmasta (kuvio 37). Rakkaus, toisen tukeminen ja arvostus näyttävät kukoistavan kaksikulttuurisissa liitoissa. Tyytymättömyys lisääntyy kun tarkastellaan konkreettisempia tekoihin liittyviä asioita. On hyvä kuitenkin huomata, että negatiivisimmatkin kokemukset ovat miltei jokaisen väittämän kohdalla alle kymmenen prosentin luokkaa.

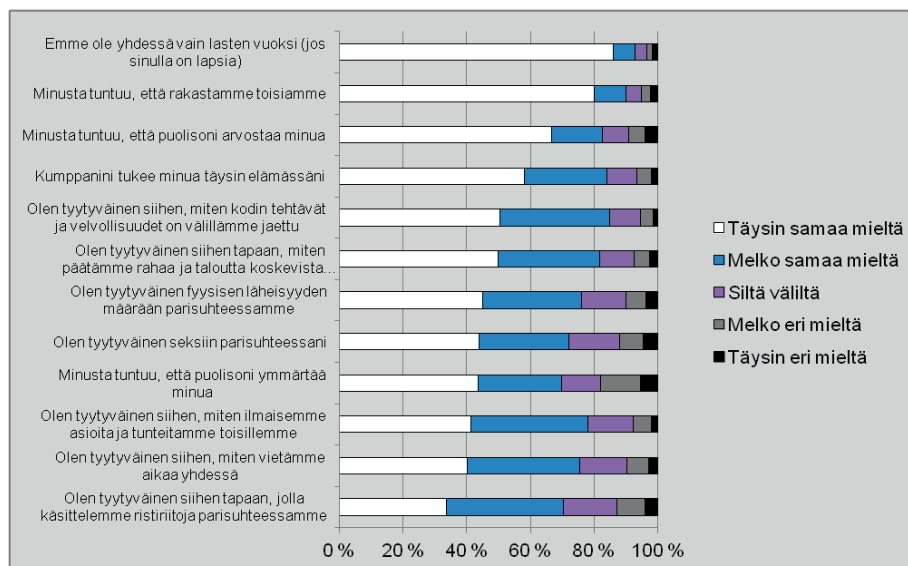
Kuvio 36. Parisuhdetyytyväisyys 25–44-vuotiaiden 0- ja 1-lapsisten avioliitossa elävien suomalaisten ja kaksikulttuurisissa liitoissa elävien Suomessa syntyneiden sekä ulkomailla syntyneiden parissa sukupuolen mukaan, keskiarvo

Lähde: Perhebarometri 2008 (Miettinen ja Rotkirch 2008).

Asteikko: 1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen.

Kuvio 37. Suhtautuminen erilaisiin parisuhdeväittämiin, kaikki vastaajat

Näistä väittämistä tärkeimmät parisuhdetyytyväisyyttä tilastollisesti merkitsevästi lisäävät tekijät kaksikulttuurisissa liitoissa ovat tärkeysjärjestyksessä seuraavat⁵⁵

1. Tunne siitä, että parisuhteessa on rakkautta,
2. asioiden ja tunteiden ilmaisussa onnistuminen,
3. kokemus siitä, että kumppani tukee elämässä täysin,
4. tyytyväisyys ajanviettoon yhdessä,
5. tyytyväisyys läheisyyteen,
6. ja tyytyväisyys seksiin.

Tilastollisesti merkitseviä mutta vähemmän tärkeitä tekijöitä ovat:

7. Tyytyväisyys kodin tehtävien ja velvollisuuksien jakamiseen,
8. tyytyväisyys ristiriitojen käsittelytapaan,
9. tyytyväisyys päätöksentekoon raha-asioista.

Tämä tulos viittaa siihen, että vaikka arkipäiväiset asiat, kuten kotityöt, saattavat aiheuttaa usein toistuvaa kinas-telua, ei sillä loppujen lopuksi ole merkittävää vaikutusta parisuhdetyytyväisyyden muodostumisessa. Tärkeimmät asiat parisuhteen onnistumisessa liittyvät siis avioliiton osapuolten sanalliseen ja sanattomaan yhteyteen, ei arkipäiväisten asioiden käsittelyyn⁵⁶.

Läheisyys, saatu tuki ja yhdessä vietetty aika lisäävät parisuhdetyytyväisyyttä.

Suhteen kesto ja parisuhdetyytyväisyys

Avioliiton edetessä tyytyväisyys parisuhteeseen laskee vähitellen mutta voi tasaantua suhteellisen korkealle tasolle.⁵⁷ Aineistossamme erityisesti ulkomalaisnaisten ja ulkomaalaismiesten, ja vähemmässä määrin suomalaismiesten parisuhdetyytyväisyys kukoistaa avioliiton alkuvuosina (kuvio 38). Suomalaisnaiset ovat parisuhteisiinsa tyytyväisimpiä vasta muutaman avioliittovuoden jälkeen.

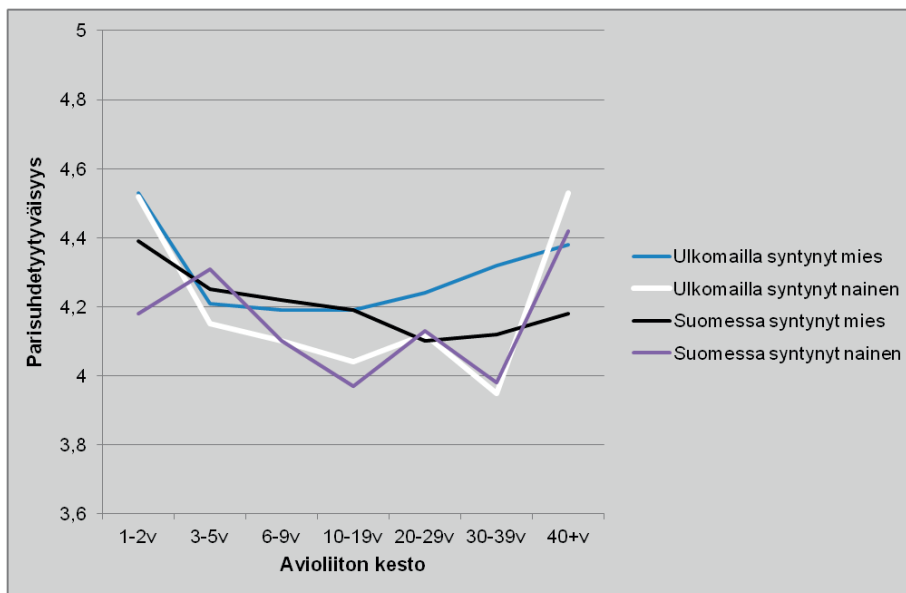
55 Metodi: Regressioanalyysi, jossa avioliiton kesto on vakioitu. Standardoidut estimaatit järjestyksessä: (1=0.24), (2=0.21), (3=0.21), (4=0.18), (5=0.17), (6=0.16), (7=0.09), (8=0.08), (9=0.08). Samanlaisiin tuloksiin on päästy monissa parisuhdetutkimuksissa, esim. Kurdek 2005.

56 Erilaiset sosiaaliseen asemaan, ikäeroon ja kielitaitoon liittyvät seikat vaikuttavat parisuhdetyytyvyyteen, mutta ne toimivat myös samalla sanallisen ja fyysisen vuorovaikutuksen taustatekijöinä.

57 esim. Kontula 2009.

Vaikka vuosien kuluminen vähentää parisuhdetyytyväisyyttä keskimäärin, käänne parempaan tapahtuu viimeistään parinkymmenen avioliittovuoden jälkeen. Kokonaisuudessaan parisuhdetyytyväisyys heikkenee avioliittovuosien varrella varsin vähän. Samanlaiseen tulokseen on päädytty myös suomalaisten parisuhteiden tutkimuksessa.⁵⁸ Suhteen alkuvaiheiden jälkeistä pientä taantumaa selittävät tyytymättömyyden lisääntyminen miltei kaikissa suhteen perusasiossa. Pitkän avioliiton parisuhdetyytyväisyyden uudelleenkuoistusta selittää mitään ilmeisimmin parisuhteen uusien merkitysten löytämisellä. Toki pitää huomioida se, että tyytymättömmät parit ovat mitä todennäköisimmin pudonneet pois vastaajajoukosta avioeron vuoksi. Tästä syystä pitkiin liittoihin jää jäljelle suhteellisen tyytyväisiä pareja. Avioliitossa ei pysytäkään vain muodon vuoksi, jos siihen ei olla tyytyväisiä.

Kuvio 38. Avioliiton keston vaikutus parisuhdetyytyväisyyteen, keskiarvo

⁵⁸ ks. Kontula 2009, 132.

Sitten, jos suunnitellaan jo eroa

Minä neuvoisin suomalaispuolisot – älkää unohtako että toinen on ihminen! Että hänkin on sivistynyt ja koulua suorittanut ja ei ole vain jonkunlainen kotiesine, ja sitten kun suomen kieli rupeaa luistaa ja osoittaa oma arvonsa – pelotella poliisilla!

Bulgarialainen nainen, 16 vuotta avioliitossa

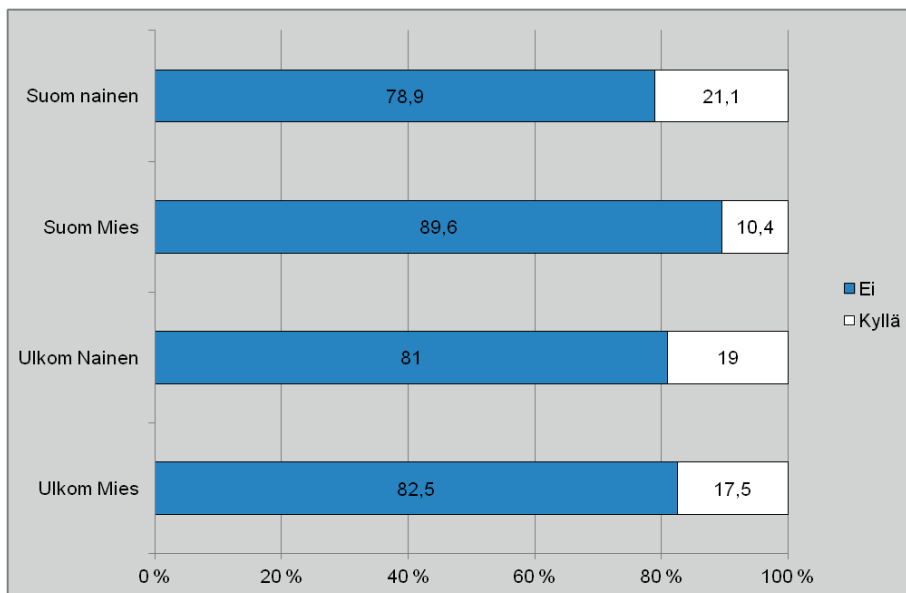
Aina avioliitto ei toimi, vaikka puuttuvaan rakkauden liekkiin olisikin yritetty lisätä polttoainetta. Aviopuolison ymmärtäminen ei ole aina helppoa, ja pitkään kestäneet erimielisyydet ovat voineet aiheuttaa peruuttamattomia ongelmia tunneilmaisulle ja muille tärkeille parisuhteen osatekijöille.

Koska aineistomme perustuu avioliitossa olevien otokseen, emme tiedä niistä pareista, joiden liitto on päättynyt eroon. Eroajatuksia pohtineiden perusteella voimme sanoa avioeroaikaista kuitenkin jotakin. Aineistossamme yleisimmin eroa puolisostaan ovat viimeisen vuoden aikana pohtineet suomalaisnaiset (21 %, kuvio 39). Kuitenkin miltei sama osuus ulkomaalaisnaisista ja -miehistä ilmaisi ajatelleensa avioeroa puolisostaan viimeisen vuoden aikana. Sen sijaan suomalaismiehistä vain yksi kymmenestä oli pohtinut eroa puolisostaan. Luvut saattavat näyttää varsin korkeilta, mutta kysymykseen ovat mahdollisesti vastanneet myönteisesti myös eroa vähemmän vakavasti pohtineet. Vaikka suuri osa eroa pohtineista ei lopulta eroakaan, ennustaa eron pohtiminen varsin hyvin todennäköisyyttä avioeron toteutumiseen.⁵⁹

Kaksikulttuurisissa liitoissa eroa pohtivat erityisesti naiset.

Vertasimme avioeropohdintojen yleisyyttä vastaaviin pohdintoihin tavanomaisissa suomalaisten avioliitoissa vuoden 2008 perhebarometrin aineistolla, jolloin tarkasteltiin vain 25–44-vuotiaita korkeintaan yksilapsisia avioliittoja. Kävi ilmi, että kaksikulttuurisissa liitoissa elävillä suomalaisilla eropohdinnat ovat selvästi yleisempiä (tässä tutkimuksessa suomalaisnaisista lähes 30 prosenttia oli pohtinut eroa viimeisen vuoden aikana ainakin muutaman kerran, miehistä 22 prosenttia) kuin keskivertoliitoissa (vuonna 2008 aineistossa naisista 24 prosenttia pohtinut, miehistä 12 prosenttia). Myös kaksikulttuurisissa liitoissa elävät ulkomaalaiset naiset olivat pohtineet eroa lähes yhtä usein kuin suomalaisnaiset (kuvio 39).

⁵⁹ Lainiala 2012.

Kuvio 39. Avioeroa viimeisen vuoden aikana pohtineet, %

Eropohdinnan taustatekijöitä

Mitkä tekijät voivat selittää eropohdintojen yleisyyttä kaksikulttuurisissa liitoissa elävien parissa? Vuorovaikutuksen ongelmiin, riitelyyn ja parisuhteen kestoon liittyvien asioiden lisäksi myös omaan yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen asemaan sekä sosiaaliseen ja maantieteelliseen taustaan liittyvät asiat saattavat aiheuttaa riskin avioliitolle. Nämä taustatekijät eivät kuitenkaan näytä nousevan erityisen tärkeiksi tekijöiksi vaan ovat ehkä ennemminkin taustatekijöitä muille ongelmille. Joitakin vaikutusyhteyksiä voimme kuitenkin havaita⁶⁰.

Tuloerot

Mikäli kaksikulttuurisessa liitossa elävä nainen ansaitsee enemmän kuin puolisonsa, on naisen riski pohtia eroa todennäköisempi kuin vähemmän tai saman verran ansaitsevilla. Miehillä tällaista vaikutusta ei ole nähtävissä. Sen sijaan

⁶⁰ Nämä tulokset pohjautuvat logistiseen regressioanalyysiin. Tuloksia julkaistaan tarkemmin keväällä 2013 (Lainiala & Säävälä) mutta koimme tarpeelliseksi mainita alustavia tuloksia myös tässä niiden tärkeyden vuoksi.

huonommin ansaitseva mies pohtii harvemmin eroa kuin saman verran tai puolisoaan paremmin ansaitseva mies. Samankaltaiseen tulokseen on päädytty myös suomalaisten eroja käsittelevässä tutkimuksessa.⁶¹

Koulutus- ja kulttuurierot

Puolisoaan paremmin koulutetut vastaajat pohtivat eroa puolisostaan useammin kuin saman tai heikomman koulutuksen omaavat. Samanlainen kaava on nähtävissä arvojen suhteen. Mikäli on itse kotoisin yleisesti liberaalimmasta kulttuurista, käy eron mahdollisuus helpommin mielessä. Pieniä poikkeuksia on kuitenkin havaittavissa, koska esimerkiksi Pohjois-Afrikan sekä Kaakkois- ja Itä-Euroopan miesten riski pohtia eroa suomalaisnaisesta on huomattavasti muita ryhmiä korkeampi, ja suomalaismiehen puolison arvoilla ja tulomaalla ei näytä olevan vaikutusta suomalaismiehen eropohdintaan. Koulutuserot lisäävät ongelmia asioiden ja tunteiden ilmaisussa sekä puolison tukemiseen liittyvissä asioissa, joten ne vaikuttavat edellä mainittujen asioiden taustatekijänä.⁶²

Ikäero

Miesvastaajilla, jotka ovat puolisoaan hieman vanhempia, on pienin riski pohtia eroa. Naisille on eduksi olla hieman puolisoaan vanhempi, samanikäinen tai hieman nuorempi. Merkittävästi puolisoaan nuorempi kumppani ajattelee enemmän eroa puolisostaan kaikissa vastaajaryhmissä.

Ystävät, perhe ja uskonnolliset yhteisöt parisuhteen apuna ja tukena

Kaksikulttuurisissa avioliitoissa elävistä oli eroa pohtinut hieman alle 20 prosenttia. Halusimme selvittää, mistä ongelmia kokeneet ja jo eroa pohtimaan päätyneet

⁶¹ Jalovaara 2003.

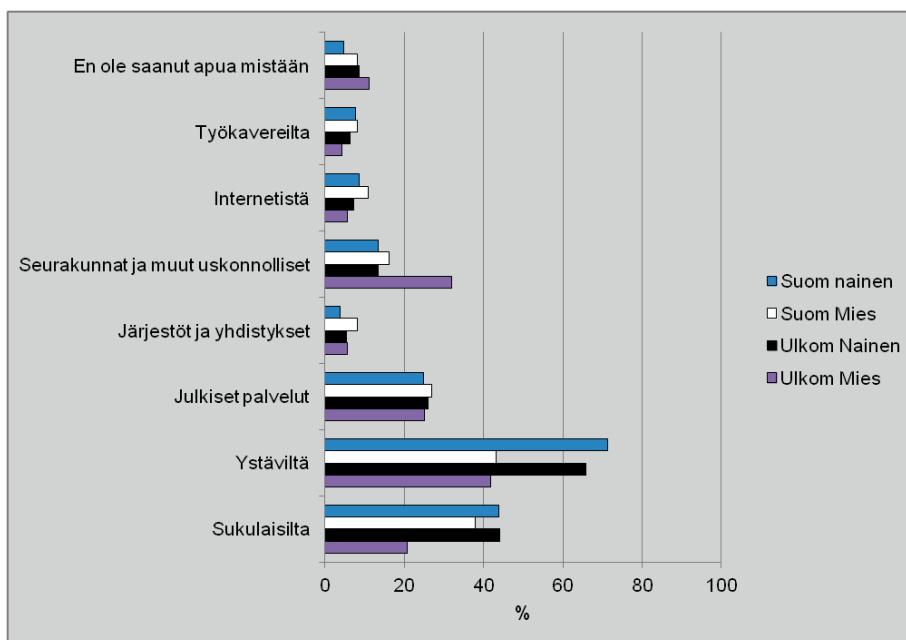
⁶² Britanniassa tehdyssä tutkimuksessa päädyttiin siihen, että kaksikulttuuristen liittojen erot ovat kahdentyylisiä. Liberaalimmat arvot omaavien on helpompi erota kuin 'perinteisemmät', avioerovastaiset arvot omaavien, ks. Zhiqiang & al. 2012. Toisaalta ruotsalaisessa tutkimuksessa (Dribe & Lundh 2012) päädyttiin siihen, että mitä suurempi arvoero kaksikulttuurisen liiton osapuolilla on, sitä suurempi on myös eroriski.

*Eroa pohtineet saavat
tukea ystäviltä ja
sukulaisilta.*

saavat tukea ongelmissaan. Eroa pohtineet ovat hakeneet apua ystäviltään, läheisiltään tai muualta varsin usein. Vain hieman alle 10 prosenttia eroa pohtineista on jäänyt täysin vaille apua. Useimmin apua on haettu ja saatu ystäviltä ja sukulaisilta. Seuraavaksi tärkeimpiä avun tarjoajia ovat olleet julkiset palvelut ja seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt. Jälkimmäinen on erityisen tärkeä osalle kaksikulttuurisissa liitoissa elävistä ulkomaalaismiehistä.

Sen sijaan avun hakeminen Internetistä tai järjestöiltä on varsin harvinaista. Järjestöjen pientä osuutta selittää se, ettei kaikilla paikkakunnilla ole tällaista apua saatavilla. Sukupuolten välillä on selvä ero siinä, mistä apua haetaan. Naiset, sekä suomalaiset että ulkomaalaistaustaiset, hakevat enemmän apua ystäviltä ja sukulaisilta, kun taas miehet hakevat enemmän apua kauempaa.

Kuvio 40. Eroa pohtineiden apuverkostot, %

Tiivistelmä

Tässä luvussa käsiteltiin parisuhteen ja parisuhdetyytyväisyyden osatekijöitä suomalaisten solmimissa kaksikulttuurisissa liitoissa. Suurin osa kyselymme vastaajista on yhtä tyytyväisiä tai tyytyväisempiä liittoihinsa kuin suomalaisissa liitoissa elävät. Kaksikulttuuriset avioliitot näyttäytyivät hieman riitaisampina kuin tavallisten suomalaisten liitot, mutta riitaisuudella ei näytä olevan kuitenkaan vaikutusta tyytyväisyyteen parisuhteessa.

Kaksikulttuuristen avioliittojen edustajien mukaan erityisen tärkeitä asioita avioliiton onnistumiselle ovat uskollisuus, halukkuus keskustella ongelmista, hyvä seksuaalinen suhde ja kotiaskareiden jakaminen. Sen sijaan samaa sosiaalista taustaa ja samoja uskonnollisia periaatteita ei pidetty järkevänä avioliiton onnistumisen kannalta.

Vastaajat korostivat myös kielitaidon merkitystä: ulkomaalaistaustaisen tulisi opetella suomea tai ruotsia, ja toisaalta kotimaisen puolison tulisi opetella puolisonsa äidinkieltä. Hyvä kielitaito edesauttaa puolison ymmärtämistä, mutta hyvään keskinäiseen vuorovaikutukseen avioliitossa ei välttämättä tarvita laajaa sanavarastoa. Mikäli asioiden ja tunteiden ilmaisussa onnistutaan, kumppanin tuki ja läheisyys on riittävää ja ajanvietto puolison kanssa tyydyttävä, on onnistuminen kaksikulttuurisessa liitossa mahdollista ja luo pohjan parisuhteen myöhempien ristiriitojen välttämiseksi.

Kaksikulttuurisia avioliittoja koskevat usein esiin nostetut negatiiviset tekijät, kuten koulutuserot, tuloerot ja arvoerot vaikuttavat parisuhteeseen, mutta ne ovat lähinnä taustatekijöitä muille vuorovaikutukseen liittyville ongelmille, eivätkä näyttäyty suoraan erityisen merkittävinä parisuhdetyytyväisyyteen liittyvinä tekijöinä. Myönteistä on se, että vaikka joillain osa-alueilla olisi ongelmia, voidaan niitä korvata parantamalla jotain toista osa-aluetta.

Vaikka kaksikulttuurisissa avioliitoissa elävät ilmoittavat olevansa samaan tapaan tyytyväisiä liittoihinsa kuin keskivertoliitoissa elävät suomalaiset, on heillä enemmän ristiriitoja. Riidan aiheet ovat samankaltaisia kuin muilla, mutta niitä on useammalla. Tämä ristiriitaiselta tuntuva tutkimuslöydös voi johtua siitä, että riitely voi myös olla hedelmällistä. Kaikki riidat eivät ole tuhoavia vaan asioita voidaan myös selvittää riitojen avulla. Liitot voivat siis mahdollisesti olla riitaisia mutta kommunikatiivisia; tämä edellyttäisi tarkempaa tutkimusta. Toisaalta eroajatuksia oli ollut kaksikulttuurisissa liitoissa elävistä useammalla

kuin suomalais-suomalaisissa liitoissa elävillä. Mikäli liitto ajautuu ristiriitoihin, on tärkeä huomata, että apua avioliiton kuntoon saamiseksi haetaan hyvin usein monilta eri tahoilta. Vain harvat eroa pohtineet olivat jääneet kokonaan vaille ystävien tai yhteiskunnan apua ja tukea.

4 KAHDEN KULTTUURIN PARIT VANHEMPINA

Elämän arvojärjestys tulisi olla samansuuntainen, toinen toistensa kunnioittaminen, toistensa työn arvostus, yksimielisyys lastenkasvatuksessa.

Nainen, puoliso japanilainen

Jos pari on ehtinyt neuvotella erilaisista lähtökohdistaan kulttuurisen kompromissin elämäntavalleen ja luonut ikään kuin kolmannen perhekulttuurin kummankin parisuhteeseen mukaan tuomista aineksista, haastaa uuden perheenjäsenen syntyminen uusiin kiistoihin, neuvotteluihin ja sopimuksiin, kuten missä tahansa liitossa. Voidaan olettaa, että kahden kulttuurin pareille siirtyä vanhemmuuteen tuo tavanomaista suurempia paineita, koska puoliset ovat yleensä kasvaneet erilaisissa yhteiskunnallisissa, kielellisissä ja kulttuurisissa ympäristöissä.⁶³ Lapsuudessa omaksuttu arvomaailma, suhtautuminen perheen sisäisiin suhteisiin, sukupuolirooliodotukset ja vuorovaikutustavat vanhempien ja lasten välillä voivat poiketa suuresti toisistaan. Lapsen syntymä usein tiivistää suhteita omiin vanhempiin, vaikka nämä saattavat maahanmuuttajalla olla kovin kaukana: uuteen maahan asettunut nuori äiti tai isä voi kaivata oman sukunsa tukea ja läsnäoloa uudella tavalla.

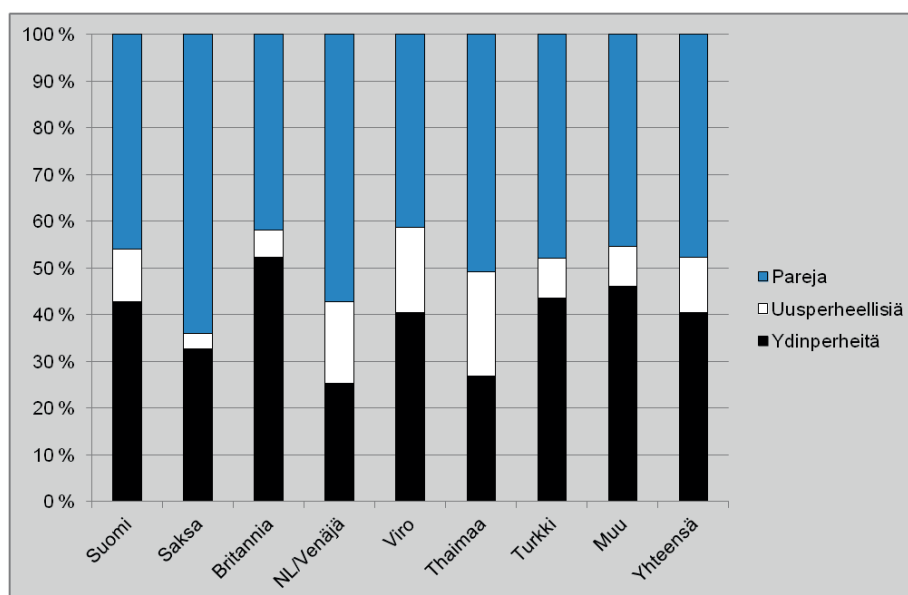
Tässä luvussa tarkastelemme, miten kaksikulttuuriset avioparit suhtautuvat vanhemmuuteen ja perhe-elämään. Kysymme, ovatko lastenkasvatukseen liittyvät ristiriidat yleisempiä kahden kulttuurin liitoissa kuin muissa liitoissa. Vanhemmuuden konfliktit sekä niiden ratkaisutavat vaikuttavat parisuhteen hyvinvointiin ja lasten mahdollisuuksiin kasvaa ja kehittyä.

Kyselyyn vastanneista 52 prosenttia elää lapsiperheen arkea, eli parin luona asuu jommankumman tai yhteisiä lapsia (kuvio 41). Lapsiperheissä asuvia oli vastanneista eniten Virossa ja Britanniassa syntyneissä ja vähiten Neuvostoliitossa tai Venäjällä sekä Saksassa syntyneissä. Näissä ryhmissä vastaajat ovat

⁶³ Berg-Cross 2001; Cribben ja Brew 2007; Kagitcibasi 1996; Keller ym. 2004; Lam ja Zane 2004; Alitolppa-Niitamo 2010.

keskimäärin iäkkäämpiä kuin muissa, joten tämä selittää lapsiperheiden osuuden pienuutta. Uusperheitä oli vastaajissa erityisesti Neuvostoliitossa / Venäjällä (41 prosenttia lapsiperheistä) ja Thaimaassa (45 prosenttia lapsiperheistä) syntyneillä. Uusperheiden yleisyys on ymmärrettävää, kun huomioidaan uudelleenavioitujen suhteellisen suuri määrä kaksikulttuurisissa liitoissa (ks. luku 2).

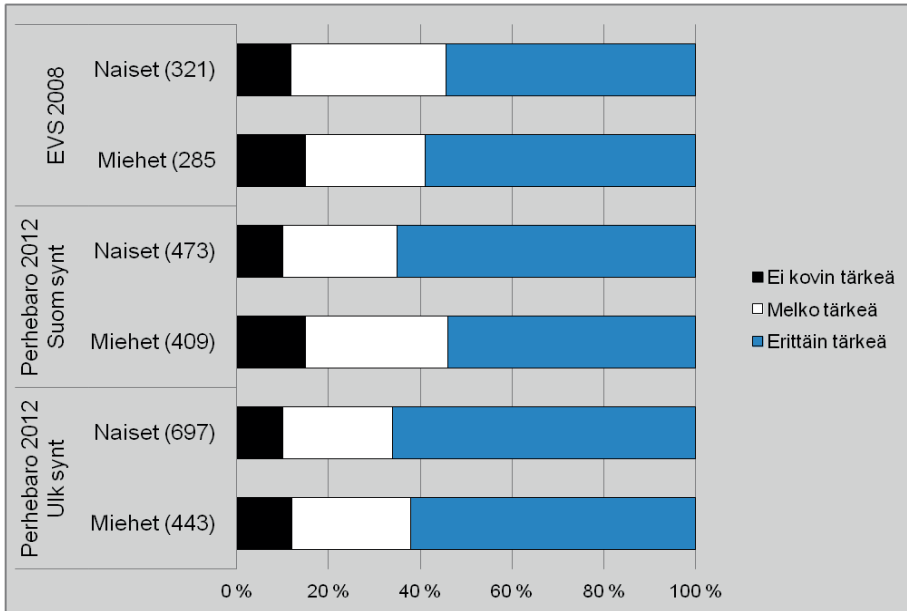
Kuvio 41. Vastaajien perheiden jakautuminen pareihin, uusperheisiin ja ydinperheisiin synnyinmaan mukaan, %

Perhekeskeisyys

Ovatko lapset kahden kulttuurin liittoja solmineiden mielestä onnistuneen avioliiton ehto? Tämän vastauksen voidaan ajatella omalla tavallaan kuvastavan elämänsuuntautuneisuuden ja arvomaailman eroja, jotka voisivat heijastua myös lastenkasvatuksessa sekä parisuhdetyytyväisyydessä.

Kuvio 42. Kuinka tärkeitä lapset ovat avioliiton onnistumiselle?, %

Lähde: European Values Study 2008 Suomi (mukana vain avioliitossa elävät).

Kun verrataan kaksikulttuuristen avioliittojen suomalaissyntyisiä vastaajia suomalaiseen aviolliseen väestöön lasten tärkeyden suhteen, nähdään selkeä ero (kuvio 42). Kaksikulttuurisissa avioliitoissa elävät suomalaisnaiset pitävät lapsia selkeästi tärkeämpinä onnistuneelle avioliitolle kuin naimisissa olevat suomalaisnaiset keskimäärin. Kaksikulttuuristen avioliittojen suomalaismiehet taas poikkeavat keskivertomiehistä toiseen suuntaan: heille lapset ovat vähemmän tärkeitä.

Suomessa syntyneissä miesvastaajissa on selvästi vähemmän lapsia erittäin tärkeänä pitäviä (54 %) kuin ulkomailla syntyneissä (62 %). Näyttää siltä, että ulkomaalaistaustaisen puolison valitsevat suomalaisnaiset pitävät lapsia tärkeänä parisuhteensa onnistumiselle. Onko tämä piirre heitä jo ennen avioliiton solmimista kuvannut ominaisuus vai liiton myötä syntynyt arvostuskysymys, emme pysty varmasti vastaamaan. Arvostukset muuttuvat suhteellisen hitaasti, joten on todennäköistä, että kyseessä on ainakin osittain aito valikoitumisvaikutus. Koska ulkomaisista miehistä useampi pitää lapsia erittäin tärkeänä parisuhteessa, voimme olettaa, että lapsiperhesuuntautuneet suomalaisnaiset löytävät ulkomaisista miehistä kumppaneita, jotka myös ovat perhekeskeisiä.

Kun otetaan huomioon, että ulkomailla syntyneistä naisista 66 prosenttia pitää lapsia erittäin tärkeinä ja Suomessa syntyneistä miehistä vähemmän

Monet ulkomaalaiset miehet ja heidän suomalaiset vaimonsa pitävät lapsia tärkeinä onnistuneelle avioliitolle.

(54 %), voi lapsisuuntatuneisuudella olla suomalaismiesten ja ulkomaalaisnaisten avioliitoissa merkitystä liittojen onnistumisen mahdollisuuksille. Sukupuolen lisäksi henkilön syntymämaan kehitystaso heijastuu siinä, miten tärkeinä he ilmoittavat pitävänsä lapsia avioliitossa. Hyvin korkean kehitystason maiden vastaajat eivät korosta lasten merkitystä avioliitolle yhtä paljon kuin muut. Muista

maista tulevat ovat siis lapsiperhekeskeisempiä. Tämä selittyy osittain korkeasti kehittyneiden maiden maallistuneen rationaalisilla arvoilla, joihin perhekeskeisyys ei liity niin vahvasti kuin muualla.⁶⁴

Kuinka tyytyväisiä vastaajat ovat omaan vanhemmuuteensa?

Kyselyssä selvitettiin vastaajien tyytyväisyyttä omaan vanhemmuuteensa (kuvio 43). Tyytymättömyyden tunnustaminen voi olla hyvinkin tuskallista, eivätkä vastaajat helposti halua kertoa epäonnistumisen tunteestaan kyselylomakkeessa. Kahden kulttuurin avioliitoissa elävät vastaajat olivat hyvin tyytyväisiä vanhemmuuteensa: 84 % ilmaisi olevansa vähintäänkin tyytyväinen vanhemmuuteensa. Vain 16 prosenttia oli valinnut jonkin edes hiukan varauksellisemman vaihtoehdon, ja erittäin tyytymättömiä (N=15) tai tyytymättömiä (N=36) on vain kourallinen.

Sukupuolen ja syntymämaan mukaan tyytyväisyyttä tarkasteltaessa havaitaan, että naiset ovat tyytyväisempiä vanhemmuuteensa kuin miehet. Äitiys näyttää siis olevan vahvemmin palkitsevaa kuin isyys kahden kulttuurin liitoissa. Erityisesti Suomessa syntyneet naiset ovat tyytyväisiä vanhemmuuteensa.

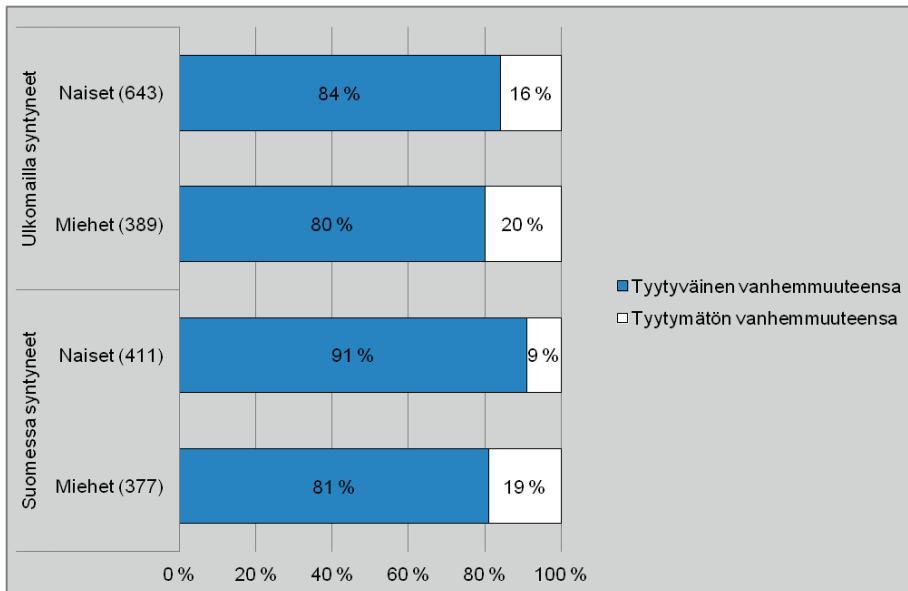
Sama kysymys esitettiin vuonna 2008 toteutetussa perhebarometrissa, joka suunnattiin 25–44-vuotiaille korkeintaan yksilapsisille vastaajille.⁶⁵ Tuolloin avioliitossa elävien miesten ja naisten välillä ei ollut merkitseviä eroja tyytyväisyydessä vanhemmuuteen. Vertailimme tyytyväisyyttä samankaltaisissa vastaajaryhmissä (yksilapsiset, avioliitossa, 25–44-vuotiaat Suomessa syntyneet) tämän vuoden perhebarometrissa.

⁶⁴ Ingelhart ja Welzel 2005.

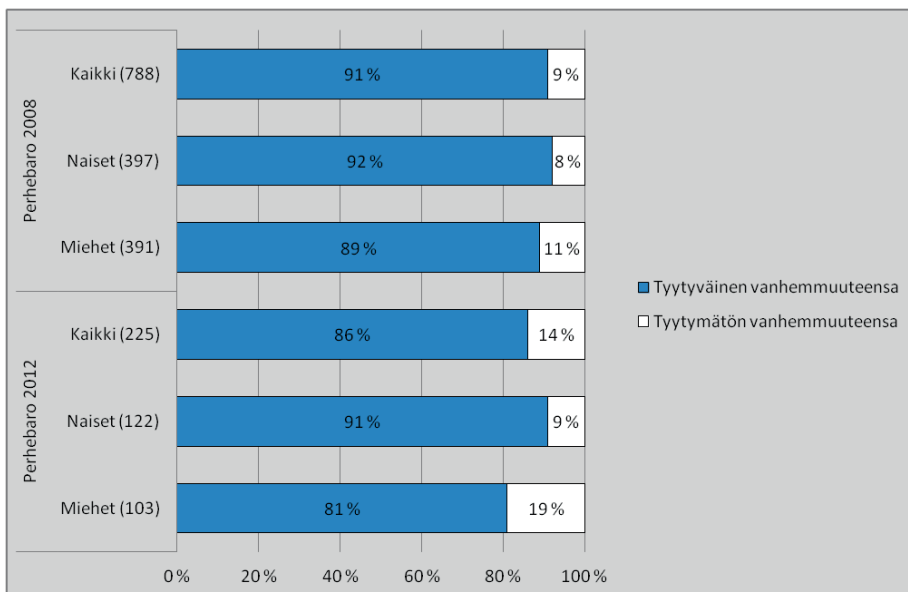
⁶⁵ Miettinen ja Rotkirch 2008.

Kuvio 43. Vastaajien tyytyväisyys omaan vanhemmuuteensa, %

Kuvio 44. Yksilapsisten 25–44-vuotiaiden **Suomessa syntyneiden** vastaajien tyytyväisyys vanhemmuuteensa verrattuna vuoden 2008 perhebarometriin, %

*Isyys kaksi-
kulttuurisissa
liitoissa tarvitsee
erityistä tukea.*

Yksilapsisia koskevan vertailuaineiston perusteella näyttäisi siltä, että kahden kulttuurin avioliitoissa elävät ovat hieman tyytymättömämpiä vanhemmuuteensa kuin avioliitossa elävä suomalaisväestö keskimäärin (kuvio 44). Ero selittyi miesten arviolla tilanteestaan: he ovat naisia tyytymättömämpiä vanhemmuuteensa. Tätä eroa miesten ja naisten välillä ei löydy vastaavasta suomalaisesta aviollisesta väestöstä. Tulos viittaa siihen, että kahden kulttuurin avioliitoissa elävillä miehillä isyys kaipaa tukea enemmän kuin tavanomaisissa liitoissa. Ehkä miesten on vaikeampaa ottaa tilaa isinä liitossa, jos vaimo ”omii” lapsen itselleen tai naisten yhteisölle noudattaen omasta taustakulttuuristaan mahdollisesti tuttua mallia. Ehkä taustalla on myös uusperheellisyyden aiheuttamaa kitkaa vanhemmuuden kokemuksessa.

Kasvatus kompastuskivenä

Puolisoiden täytyy hyväksyä molemmat kulttuurit ja neuvotella niistä ennen avioliittoa. Ongelmat tulevat esiin viimeistään siinä vaiheessa, kun lapset syntyvät.

Kymmenen vuotta naimisissa ollut Turkista kotoisin oleva mies

On selvää, että eri puolilla maailmaa ihanteet ja arvot poikkeavat toisistaan ja siksi myös lastenkasvatus ja vanhemmuus ovat erilaisia. Mutta ovatko vanhemmuuden kulttuurisesti opitut tavat kuin öljy ja vesi, jotka eivät kaksikulttuurisessa liitossa sekoitu vaan hylkivät toisiaan? Jos näin olisi, kahden kulttuurin liittojen vanhemmuus olisi väistämättä ongelmallista ja ristiriitojen repimää. Lapsille tällainen tilanne olisi psyykkisesti vaikea, sillä se mistä toinen kiittäisi, siitä toinen rankaisisi.

Jokainen lapsen kehitysvaihe sysää liikkeelle uusia mahdollisia konflikteja, jos vanhemmilla on ristiriitaiset tavoitteet lapsenkasvatuksessa. Vauvaiässä ristiriitoja voivat aiheuttaa erilaiset näkemykset lapsen tarvitsemasta fyysisestä kontaktista (esimerkiksi lapsen nukkumisjärjestelyt), leikki-iässä kurinpidon tavoista (ruumiillinen rankaisu, kiellot), kouluiässä auktoriteettisuhde (voiko vanhempi päättää lasta kuulematta vaikkapa kouluvalinnasta tai harrastuksista) ja myöhemmin lapsen identiteettiin liittyvät kysymykset (kuinka vahva pitäisi

olla kummankin vanhemman taustasta tuleva vaikutus) tai itsenäistyminen (milloin lapsi saa, voi tai hänen pitää muuttaa pois kotoa).⁶⁶

Laadullisissa tutkimuksissa on tuotu esiin lastenkasvatuksen olevan kompastuskivi monissa kahden kulttuurin liitoissa. Esimerkiksi Larissa Remmenickin⁶⁷ laadullinen haastattelututkimus venäläis-israelilaisista aviopareista osoitti, että monilla oli jatkuvia riitoja puolison kanssa siitä millaisia arvoja heidän lastensa pitäisi omaksua ja miten lapsia pitäisi käytännössä ohjata moraalisessa kehityksessä ja opiskelussa. Venäläiset vaimot halusivat opettaa lapsilleen hyviä käytöstapoja, aikuisten kunnioittamista, pidättäytymistä vihan ja suuttumuksen ilmauksista ja tappeluista sekä motivoida lapsia opiskelemaan ja lukemaan kirjoja. Israelilaispuolisot kokivat tällaisen kasvatustavan totalitaristiseksi ja halusivat korostaa enemmän itseilmaisua ja auktoriteettivastaisuutta. Tyypillisiä kiistanaiheita olivat ruokailu (pitäisikö lapsen syödä riippumatta ruokahalusta ja ruoan maittavuudesta), koulupoissaolot, TV:n ja tietokoneen käyttö, yökyläilyt kavereilla, taskurahan käyttö, suhteet isovanhempiin ja serkkuihin, harrastukset ja ystävät. Hannu Sirkkilän⁶⁸ tutkimukseensa haastattelemat thainaisen kanssa avioituneet suomalaismiehet puolestaan eivät pitäneet kasvatukseen liittyviä asioita erityisinä kiistanaiheina. Missä määrin nämä yksittäisiin maahanmuuttajaryhmiin keskittyvien tutkimusten tulokset saavat tukea tästä kaikkia kaksikulttuurisia avioliittoja Suomessa koskevasta kyselyaineistosta?

Kyselyn avovastauksissa tuli jonkin verran esiin huomioita vanhemmuudesta ja lastenkasvatuksesta. Monet kuvasivat, että lastenkasvatuksen arvoista ja malleista pitäisi keskustella jo ennen kuin lapset syntyvät: *Puhukaa lasten kasvatuksesta jo etukäteen*. Moni korosti sitä, ettei pidä sännätä nopeasti lapsia tekemään, vaan ensin on tutustuttava kunnolla toiseen: *Eläkää yhdessä muutama vuosi ja tutustukaa toisiinne, ennen lasten hankkimista*. Yksi vastaaja kommentoi englanniksi: *Take time to become friends and really know each other. There will be difficulties in raising the children due to culture differences*.

Kyselyssä pyydettiin ilmoittamaan kuinka usein lastenkasvatus aiheuttaa ristiriitoja vastaajan ja hänen puolisonsa välillä (kuvio 45). Kysymykseen vastanneista oli ristiriitoja kasvatusasioissa 29 prosentilla. Jos tulosta verrataan vuonna 2007

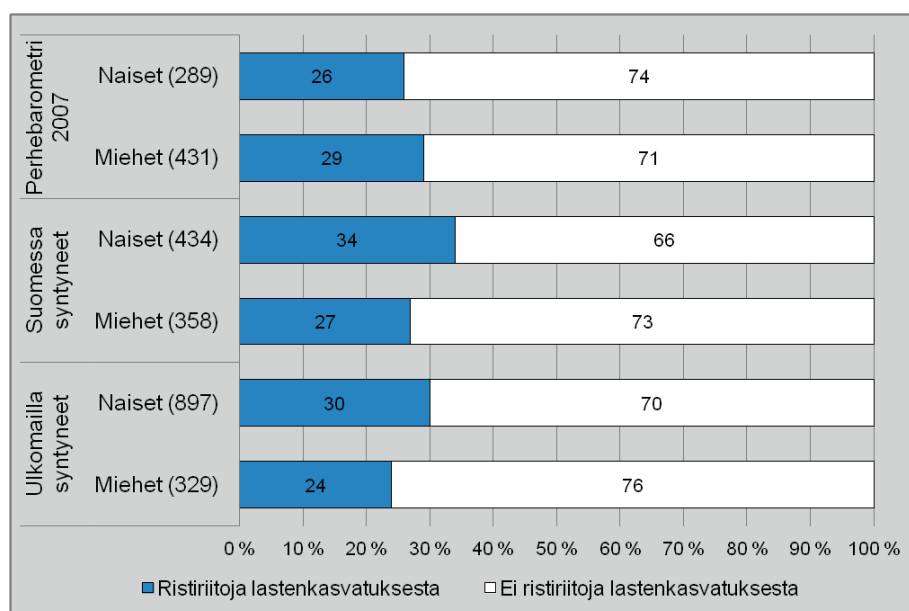
66 Crippen ja Brew 2007.

67 Remmenick 2009.

68 Sirkkilä 2005.

toteutettuun perhebarometrikyselyyn saman ikäisen avioliitossa olevan vastaajaryhmän parissa, havaitaan, että kasvatustekijät näyttävät aiheuttavan suunnilleen yhtä yleisesti erimielisyyksiä myös kahden suomalaistaustaisen avioliitossa (28 prosentilla riitoja kasvatuksesta).⁶⁹ Tämä tulos viittaisi siihen, etteivät puolisoitten erilaiset kulttuuritaustat aiheuta sen useammin kitkaa lastenkasvatusasioissa kuin liitoissa yleensäkin.

Kuvio 45. Ristiriitoja lastenkasvatuksesta kokeneet kaksikulttuurisissa avioliitoissa 2012 sekä suomalais-suomalaisissa avioliitoissa 2007, %

Kokeeko jokin tietty sukupuoli-, ikä-, kieli- tai muu ryhmä ristiriitoja kasvatuksessa toisia enemmän? Kun tarkastellaan kasvatusristiriitojen ilmenemistä vastaajan sukupuolen mukaan, löytyy tilastollisesti merkitseviä eroja kaksikulttuurisissa liitoissa elävien miesten ja naisten välillä. Useammat Suomessa syntyneet naisvastaajat ovat ilmoittaneet ristiriitoja (34 %) kuin miehet (27 %).

Kun tarkastellaan vastaajia syntymämaansa mukaan, havaitaan, että sekä Suomessa että muualla syntyneet naiset ovat kokeneet ristiriitoja enemmän kuin

⁶⁹ Sama tulos löytyi myös verrattaessa vuoden 2008 perhebarometriin.

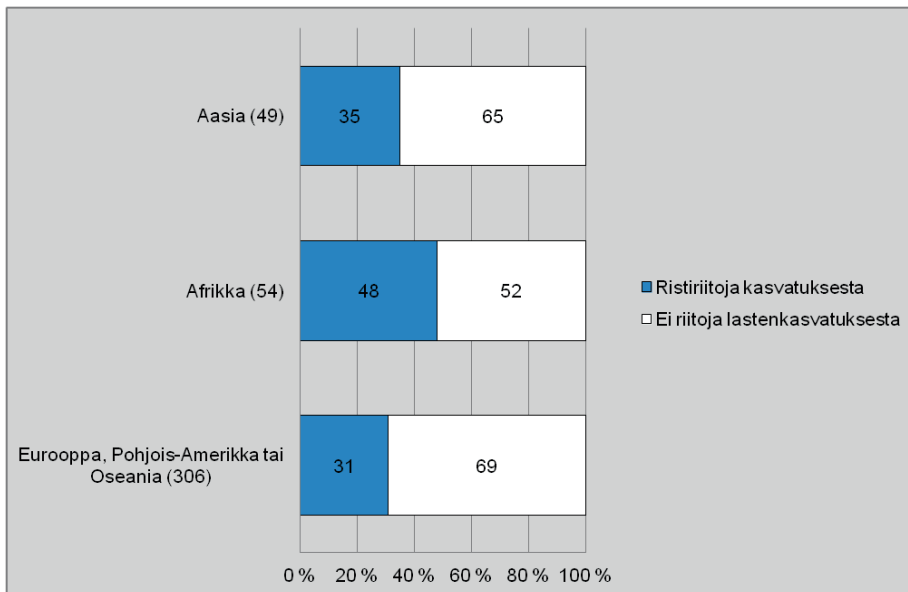

miehet. Jos asiaa katsotaan syntymämaan perusteella, ei tilastollisesti merkitseviä eroja löydy eri maissa syntyneiden vastaajien välillä. Eroja ei myöskään ole, kun syntymämaat luokitellaan niiden kehitystason mukaan neljään HDI-luokkaan tai luokiteltaessa vastaajat puolisoiden välisen ikäeron mukaan tai luokiteltaessa vastaajat heidän oman koulutuksensa tai puolisonsa koulutuseron mukaan.

Minkään tietynmaalaisten kanssa solmituissa liitoissa ei löydy muita useammin kasvatusriitoja. Muissa puolisoiden välisissä kiistanaiheissa syntymämaalla näyttää olevan enemmän merkitystä kuin kasvatuksen riidoissa (ks. luku 3). Sen sijaan puolison syntymämaanosaa heijastuu kasvatusriitojen yleisyydessä Suomessa syntyneillä naisilla (muttei miehillä). Kasvatusristiriidat ovat tilastollisesti merkitsevästi yleisimpiä Suomessa syntyneillä naisilla, joiden puoliso on syntynyt Afrikassa (kuviot 46). Suomalaissyntyisten miesten kesken ei sen sijaan löytynyt merkitseviä eroja kasvatusristiriidoissa puolison lähtömaanosan suhteen.

Vanhempien kasvatuskumppanuus onnistuu myös erilaisissa arvoympäristöissä kasvaneiden parien kesken.

Kuvio 46. Suomessa syntyneiden naisten kokemat ristiriidat lastenkasvatuksesta puolison syntymämaanosan mukaan, %

Huom. Latinalainen Amerikka on jätetty pois, koska ryhmässä on niin vähän naisvastaajia.

Johtuvatko Afrikan maista peräisin olevien puolisoitten ja suomalaisvaimojen kasvatuskäsitteet erilaisista arvomaailmoista vaiko jostain muusta kulttuurisesta tai muusta tekijästä? Perinteisyyden tai maallistuneen rationaalisuuden aste vaikuttaa vahvasti ajatuksiin siitä, mitä kultakin perheenjäseneltä odotetaan. Tarkastelimme kasvatusristiriitojen kokemuksia sen mukaan, kuinka kaukana suomalaisesta yleisestä arvomaailmasta puolison synnyinmaa on käyttäen hyväksi Ronald Inglehartin ja Christian Welzelin⁷⁰ kaksiulotteista arvoerojen mallia. Arvoerojen ei kuitenkaan voida aineistossamme osoittaa yhdistyvän lastenkasvatustietojen yleisyyteen.

Kartoitimme yksilön itse kokemia arvoja World Values Studyssa ja European Values Surveyssa käytetyllä kasvatustieteilijöiden koskevalle kysymyksellä. Vastaajaa pyydettiin valitsemaan 11 ominaisuuden listasta viisi hänen mielestään keskeisintä ominaisuutta, joiden omaksumisessa lasta pitäisi rohkaista. Inglehartin ja Welzelin⁷¹ mukaan perinteiseen arvokokonaisuuteen liittyy se, että yksilö korostaa *tottelevaisuuden* tai uskonnollisuuden merkitystä lastenkasvatuksessa, ei niinkään itsenäisyyttä tai päättäväisyyttä. Onko näitä piirteitä arvostavilla kyselyvastaajillamme muita enemmän ristiriitoja lastenkasvatuksessa? Aineistossa oli varsin vähän vastaajia, jotka ilmoittivat uskonnollisuuden yhdeksi viidestä tärkeimmästä lapsen ominaisuudesta. Käytämme siksi vain tottelevaisuutta ominaisuutena, jonka mukaan tarkastella lastenkasvatustietojen perinteisyyttä (19 % vastaajista mainitsi tottelevaisuuden ihanteekseen lapselle). Ne Suomessa syntyneet vastaajat, jotka mainitsevat kasvatustieteilijänä tottelevaisuuden, kokevat kasvatusristiriitoja puolison kanssa selkeästi enemmän (37 %) kuin ne, jotka eivät mainitse tottelevaisuutta (29 %).

Sen sijaan ulkomailla syntyneiden vastaajien osalta vastaavaa yhteyttä ei löytynyt. Näyttää siis siltä, että ne kahden kulttuurin liitossa elävät suomalaiset, jotka korostavat tottelevaisuutta ja ovat oletettavasti keskimääräistä perinteisempää ja autoritäärisempää kasvatustieteilijänä kannattavia, riitelevät muita useammin lastenkasvatuksesta puolisonsa kanssa.

On yllättävää, että perinteinen arvomaailma näyttää naisilla yhdistyvän riitoihin lastenkasvatuksesta ulkomaalaistaustaisen puolison kanssa. Emme tiedä, johtuvatko riidat puolisoitten erilaisista autoritäärisyyshanteista. Lieneekö niin,

⁷⁰ Inglehart ja Welzel 2005.

⁷¹ Inglehart ja Welzel 2005, 51.

etteivät ulkomailta muuttaneet miehet pysty toteuttamaan tällaisen perinteistä miehistä otetta odottavan naisen odotuksia? Ulkomailta tuleva mies joutuu väistämättä jossain määrin riippuvaiseen asemaan suomalaisesta vaimostaan, jos hän ei osaa kieltä eikä löydä työtä. Autoritäärisen isäroolin toteuttaminen ei ole helppoa tuollaisessa tilanteessa, mikä voi mahdollisesti heijastua lastenkasvatusriitoina puolisoiden kesken. Löytyy myös muita ilmoitettuja lapsen ihanneominaisuuksia, joita kannattavat naiset riitelevät miehiä enemmän kasvatuksesta. Esimerkiksi päättäväisyyttä korostavat suomalaisnaiset kokevat paljon enemmän ristiriitoja kasvatuksen tiimoilta (41 %:lla ristiriitoja) kuin miehet, jotka ovat maininneet tämän ominaisuuden ihanteena (27 %:lla ristiriitoja). Kasvattamiseen liittyviä ristiriitoja syntyy aviopuolison kanssa helpommin ”tiukkoja” ihanteita edustaville kuin ”helpompia” arvoja, vaikkapa mielikuvitusta tai suvaitsevaisuutta korostaville vanhemmille.

Kyselylomakkeen avovastauksiin oli kirjoitettu neuvoja, miten välttää ristiriitoja lastenkasvatuksessa: *Tutustu puolisesi sukulaisiin ja lapsuuden maisemiin (perhe-erot voivat olla kulttuurieroja suuremmat). Joustavuutta kummaltakin puolisoilta... Sopikaa mihin uskontoon lapsenne (myös tulevat) kasvatatte. Sopimisen ja kompromissien tekemisen halua korostettiin: Hyväksykää lasten kasvatukseen esille tulevat kulttuurierot, keskustelkaa niistä ja yrittäkää sopia. Muutama vastaaja käytti käsitettä ”oman perheen kulttuuri”. Sillä haluttiin tuoda esiin se, että perhe ei voi noudattaa jäykästi mitään ennalta määrättyä mallia vaan vanhemmat joutuvat luomaan oman uuden ”kolmannen kulttuurinsa”: Löydettävä ”oman perheen kulttuuri” erityisesti kun lapsi. ”Oman perheen kulttuuri” on joustava, eettisiä arvoja kunnioittava kompromissi, johon molemmat voivat sitoutua. Yksi vastaaja kehotti kahden kulttuurin liittoja solmivia periaatteella ”elä ja anna muidenkin elää”: Hyväksy eri kulttuurit eikä yritä muuttaa toista. Lapset kasvaa hyvin monella tavalla, joten ei kannata olla liian tiukka.*

Lastenkasvatukseen liittyviä kommentteja ei ollut avovastauksissa kovinkaan paljoa verrattuna muihin teemoihin, kuten kielikysymyksiin, ennakoluuloihin tai suhteeseen sukulaisiin ja joihinkin käytännön elämänjärjestelyihin. Ne, jotka kommentoivat lastenkasvatusasioita, toivat esiin mahdolliset arvoriistiriidat ja tarpeen jakaa samat arvot: *Arvot ratkaisevat, sama uskonto tärkeää/oleellista, arvot näkyvät viimeistään lasten kasvatuksessa. Arvoilla nähtiin olevan suora yhteys omiin lapsuuskokemuksiin ja lastenkasvatukseen: Arvomaailma on mielestäni tärkeää. (...) Miten on viettänyt lapsuutta, miten vanhemmat ovat*

olleet läsnä huolenpidossa ja kasvatuksessa. Suvaitsevaisuuden ja erilaisuuden kunnioituksen arvot toi esiin muutama vastaaja korostaen sitä, miten lapsista tulee maailmankansalaisia: Lapsista tulee suvaitsevaisia, ulospäin suuntautuneita, sosiaalisia, positiivisia maailmankansalaisia (nimimerkillä Kokemusta on). Kaksi kulttuuria on rikkaus, ei taakka!

Kahden kulttuurin naimakauppa, kolmannen korvapuusti?

Toisen lapset tuottavat vaikeuksia, erityisesti 12–16-vuotiaat, harkitse tarkkaan haluatko sen kautta vaikeuksia liikaa.

Mies, puoliso thaimaalainen

Käytännön parisuhdetyötä tekevät tietävät, että parisuhde uusperheessä on usein varsin kovalla koetuksella.⁷² Kasvatusristiriidat ovat yleisempiä kuin muissa perhetyypeissä ja uusperheillä on keskimäärin heikommalla materiaalisen toiminta-edellytyksen (asuminen, tulot, työmarkkina-asema) kuin ydinperheillä.⁷³ Kahden kulttuurin liitoissa on keskimääräistä useammin uusperheitä, eli sellaisia perhekokonaisuuksia, joissa on mukana lapsia, joiden toinen biologinen vanhempi ei asu lapsen kanssa. Tutkimuksemme lapsiperheistä 23 prosenttia oli uusperheitä, kun niitä on lapsiperheistä Suomessa yhdeksän prosenttia.⁷⁴

Sukupuolen mukaan tarkasteltuna löytyy selkeitä eroja siinä, kuinka yleisiä puolison lapset aiemmista liitoista ovat. Kahden kulttuurin liitoissa elävät naiset ovat miehiä useammin tuoneet lapsia uuteen liittoon, kuten yleensäkin uusperheissä.⁷⁵ Miehen mahdolliset lapset aiemmista liitoista asuvat yleensä muualla.

Uusperheisiin liittyvät haasteet ovat väistämättä merkittävä tekijä kahden kulttuurin perheiden elämässä Suomessa riippumatta siitä, missä lapset nykyään asuvat. Kahden kulttuurin avioliitoissa on muutamia erityisryhmiä, joissa avioliitto on usein solmittu vähän vanhemmalla iällä ja joissa ulkomailta tulevalle puolisolalle on usein ennestään lapsia. Erityisesti Venäjällä syntyneillä vaimoilla on usein lapsia jo edellisistä liitoista. Suomalaismiehistä 45 % ilmoitti, että Venäjällä

⁷² Malinen ja Larkela 2001.

⁷³ Broberg 2010.

⁷⁴ Tilastokeskus 2011.

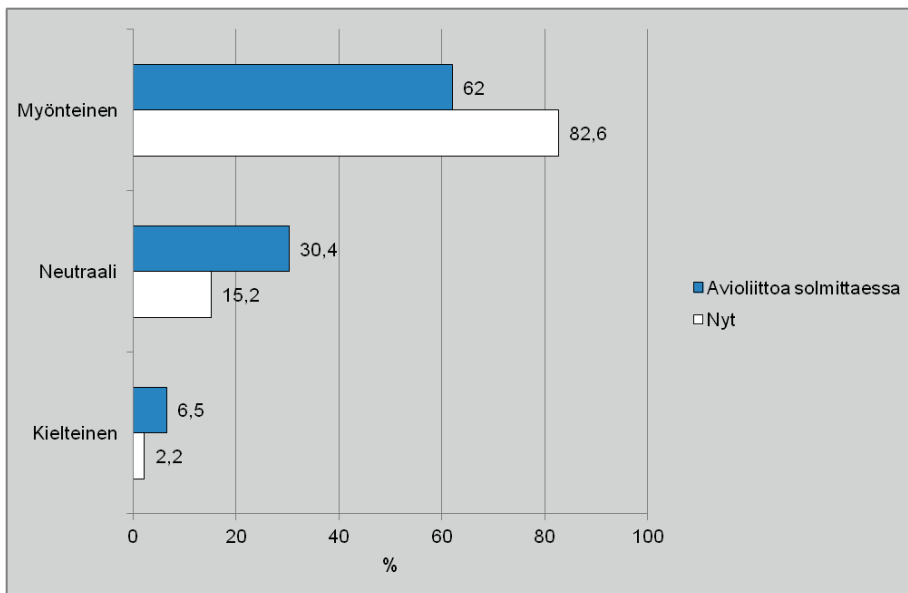
⁷⁵ Tilastokeskus 2011.

syntyneellä vaimolla on lapsia edellisestä liitosta, Virossa syntyneistä vaimoista lapsia oli ennestään joka kolmannella ja Thaimaassa syntyneistä vaimoista joka neljännellä.

Jos pariskunnan toisella osapuolella on omia lapsia jo ennen avioliiton solmimista, on lasten suhtautuminen liittoon merkittävä parisuhteen toimivuuteen vaikuttava tekijä, kuten luvun alussa oleva lainaus kertoo. Vastaajilta kysyttiin, miten heidän läheisensä olivat suhtautuneet nykyiseen avioliittoon sitä solmittaessa (kuvio 47). Mukana oli kysymys puolison lasten tai omien entisestä liitosta olevien lasten suhtautumisesta nykyiseen liittoon. Lähes kaksi kolmesta kertoi lasten suhtautuneen vastaajan avioliittoon myönteisesti liittoa solmittaessa. 30 % koki lasten suhtautuneen neutraalisti ja vain 6,5 % kertoi lapsen tai lasten suhtautumisen olleen kielteistä. Miehet ilmoittivat jonkin verran useammin kielteistä lasten suhtautumista (8 %) kuin naiset (6 %).

Kuvio 47. Omien tai puolison lasten suhtautuminen avioliittoon sitä solmittaessa (N=795) ja nykyään (N=967), %

Kun kysyttiin, miten edellisten liittojen lapset suhtautuivat vastaajan nykyiseen avioliittoon tällä hetkellä, oli myönteisesti suhtautuvien osuus suurempi kuin liittoa solmittaessa. Myönteisesti suhtautuvia lapsia sanottiin olevan lähes 83 prosenttia, kun neutraalisti suhtautuvia oli 15 prosenttia ja kielteisesti suhtautuvia oli hyvin vähän.

Nämä tulokset viittaavat siihen, että aiemmista liitoista syntyneiden lasten suhtautuminen on aluksi voinut olla varauksellista, mutta se on ajan myötä muuttunut myönteisemmäksi. Tuloksia tulkittaessa on tosin huomioitava, että avioliiton alkuaikaa käsittelevään kysymykseen tuli huomattavasti vähemmän vastauksia kuin nykytilannetta kuvaavaan kysymykseen. Näyttää siis siltä, että osa vastaajista ei tiennyt tai halunnut kertoa, miten lapset aikanaan suhtautuivat uuteen avioliittoon. Joka tapauksessa tulokset kertovat siitä, että arkipuheessa yleisinä pidetyt lasten ristiriidat uuden puolison kanssa eivät kosketa suinkaan kaikkia. Useimmiten puolison tai omien lasten suhtautuminen uuteen liittoon on neutraalia tai myönteistä.

Lomakkeessa olleeseen avoimeen kysymykseen ”miten neuvoisit kahden kulttuurin liittoja solmivia pareja?” tuli muutamia kommentteja, jotka liittyivät uusperhedynamiikkaan. Esimerkiksi *En suosittelen naimisiin jos puolisollla ennestään avioliittoja takana ja niistä lapsia*. Näistä muutamista huomautuksista huolimatta näyttää siltä, että lasten mahdollinen kielteinen suhtautuminen saattaa muuntua myönteisemmäksi ajan myötä. Voi tosin olla niin, että uusperhedynamiikan vuoksi pahasti kriisiytyneet avioliitot ovat purkautuneet, ja siksi ovat aliedustettuina kyselyaineistossamme tai etteivät ongelmallisimmissa oloissa elävät vastaa kyselyihin. Kyselytulos ohjaa joka tapauksessa lieventämään ”ongelmapuhetta” – monilla kahden kulttuurin uusperheillä näyttää olevan myös keinoja selvitä haastavasta tilanteesta. Ei ole syytä olettaa, että tällainen perhe olisi lähtökohtaisesti tuomittu epäonnistumaan muita herkemmin.

Tiivistelmä

Kahden kulttuurin liitoissa elävät miehet ovat naisia tyytymättömämpiä vanhemmuuteensa. Suomessa syntyneet miehet myös pitävät lapsia vähemmän tärkeinä avioliiton onnistumiselle kuin naiset. Tästä voimme päätellä, että isyyden toteuttaminen kahden kulttuurin perheessä vaatii erityistä tukea.

Yleisesti ottaen kahden kulttuurin perheissä lastenkasvatus ei tuota ristiriitoja sen useammalle parille kuin keskivertosuomalaisissakaan perheissä. Miehet ja naiset eroavat lastenkasvatuskiistojen osalta enemmän kuin suomalaissyntyiset ja ulkomaalaissyntyiset. Naiset kokevat ristiriitoja miehiä enemmän. Afrikan mantereelta tulevien puolisoitten kanssa avioituneet suomalaisnaiset kokevat selvästi muita enemmän ristiriitoja lastenkasvatuksessa.

Jos kasvatusristiriidat eivät näytä sen yleisemmiltä kuin tavanomaisissakaan liitoissa, miksi kulttuurierojen aikaansaamista kasvatusriidoista puhutaan paljon sekä tutkimuksessa että arkipuheessa? Myös avovastauksissa kasvattamisen ongelmat tulivat jonkin verran esiin. Olisiko niin, että kulttuurieroihin viitataan lähes automaattisesti selityksenä, jos perheessä on jonkinlaisia ongelmia. Kasvatustiistat voivat olla yhtä lailla yleisiä kaikissa lapsiperheissä, mutta samaa etnistä tai kielellistä taustaa edustavien parien ongelmien selitykset haetaan muualta. Jos jokin merkittävä ero, kuten etninen ryhmä, kansallisuus tai kieli taustoissa löytyy, siihen tartutaan selityksenä ongelmille. Tässä ei ole tarkoituksena kiistää mahdollisten kasvatusristiriitojen olemassaoloa vaan kyseenalaistaa niiden syyt. Ne voivat johtua yhtä lailla vanhempien erilaisesta koulutuksellisesta taustasta, ikäerosta, muuttokokemuksesta tai kotoutumisongelmista – ei välttämättä kulttuurieroista.

5 LIITTO YMPÄRISTÖSSÄÄN

Arkielämä Suomessa toimii, koulut, päiväkodit, yhteiskunta palveluineen. Toisaalta yhteisöllisyys, sosiaalinen kanssakäyminen jää helposti puutteelliseksi.

Nainen, 10 vuotta naimisissa eurooppalaistaustaisen miehen kanssa

Vaikea tutustua ihmisiin ja saada ystäviä. Normaali kiinnostus kanssaihmiin puuttuu. Nämä on erittäin vaikeita asioita yhteisöllisyyskulttuurista tuleville.

Nainen, 25 vuotta naimisissa arabiankielisen miehen kanssa

Mikään liitto ei elä umpiossa vaan nivoutuu muihin sosiaalisiin verkostoihin. Ympäristön hyväksyvä suhtautuminen helpottaa parin ja perheen elämää ja vastaavasti nurja kielteisyys ja pidättyvyys tekevät arjen raskaaksi. Suomalaisten suhtautuminen maassa asuviin ulkomaalaisiin on edelleen eurooppalaista keskitasoa hiukan kielteisempää.⁷⁶ Muihin pohjoismaihin verrattuna asenteet ovat negatiivisempia, mutta moniin itäisen ja Keski-Euroopan maihin verrattuna myönteisempiä.

Avioliiton vuoksi maassa asuvaan suhtaudutaan myönteisemmin kuin muihin maahanmuuttajiin. Jo lähes vuosikymmen sitten toteutetussa kyselyssä puolet suomalaisista kuvitteli voivansa avioitua ulkomaalaisen kanssa ja kaksi kolmesta piti hyväksyttävänä, että lähisukulainen solmisi kahden kulttuurin liiton.⁷⁷ Suhtautumisessa on selkeitä eroja niin sanotun etnisen hierarkian mukaan. Jaakkolan tutkimuksessa kielteisimmin suhtauduttiin avioitumiseen ”mustalaisten” eli romanien, muslimien ja somalien kanssa, kun taas myönteisimmin ruotsalaisten, suomenruotsalaisten⁷⁸, amerikkalaisten ja saamelaisten kanssa. Avioitumiseen venäläisten kanssa suhtauduttiin myös varauksellisesti.

Omalta lähipiiriltä, ystäviltä ja sukulaisilta saadun tuen laatu ja määrä vaikuttavat myös kaksikulttuurisen ydinperheen elämään. Avunanto- ja hoivasuhteiden ylläpito omiin vanhempiin ei ole heille yhtä helppoa käytännössä kuin saman

76 Mähönen ja Jasinskaja-Lahti (tulossa), Jaakkola 2009.

77 Jaakkola 2005, liite 10.

78 tämä mainittiin omana ryhmänään suomenkielisille vastaajille

maalaisten välisessä liitossa. Miten pitää huolta ja luoda yhteisyyden tunnetta lapsiperheessä, jos isovanhemmat joutuvat käytännön syistä tai säännösten vuoksi asumaan eri maissa?⁷⁹ Myös kielikysymys voi tuottaa esteitä appivanhempien ja ulkomaalaistaustaisen miniän tai sulhasen vuorovaikutukselle. Auttavatko isovanhemmat lastenlastensa hoidossa samaan tapaan kuin muissakin suomalaisissa perheissä?

Pariskunnalla voi myös olla hyvinkin erilaiset käsitykset siitä, millaisia velvoitteita heillä on omia ja toisen vanhempia tai lapsia kohtaan. Velvoitteet voivat olla paitsi emotionaalisia, myös taloudellisia tai päätöksentekoon liittyviä. Hannu Sirkkilän⁸⁰ thaimaalaisten naisten kanssa avioituneita suomalaismiehiä käsittelevässä tutkimuksessa joidenkin välejä kiristivät vaimojen rahälähteykset ja jatkuvat sukelvelvoitteet Thaimaassa. Myös afrikkalais-katalonialaisia avioliittoja tutkinut Dan Rodríguez-García⁸¹ huomauttaa, etteivät hankausta puolisoitten välille tuota niinkään kulttuurierot vaan velvoittavat siteet moniin paikkoihin. Mitä tapahtuu, jos toisen itsestään selvinä pitämä tapa toimia sukulaisiin päin ei toteudukaan? Entä jos toisen vanhemmat tai lapset aiemmasta liitosta eivät hyväksy liittoa?

Muutto uuteen maahan on aina stressaava ja voimia kuluttava elämänvaihe. Siksi ei ole yllättävää, jos toisen muutto etäälle ystävistään ja sukulaisistaan voi tuoda elämään väliaikaista ankeutta ja heijastua myös tyytymättömyytenä parisuhteeseen ja perhe-elämään. Myös yhteiskunnan ilmapiiri, tiedotusvälineet, koulu, työyhteisö, palvelut ja politiikka vaikuttavat siihen, miten pari ja perhe voi.

Miten muut ovat suhtautuneet liittoon?

Alussa on erittäin vaikeaa ja jos suomalaispuolison sukulaiset eivät hyväksy, kieltä oppiminen helpottaa.

Bulgarialainen nainen, avioliitossa 16 vuotta

Oman puolison valinta on aiheuttanut joissakin henkilöissä, myös sukulaisissa ja kaveripiirissä varautuneisuutta, ennakkoluuloja ei ole aina edes viitsitty peitellä.

Mies, yli 20 vuotta avioliitossa venäjänkielisen naisen kanssa

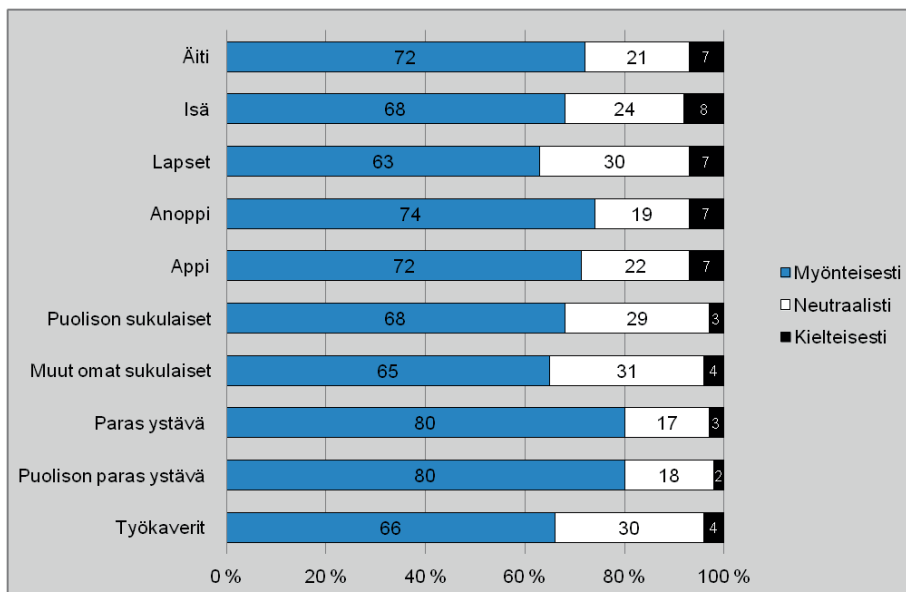
⁷⁹ ks. Alitolppa-Niitamo ja Säävälä 2010.

⁸⁰ Sirkkilä 2005.

⁸¹ Rodríguez-García 2008.

Lähisukulaisilla – erityisesti vanhemmilla – voi olla vahvoja näkemyksiä siitä, kuinka mieluisa heidän lapsensa avioliitto muunmaalaisen tai kulttuurisesti erilaiseksi koetun kanssa on. On selvää, että vastoin vanhempiensa tai muun lähipiirin toiveita puolison valinnut joutuu arjessaan vaikeampiin tilanteisiin kuin muiden hyväksymän puolison kanssa elävä. Etnisillä yhteisöillä on tapana harjoittaa endogamiaa eli avioitumista oman ryhmän sisällä, ja avioliitto ulkopuolisen kanssa herättää kysymyksiä esimerkiksi siitä, mihin ryhmään mahdolliset lapsenlapset kuuluisivat. Vanhemmilla voi olla myös pelkoja vuorovaikutuksesta erikielisen kanssa, pelkoja lastenlasten kohtaamista ennakkoluuloista tai syrjinnästä sekä kysymyksiä käytännön elämästä: missä perhe asuu ja onko heihin mahdollista olla yhteydessä vaivattomasti.⁸² Vaikka elämme yksilöityneessä ja ydinperheistyneessä yhteiskunnassa, lähisukulaisten ja perheenjäsenten suhtautuminen avioitumiseen heijastuu väistämättä parin väliseen suhteeseen tavalla tai toisella.

Kuvio 48. Läheisten ja sukulaisten suhtautuminen avioliittoon **sitä solmittaessa**, kaikki vastaajat, % (N=1997–2301)

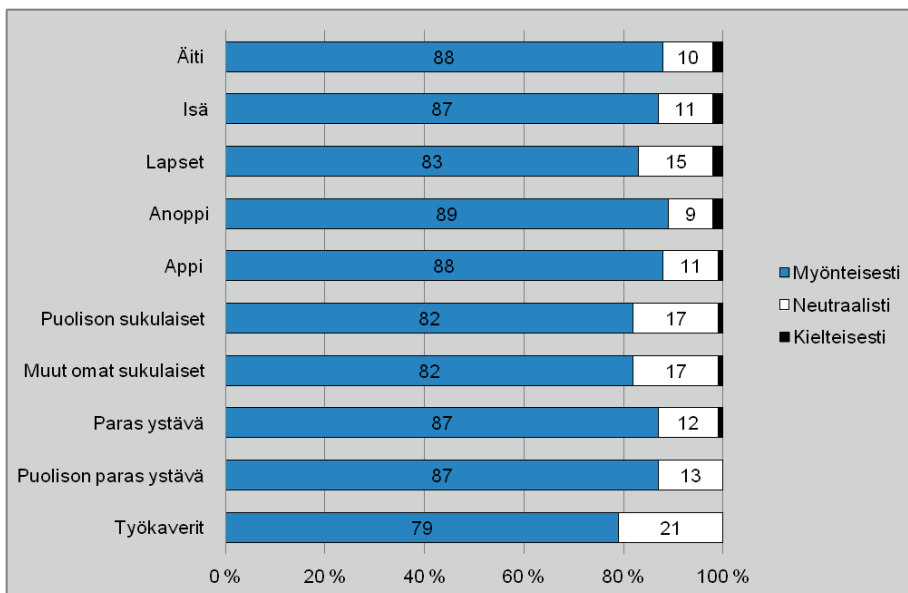

⁸² ks. Alitolppa-Niitamo ja Säävälä 2010.

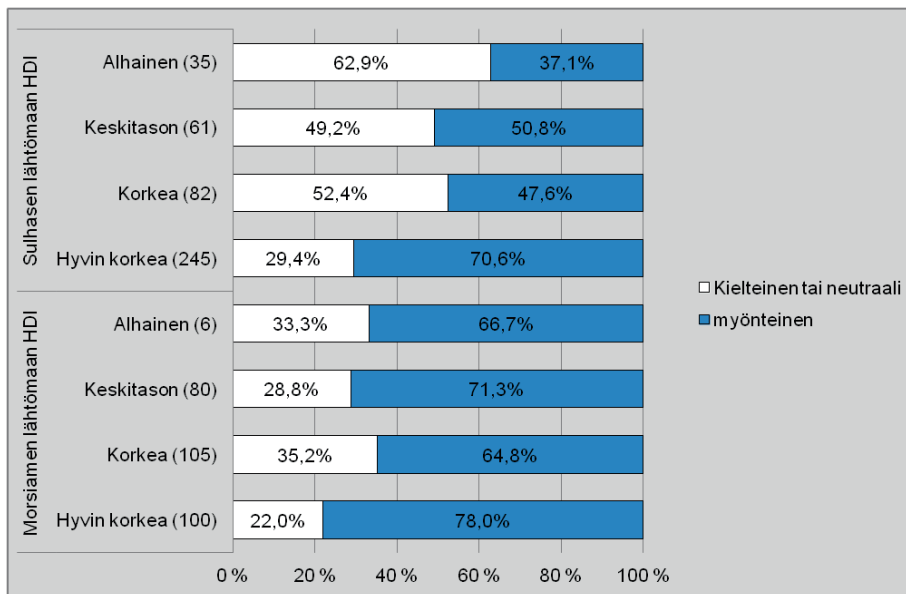
Tiedustelimme kaksikulttuurissa liitoissa eläviltä heidän käsityksiään siitä, miten lähipiiri suhtautuu heidän avioliittonsa. Suurin osa vastaajista ilmoitti lähipiirin suhtautuneen jo avioliittoa solmittaessa siihen myönteisesti (kuviot 48 ja 49). Eniten kielteistä suhtautumista liittoon tuli avioitumisen aikaan omien tai puolison lasten taholta ja vastaamishetkellä työkavereiden taholta.

Kuvio 49. Läheisten ja sukulaisten suhtautuminen avioliittoon **nyt**, %. (N=2075–2300)

Oman äidin ja isän suhtautumisessa liittoon on selvä ja tilastollisesti merkitsevä ero sen mukaan, kuinka kehittyneestä maasta puoliso on. Alhaisen kehitystason maista (esim. Saharan eteläpuoleisen Afrikan maat, Bangladesh ja Pakistan) tulevat puoliset näyttävät nostattavan selkeästi muita kielteisempiä reaktioita. Alhaisen kehityksen indeksin maista tullessiin vävyihin suhtauduttiin muita kielteisemmin (26 % äideistä ja 40 % isistä suhtautui liittoa solmittaessa siihen kielteisesti, kuvio 50).

Kuvio 50. Isän suhtautuminen avioliittoon sen solmimisaikaan, Suomessa syntyneiden vastaajien sulhaset ja morsiamet syntymämaan kehitystason (Human Development Index) mukaan 2012, %

Kaiken kaikkiaan harva vastaajista on solminut liiton vastoin läheisimpien toivetta: läheisistä perheenjäsenistä ja sukulaisista vähiten myönteisesti suhtautuvia oli lapsissa. Isät suhtautuivat liittoihin jonkin verran kielteisemmin kuin äidit. Tyttären avioliittoon kehitysmaaoista peräisin olevan miehen kanssa näytettiin suhtauduttavan paljon kielteisemmin kuin muihin kahden kulttuurin avioliittoihin.

Vanhemmat hyväksyvät myös kehitysmaasta tulevan vävyn ajan kuluessa.

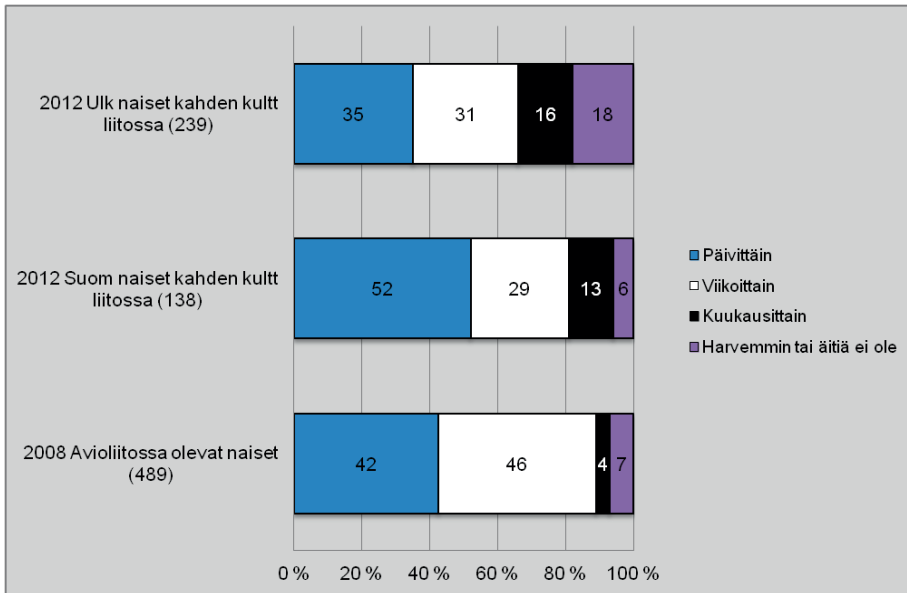
Ero äitien ja isien suhtautumisessa liittoihin kuitenkin hävisi, kun tultiin ajassa tutkimushetkeen: vastausajankohdasta myönteisesti suhtautuvia oli kaikissa läheisryhmissä enemmän kuin avioliiton solmimisajankohtana. Myös isien kielteinen suhtautuminen tyttärensä avioliittoon ulkomaalaistaustaisen kanssa putosi muutamaan yksittäistapaukseen. Ennakkoluulot köyhistä maista tulevia vävyjä kohtaan ovat siis vahvoja, mutta hälvenevät kunhan vävyihin tutustutaan.

Koska ihmisten on ehkä vaikeaa kertoa kyselyssä vanhempiansa tai muiden ihmisten kielteisestä suhtautumisesta liittoonsa, kuvaa asiasta täydentää hyvin vastaus kysymykseen vuorovaikutuksen tiheydestä (kuvio 51). Jos esimerkiksi

vanhemmat eivät suhtaudu liittoon suopeasti, heihin tuskin ollaan kiinteässä yhteydessä. Yhteydenpitoa äitiin ja isään voidaan verrata vuodelta 2008 peräisin olevaan perhebarometriaineistoon.

Kuvio 51. Korkeintaan yksilapsisten, 25–44-vuotiaiden **naisten** yhteydenpito äitiinsä 2008 barometrissa ja vuoden 2012 barometrissa, %

Mielenkiintoista kyllä kahden kulttuurin avioliitoissa elävistä naisista oli päivittäin yhteydessä äiteihinsä selvästi useampi (52 %) kuin vuoden 2008 barometrissa (42 %). Myös miehissä näkyi lievästi samaa ilmiötä. Tämä ei ainaakaan viittaa siihen, että äidit suhtautuisivat niin kielteisesti lapsensa kahden kulttuurin avioliittoon että yhteydenpito katkeaisi. Ulkomailla syntyneet naiset ja miehet puolestaan ovat jonkin verran harvemmin yhteydessä äiteihinsä, ja heistä useamman äiti on jo kuollut. Monissa lähtömaissa naisten elinajanodote on Suomea alhaisempi, joten samassa ikäryhmässä on enemmän äitiänsä menettäneitä kuin suomalaissyntyisten kohdalla. Suomalaiset avioituneet miehet pitävät yleensäkin vähemmän yhteyttä äitiinsä kuin naiset.

Enemmistö suomalaisnaisista kaksikulttuurisissa liitoissa on yhteydessä äitiinsä päivittäin.

Vanhemmat: saatu ja annettu tuki

Sukulaiset on hajallaan, pienelle ydinperheelle kasautuu vastuu ja tehtävät joita tiiviimmässä sukulaisyhteisössä voi jakaa, se että kaikki on omillaan.

Nainen, puoliso Aasiasta

Myös se, etteivät vanhempani auta joustavasti lastenhoidossa, tekee arjesta yksinäistä ja raskasta. Olen itse asiassa paljon vapaampi menemään ja tulemaan kun vierailemme mieheni kotimaassa ja asumme 'anoppilassa'.

Nainen, puoliso Länsi-Aasiasta

Suomessa perheet ovat erityisesti itäiseen Eurooppaan ja useimpiin kehitysmaiin verrattuna varsin ydinperhekeskeisiä. Vuorovaikutus omien ja appivanhempien kanssa voi olla hyvinkin niukkaa verrattuna siihen, mitä moni ulkomailta kotoisin oleva puoliso on tottunut pitämään tavanomaisena. Pohjoismaissa on myös harvinaisempaa, että vanhempia sukulaisia tuetaan rahallisesti.⁸³ Myös tämän kyselymme avovastauksissa muutamat toivat esiin ulkomailla eläville sukulaisille lähetetyn taloudellisen tuen oudoksunnan ja tarpeen ymmärtää tämän käytännön tärkeys, jotta vältetään turhat riidat: *Perhe ulkomailta muuttavilla tärkeä, rahaa lähetetään perheelle, joka on Suomessa outoa.*

Se, että toinen puoliso useimmiten joutuu elämään etäällä vanhemmistaan ja muista sukulaisistaan, tuo avioliittoon omia paineitaan. Vuonna 2006 kerätyssä venäläistaustaisten naisten elämäkertahaastatteluaineistossa⁸⁴ huoli sairastavista ja vanhoista vanhemmista, joita ei voi saada luokseen Suomeen, oli monelle Venäjältä tulleelle naiselle valtava henkinen ja osin taloudellinen taakka. Yhdeksällä kymmenestä tämän kyselyn vastaajista oli äiti edelleen elossa ja kahdella kolmesta myös isä (kysymykseen vastaamatta jättäneitä oli noin neljännes). Lähes kaikkien Suomessa syntyneiden vanhemmat asuivat Suomessa, ulkomailla syntyneistäkin oli 6–9 prosentilla Suomessa asuvat vanhemmat. Nämä kaksi vapaamuotoista kommenttia Suomessa asumisen vaikeudesta: *Vaikeinta on [kun] oma äiti ja isi eivät asu lähellä eikä voi heitä nähdä usein* ja toinen vastaaja: *Vaikeaa on vain se,*

⁸³ esim. Lowenstein ja Daartland 2006; Albertini ym. 2007.

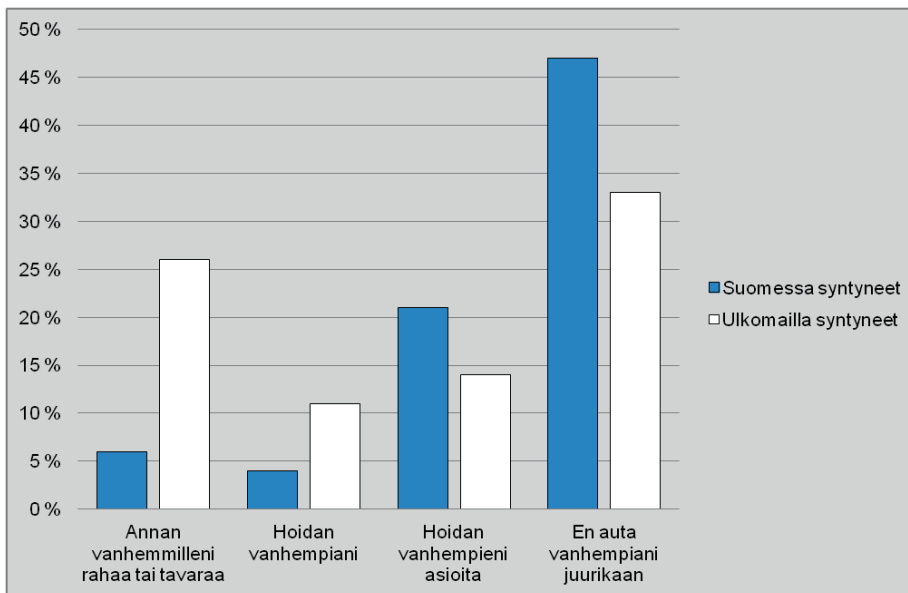
⁸⁴ Säävälä 2007, 2009.

että mieheni joutuu olemaan erossa perheestään, kuvastanevat monen ulkomailta muuttaneen puolison tuntemuksia.

Vastauksissa näkyy suomalaissyntyisten ja ulkomailla syntyneiden vastaajien välinen vahva ero omien vanhempien avustamisessa (kuvio 52). Suomessa syntyneistä vain kuusi prosenttia ilmoitti antavansa rahaa tai tavaraa vanhemmilleen, kun ulkomailla syntyneistä 26 prosenttia ilmoitti tekevänsä niin. Suomalaisvastaajien taloudellisen avustamisen taso vastaa Gentrans-tutkimuksen tuloksia, joiden mukaan nuoremasta polvesta 5 % tukee äitiään ja 3 % isäänsä taloudellisesti.⁸⁵ Vaikka ulkomaalaisten vanhemmat asuvat useimmiten ulkomailla, he kertoivat myös hoitavansa vanhempiaan suomalaissyntyisiä vastaajia yleisemmin. Sen sijaan vanhempiensa asioita suomalaissyntyiset kertovat hoitavansa useammin kuin ulkomailta muuttaneet. Suomalaisista lähes puolet kertoi, ettei juuri auta vanhempiaan, kun ulkomailla syntyneistä auttamisesta pidättäytyviä oli vain kolmannes.

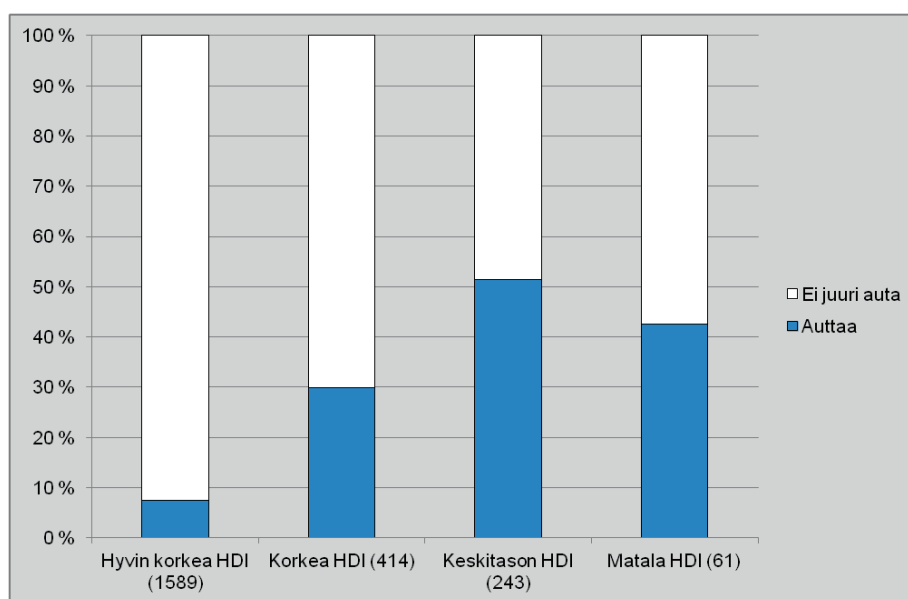
Kuvio 52. Vanhemmille apua eri muodoissa antavat, %, (N=2 389)

⁸⁵ Haavio-Mannila 2009, 66.

Vanhempien aineellinen avustaminen oli selkeästi yhteydessä vastaajan syntymämaan kehitystasoon. Korkeimman kehitystason maista tulevat (Suomessa ja muissa vauraissa maissa syntyneet) auttoivat vanhempiaan paljon harvemmin kuin muut (ks. kuvio 53). Eniten apua antoivat keskitason maista tulevat, joista yli puolet auttoi vanhempiaan aineellisesti. Tähän ryhmään kuuluvat mm. Filippiinit ja Thaimaa.

Kuvio 53. Avunanto (materiaalinen, hoiva ym.) vanhemmille, vastaajan syntymämaan kehitystason (Human Development Index) mukaan, %

Iän myötä auttamistavat Suomessa ja muualla syntyneiden välillä samankaltaistuvat: tilastollisesti merkitsevää eroa ei löydy enää yli 55-vuotiaista vastaajista. Erot ovat kuitenkin merkitseviä nuoremmissa ikäryhmissä.

Suomalaisilla ei ole tapana paljoakaan auttaa omia vanhempiaan rahallisesti vaan rahallisen avun kulkusuunta on päinvastainen.⁸⁶ Siten puolison vanhempien avustaminen ulkomailla voi herättää eripuraa puolisoitten kesken. Kun vastaajilta kysyttiin, miten puoliso suhtautuu vanhempien tai muiden sukulaisten rahal-

⁸⁶ Haavio-Mannila ym. 2009.

liseen auttamiseen, lähes kaksi kolmesta auttajasta kertoi saavansa puolisolta tukea auttamistehtävässä. Ristiriidoista kertoi vain neljä prosenttia, loput suhtautuivat neutraalisti. Avun antaminen ei siis näytä aiheuttavan pariskunnille kovinkaan usein vakavia erimielisyyksiä. Ne jotka auttavat vanhempiaan rahallisesti, riitelevät rahankäytöstä jonkin verran mutta eivät paljoa yleisemmin kuin muut. Nähtävästi useimmat suomalaispuolisot ymmärtävät köyhemmässä maassa asuvien aviosukulaisten avuntarpeen ja sopeutuvat tilanteeseen, vaikkei toimintatapa olekaan täällä tavanomainen.

*Harvat parit riitelevät
ulkomaalaisille
appivanhemmille
annetusta avusta.*

Vanhemmilta myös saadaan tukea. Ulkomaalaistaustaiselle puolisolalle appivanhempien apu on tärkeämpää kuin tavanomaisessa liitossa, koska hänellä ei yleensä ole omia vanhempia Suomessa eikä välttämättä muitakaan laajoja tukiverkostoja ja ystäväpiirejä. Varsin harva kertoi saavansa vanhemmalta sukupolvelta apua ja tukea usein (kuvio 54). Lastenhoitoapu oli tyypillisin avun muoto, jota joka neljäs sai. Neuvoja suurissa päätöksissä saatiin seuraavaksi yleisimmin, ja muuta lähinnä materiaalista apua (avustusta suurissa hankinnoissa, ansiotyössä tai käytännön asioiden hoidossa), sai usein vain harva. Kahden kulttuurin parit eivät ainakaan näytä elävän vailla vanhemman sukupolven jonkin asteista tukea ja apua.

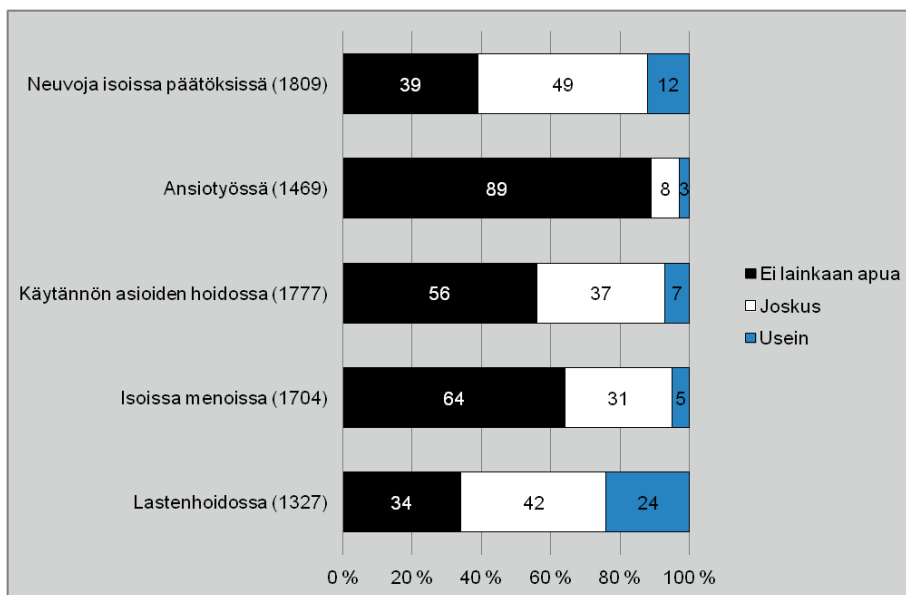
Erityisen tärkeä seikka lapsiperheiden hyvinvoinnin ja arjen kannalta on isovanhemmilta saatu lastenhoitoapu. Ei lainkaan lastenhoitoapua vanhemmalta sukupolvelta saavia oli kolmannes; tämä voi olla merkittävästi arjesta selviytymistä heikentävä seikka näille perheille. Nuoremman polven suomalaisnaisista 8,5 prosenttia ja miehistä 10,5 prosenttia ilmoitti vuonna 2007 kerätyssä aineistossa, etteivät he ole viimeisen vuoden aikana saaneet äidiltään lainkaan lastenhoitoapua,⁸⁷ joten näyttäisi siltä, että kaksikulttuurisissa liitoissa elävissä on enemmän vaille vanhempien lastenhoitoapua jääviä. Osalla syynä voi olla vanhemman sukupolven asuminen etäällä, osalla välikirjo, osalla vanhemman sukupolven haluttomuus lastenhoitoon tai heidän huonokuntoisuutensa. Syistä emme saa suoraan tietoa kyselystä. Koska toiset isovanhemmat asuvat

*Kaksikulttuuriset
lapsiperheet ovat
lähtökohtaisesti muita
vaikeammassa
asemassa lasten-
hoitoavun suhteen.*

⁸⁷ Haavio-Mannila ym. 2009, liitetaulukko 127; isältään, anopiltaan ja apeltaan sai lastenhoitoapua tätä pienempi osuus. Ikäryhmä tutkimuksessamme on laajempi kuin Haavio-Mannilan ym:n aineistossa, joten ero voi osittain johtua isovanhempien iästä tai muista tekijöistä.

yleensä ulkomailla, isovanhempien lastenhoitoapua on tarjolla jo lähtökohtaisesti vähemmän.

Kuvio 54. Vastaukset kysymykseen 'Saatteko apua vanhemmiltasi tai puolisisi vanhemmilta seuraavissa asioissa', %

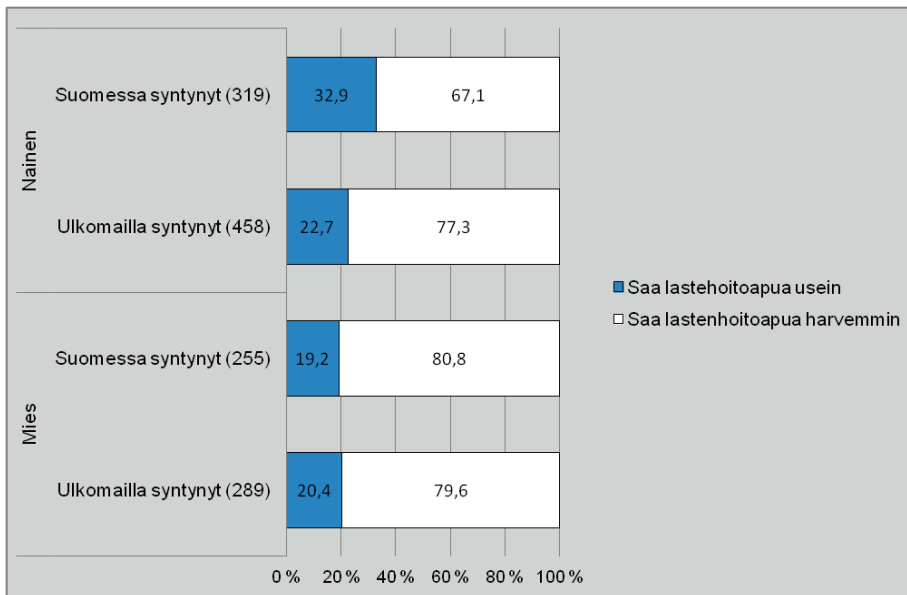
Muita enemmän suomalaiset vanhemmat avustavat lastenhoidossa tytärtään (kuvio 55). Heistä kolmasosa saa usein lastenhoitoapua omilta vanhemmiltaan.⁸⁸ Poikansa lapsia vanhemmat hoitavat huomattavasti harvemmin, vain 19 % hoiti usein. Ulkomailla syntyneistä puolisoista sekä miehistä että naisista noin yksi viidestä ilmoitti saavansa usein lastenhoitoapua lasten isovanhemmilta. Mielenkiintoista on, että periaatteessa samaa pariskuntajoukkoa edustavat ulkomaalaissyntyiset miehet ja suomalaissyntyiset naiset kertoivat varsin eri lailla saamastaan lastenhoitoavusta. Tämä voi johtua sukupuolten erilaisesta tavasta hahmottaa tai arvioida saadun lastenhoitoavun tiheyttä. Kysymysvaihtoehdot olivat ”usein”, ”joskus”, ”ei lainkaan” tai ”ei koske minua”. ”Usein”-ilmausta kaikki

⁸⁸ Oletettavasti vanhemmilta eikä appivanhemmilta, sillä vain muutama prosentti kyselyyn vastanneiden ulkomailla syntyneiden miesten vanhemmista asuu Suomessa.

eivät tulkitse samalla tavoin: ehkä se, mikä vaimon mielestä on usein tapahtuvaa hoitoa, ei ulkomaalaistaustaisen miehen mielestä sitä ole. Ulkomaalaissyntyisten naisten ja suomalaissyntyisten miesten välisissä liitoissa elävien vastauksissa ei näkynyt vastaavaa ristiriitaa.

Kuvio 55. Lastenhoitoapua isovanhemmilta saavat, %

Eroon tyttärien ja poikien kaksikulttuuristen lasten hoitamisessa voi olla monenlaisia selityksiä. Antti Tanskanen, Mirkka Danielsbacka ja Markus Jokela⁸⁹ ovat vertailevaa kyselyaineistoa analysoivassa tutkimuksessa esittäneet, että syynä olisi evoluutiopsykologinen mekanismi, jonka perusteella tyttären lapsia kannattaisi suosia avunannossa, koska geneettinen yhteys heihin on varmempi kuin pojan lapsiin. Tällainen äidinpuoleista periytymistä korostava taipumus hoitaa tyttären lapsia enemmän kuin pojan lapsia välittyy etenkin naisten osalta sukupuolijärjestelmän ja psyykkisen samaistumistaipumuksen kautta. Tyttären ja äidin on helppo jatkaa hoivaamiseen liittyvää roolimallia sukupolvirajan yli ja jakaa hoivaamistehtävä tyttärensä kanssa. Kahden kulttuurin avioliitossa pojan

⁸⁹ Tanskanen, Danielsbacka ja Jokela 2010.

vaimo on tuonut mukanaan paitsi toisen suvun, myös toisen kulttuurin, kielen, lastenhoidon tavat ja käytännöt, joihin sopeutuminen voi olla suomalaisen miehen vanhemmille vaikeampaa ja joka voi tehdä appivanhemmat varovaisemmiksi ja saada heidät pitäytymään etäämmällä. Myös kielikynnys voidaan kokea hankalasti ylitettäväksi.

Kun vastaajilta kysyttiin, mikä elämässä Suomessa on vaikeaa tai helppoa, avovastauksissa mainittiin harvoin lastenhoitoon liittyviä ongelmia. Esiin tuli erossa vanhemmista tai muista sukulaisista elämisen kipeys muttei paljoakaan käytännön tukeen liittyviä seikkoja. Moni kehui suomalaista päivähoitojärjestelmää.

Ystävät ja tuttavat: sosiaaliset verkostot

Vaikea löytää ystäviksi toisia pariskuntia.

Nainen, puoliso Pohjois-Afrikasta

Kun suvut eivät asu lähellä ja eivät voi hoitaa lapsia, pitää pyytää ystäviä apuun. Ei saa eristäytyä ystävistä ja tapahtumista.

Nainen, puoliso Etelä-Amerikasta

Tukea arjen elämässä parit ja perheet saavat lähisukulaistensa ohella myös ystäviltä. Avovastauksissa moni ulkomailta peräisin oleva piti vaikeana ihmisiin tutustumista ja vuorovaikutusta: suomalaisia kuvattiin *kylmiksi, pidättyviksi, epäsosiaalisiksi*. Sosiaaliset verkostot koettiin heikoiksi, *yhteisöllisyys puuttuu: toisista ei välitetä*; tai sanottiin että *Vaikeita [ovat] yksinäisyys ja vaikeus luoda ystävyysuhteita. Ihmisiin tutustuminen kestää; Pimeys on vaikeaa, ja ihmisten kylmyys*. Toisaalta pidettiin ihmisiä uskollisina ystävinä: *antaa tilaa olla oma itsensä, ovat vieraanvaraisia*. Eräs vastaaja muotoili: *Ihmisten avoimuus ja rehellisyys ovat hieno asia. Suomalaiset ovat rauhallisia*. Vastauksista on ilmeistä, että monelle sopeutuminen vallitsevaan niukkaan sosiaalisuuden tapaan ja pidättyvyyteen tuottaa kielteisiä tunteita: *Vaikeaa on puolison sosiaaliset suhteet ja niiden tukemisen vaikeus*.

Vastaajistamme miehet tuntevat itsensä naisia yleisemmin yksinäisiksi ja ulkomailla syntyneet Suomessa syntyneitä yksinäisemmiksi. Melko usein tai jatkuvasti itsensä yksinäiseksi tuntevia oli ulkomailla syntyneissä (8 %) selvästi enemmän kuin Suomessa syntyneissä (4 %), vaikkei heitä siis kaiken kaikkiaan

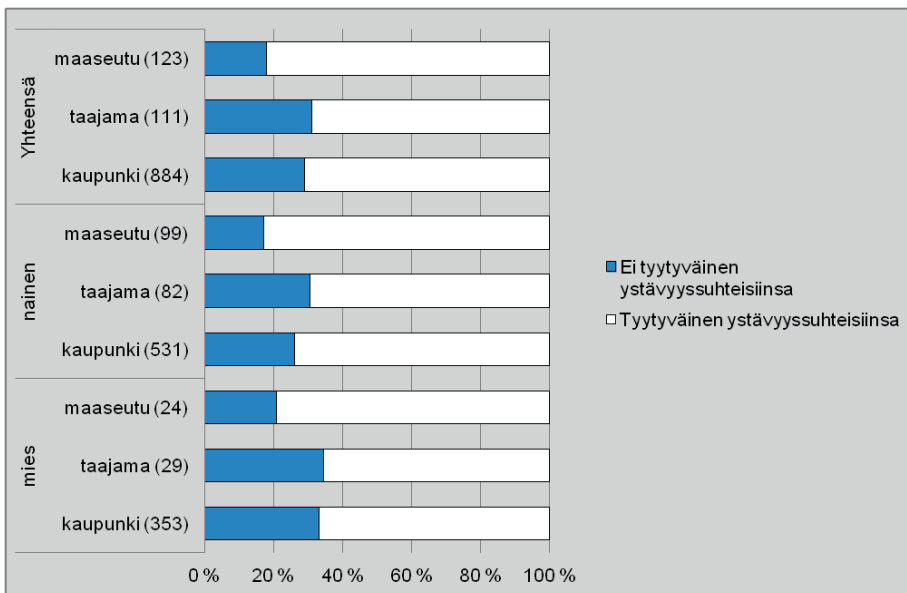

ollut paljoa. Eniten tyytymättömiä ystävyysuhteisiinsa oli ulkomailla syntyneiden miesten joukossa.

Ovatko ulkomailta kotoisin olevat puoliset yksinäisempiä maaseudulla kuin taajamissa tai kaupungeissa? Maaseudulla tiedetään asenteiden ulkomaalaisia kohtaan olevan keskimäärin kielteisempiä⁹⁰, ja omasta maasta peräisin olevia asuu vähemmän kuin kaupungeissa. Aineiston valossa ystävyysuhteet ovat kuitenkin maaseudulla tyydyttävämpiä kuin taajamissa tai kaupungeissa (ks. kuvio 56). Maaseudulla, taajamassa tai kaupungissa eläminen ei sen sijaan heijastu tutkimiemme kaksi kulttuurisessa avioliitossa elävien yleiseen elämäntyytyväisyyteen. Onko ehkä niin, että syntyneet ystävyysuhteet ovat maaseudulla tyydyttävämpiä kuin kaupungeissa, vaikka ihmisiä onkin vähemmän?

Maaseudulla asuvat ulkomaalaispuoliset ovat tyytyväisempiä ystävyysuhteisiinsa kuin muualla asuvat.

Kuvio 56. Ystävyysuhteisiinsa tyytymättömien osuus **ulkomailla syntyneiden vastaajien** parissa, asuinpaikan tyypin mukaan (N=1 118), %

90 Jaakkola 2009.

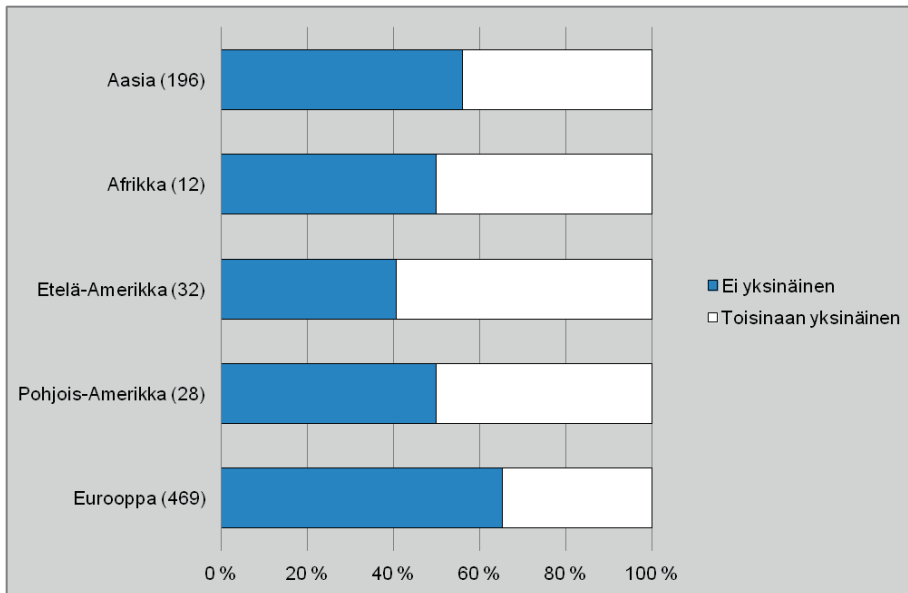
Tyytymättömyyttä ystävyssuhteisiin on ulkomailla syntyneillä sitä enemmän, mitä koulutetumpia he ovat. Peruskoulutason tai sitä vähemmän kouluja käyneet vaikuttavat olevan muita tyytyväisempiä ystävyssuhteisiinsa. Yhteys on selvä erityisesti naisilla. Lieneekö tavoitetaso ystävyssuhteiden osalta koulutetuilla niin korkea, että he tuntevat – tai ilmaisevat – tyytymättömyyttä helpommin kuin vähemmän koulutetut? Vai ovatko heidän sosiaaliset verkostonsa todella kapeampia kuin vähemmän koulutetuilla? Tämä on mielenkiintoinen yksityiskohta, jonka selvittäminen vaatii tarkempaa tutkimusta.

Toisaalta tarkasteltaessa tilannetta lähtömaanosan mukaan käy ilmi, että naisten parissa on itsensä yksinäiseksi ainakin toisinaan tuntevia vastaajia enemmän Etelä- ja Pohjois-Amerikassa sekä Afrikassa syntyneissä (kuvio 57). Näiltä mantereilta tulevista naisista vähintään joka toinen tunsi itsensä yksinäiseksi ainakin toisinaan. Yksittäisistä maista yksinäiseksi itsensä kokevia naisia oli erityisesti Saksassa ja Virossa syntyneissä ja miehistä Britanniassa syntyneissä. Yksinäisyys ei siis oletettavasti liity ainakaan kielivaikeuksiin paikallisten kanssa. Kun kysyttiin, onko ollut vaikeaa tai helppoa ystäväystyä Suomessa, ilmoittivat vaikeuksia erityisesti Turkissa syntyneet miehet sekä Saksassa ja NL:ssa / Venäjällä syntyneet naiset. Venäjällä tai Neuvostoliitossa syntyneet naiset ja heidän puolisonsa kommentoivat myös avovastauksissa näitä naisia kohtaan tunnettuja ennakkoluuloja ja syrjintää sekä työpaikoilla, virastoissa että yleisesti (ks. seuraava alaluku).

Kaikki itsensä yksinäiseksi tuntevat eivät aina kertoneet kokevansa vaikeuksia ystäväystymisessä. Näyttää siltä, että ihminen voi olla yksinäinen, vaikka hän tuntisikin tutustuvansa ihmisiin helposti, ja toisaalta hänellä voi olla muutama hyvä ystävä, vaikkei ystäväystyminen olisikaan helppoa. Ystävyys tutkiminen on erityisen haastavaa, kun vastaajat tulevat erilaisista kulttuuritaustoista. Ystävyys voidaan ymmärtää varsin eri tavoin. Suomalaisilla on taipumusta rajata ystävän määritelmää tiukasti, kun joissain muissa maissa ystävän, kaverin ja tuttavän välinen rajanveto on häilyvämpää. Tässä mielessä yksinäisyyden tunnetta voidaan pitää merkittävämpänä ja tarkempana tapana selvittää sosiaalisten suhteiden luonnetta kuin ystävien määrää tai ystäväystymisen helppoutta.

Kuvio 57. Itsensä ainakin toisinaan yksinäiseksi tuntevat **ulkomailla syntyneet naiset** syntymämaanosan mukaan, %

Ennakkoluulot ja syrjäntäkokemukset

Ulkomaalaisen puolison kanssa liikkuva kohtaa joskus rasismia. Lasta kiusattu koulussa erinäköisen isän vuoksi.

Nainen, puoliso Aasiasta

Maalla monet ihmiset arkailevat ulkomaalaisia.

Nainen, yli 30 vuotta avioliitossa yhdysvaltalaisen kanssa

12 vuoden kokemuksella sanon, että Suomi on tyly paikka ulkomalaiselle.

Mies, avioliitossa yhdysvaltalaisen kanssa

Koska integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan on vastavuoroinen tapahtumaketju, eivät muuttajan elämän luonnistumista Suomessa ratkaise pelkästään hänen oma sekä hänen puolisonsa neuvokkuus ja halu sopeutua. Ympärillä olevien ihmisten vastaanottavuus ja virallisen Suomen tavat kohdella ulkomaa-

laista palveluissa vaikuttavat kotoutumisen onnistumiseen. Jos kotoutumisessa ilmenee pahoja vaikeuksia eikä ihminen kykene selviytymään muuton aiheuttamasta sopeutumisstressistä, tämä luonnollisesti heijastuu hänen parisuhteensa ja perhe-elämänsä onnistumiseen. Tässä mielessä myös ympäröivällä yhteisöllä on merkittävä tehtävä kaksikulttuuristen parien ja perheiden onnen tukemisessa.

Saimme vastaajilta tietoa lähiympäristön suhtautumisesta avioliittoon sitä solmittaessa ja vastaushetkellä, lupien saamisen mahdollisista vaikeuksista sekä ulkomaalaistaustaisen puolison kotoutumisesta. Avovastauksissa moni oli tuonut esiin sosiaalisten verkostojen luomista ja Suomessa elämistä vaikeuttavina tekijöinä kielteiset asenteet, torjunnan ja syrjinnän. Näistä ilmiöistä vastaajat puhuivat yleiskielisesti rasismina tai piilorasismina. Vastauksista ei käynyt täysin selväksi, mitä vastaajat tarkoittivat piilorasismilla, mutta tällä oletettavasti viitattiin ennakkoluuloihin ja kielteisiin asenteisiin esimerkiksi työnhaussa: *The difficult part of living in Finland is acceptance and advancing professionalism. There is too much prejudice/institutional racism/colourblind racism in Finland. Things will get better but the process will take generations.* (Monissa maissa asunut ulkomaalainen mies, naimisissa suomalaisen kanssa lähes 30 vuotta).

Ennakkoluulot ulkomaalaista puolisoa kohtaan turhauttavat monia suomalaisia puolisoita.

Itse lomakkeella ei suoraan tiedusteltu syrjintäkokemuksista, mistä muutama vastaaja myös kritisoi kyselyämme: *Pitäisi olla paikka, mihin eritellysti voi vastata kuinka usein on kokenut rasismia tai syrjintää, sekä miten se on ilmennyt. Tämä on arkipäivää varsinkin pareille, joiden eri kulttuuritaustat näkyvät ulkoisessa habituksessa, esim. ihonvärissä.*

Lomakkeista löytyi myös varsin katkeria ja vihaisia kommentteja suomalaisen yhteiskunnan kyvystä vastaanottaa ja kohdata erilaisuutta. Erityisesti venäläisiä naisia kohtaan osoitettu ylenkatse ja jopa viha kirvoitti heidän suomalaisilta miehiltään kommentteja:

Jos sattuu olemaan esim. venäläinen nainen ja kivan näköinen, kauteus ja kierous vyöryy tsunamin tavoin häntä vastaan työpaikalla. Ryssäviha, joka tuntuu jatkuvan seuraavat 1000 vuotta.

Suomalainen mies

Rasismi on vaikea etenkin jos on venäläinen. Tutuksi tulevat sanat Ryssä ja Huora. Toisaalta jos on ystäviä ei ole niin vaikea.

Venäläistaustainen nainen

Toisaalta mukana oli myös muutamia, jotka halusivat nimenomaan mainita, etteivät olleet kokeneet torjuntaa. Tässäkin tapauksessa suomalaisnainen piti yllättävänä ja mainitsemisen arvoisena, ettei hänen venäläinen miehensä ole joutunut kohtaamaan ennakkoluuloja. Venäläisten huono kohtelu näyttää siis olevan lähinnä itsestäänselvyytenä jaettu uskomus ja käytäntö, josta onneksi on myös poikkeuksia:

Meidän perhe ei ole koskaan joutunut rasismien kohteeksi. Ei ole ”ryssitelyä”. Miestäni on kohdeltu aina hyvin ja hänet on otettu perheeseen ja ystäviensä perheisiin hyvin vastaan. Samoin työpaikalla hän on erittäin arvostettu! Tämä tuli aikanaan itselleni yllätyksenä!

Ennakkoluuloista puhuivat erityisesti suomalaiset puoliset, eivät niinkään ulkomailta itse tänne muuttaneet puoliset. Voi olla, etteivät ulkomaalaistaustaiset kovin mielellään mainitse suoraan kielteisistä kokemuksista tai lomakkeen luotamuksellisuutta epäillään. Oma-aloitteisesti kielteisestä kohtelusta, syrjinnästä, ennakkoluuloista tai rasismista olivat kommentoineet erityisesti aasialaistautisten vaimojen miehet sekä afrikkalaistaustaisten miesten vaimot:

Rasismi vaimon suuntaan on jokapäiväistä. Ihmiset huutelevat kadulla ja nimittelevät. Työttömät kehottavat kadulla menemään töihin vaikka vaimolla on oma yritys. Asenteet ulkomaalaisia kohtaan ovat erittäin negatiivisia.

Mies, puoliso thainkielinen

Kielteistä kohtelua eivät kuitenkaan maininneet kohdanneensa vain ihonväriltään tai ulkomuodoltaan selvästi suomalaisesta poikkeavat puoliset vaan myös eurooppalaistaustaiset. Ennakkoluuloisuudesta ja torjunnasta kommentoivat paljon runsaammin kaupungeissa kuin maalla tai taajamissa asuvat vastaajat. Helsingin ja muun Uudenmaan alueella asuvilta vastaajilta tuli näitä kommentteja suhteellisesti ottaen kaikkein runsaimmin.

Ulkomaalaisten saamasta huonosta kohtelusta valitetaan erityisesti pääkaupunkiseudulla.

Asiointi virallisen Suomen kanssa

Alussa viranomaiskohtelu oli vaikeaa ja byrokratia. Koin myös oleskelulupaan liittyvät poliisikuulustelut erittäin loukkaavina ja rasistisina.

Nainen, puoliso Länsi-Aasiasta

Jos ulkomailta tuleva aviopuoliso ei ole kotoisin EU-maasta, hän joutuu hakemaan oleskelulupaa asettuaan Suomeen puolisonsa kanssa. Maahanmuuttovirasto käsittelee oleskelulupahakemuksen, jos henkilö ei jo oleskele Suomessa muulla perusteella. Mikäli hän on täällä vaikkapa turistina tai opiskelijana, lupa käsitellään paikallispoliisissa. Käsittelyssä tutkitaan, onko avioliiton päämääränä viettää perhe-elämää. Jos herää tähän liittyviä epäilyksiä ja löytyy näyttöä lumenavioliitosta maahantulosäännösten kiertämiseksi, oleskelulupaa ei myönnetä. Koska kaikkia lupia ei käsitellä Maahanmuuttovirastossa vaan osan käsittelee paikallispoliisi, tutkintakäytännöt voivat vaihdella eri puolilla maata.

Lähes kaikilla pareilla on hankaluuksia virallisten papereiden kanssa.

Suomalaisen yhteiskunnan virallista suhtautumista kaksikulttuurisiin liittoihin valottavat vastaukset kysymyksiin, oliko vastaajilla ollut vaikeuksia virallisten lupien järjestyksessä, ja joutuiko pariskunta olemaan erossa toisistaan lupia (esim. oleskelulupa, työlupa) odottaessa. Alimman kehitystason maista tulleista puolisoista jonkin verran vaikeuksia oli ollut 43 prosentilla, paljon 12 prosentilla. Kai-

kista vastaajista runsaalla kolmanneksella oli ollut vaikeuksia viranomaislupien tai rekisteröintien kanssa. Tämä kertoo siitä, että erityisesti avioliiton alkuaikoina virallisten papereiden järjestäminen on monille stressaavaa. Virallinen puoli ei toimi niin joustavasti ja tehokkaasti kuin ihmiset toivoisivat.

Viranomais toiminnan hitaus, jähmeys ja epäluuloisuus kirvoitti vastaajilta runsaasti kommentteja: *Paperisota kelan, maistraatin ja ulkomaalaispoliisin kanssa on vaikeaa, myös tiedonsaanti näistä toimistoista.* Nimenomaan maistraatin, poliisin ja maahanmuuttoviraston toimintaan kiinnitettiin huomiota: *Tosi raskas byrokratia niin maahanmuuttovirastossa kuin poliisilla ja maistraatissa.* Muutamat kommentoivat omia tapauksiaan yksityiskohtaisesti ja toivat esiin sen, että kohtelu voi olla hyvinkin erilaista eri poliisiasemilla:

Lupien saaminen: 20 oleskelulupaa avioliiton aikana. Identtisessä tilanteessa ollut kaverini sai luvan (=yhden pysyvän) heti! Syynä toistoille toki oli se että asuimme välillä ulkomailla, mutta ei mitään halua olla joustava esiintynyt!

Mies, 28 vuotta avioliitossa, puoliso thaimaalainen

Vaikeuksista eivät kertoneet vain EU:n ulkopuolelta tulleet. Moni EU:stakin tullut oli hämmästynyt tarvittavien rekisteröitymisten ja papereiden saamisen monimutkaisuudesta. Osa kommenteista liittyi byrokratiaan yleensä ja osa ulkomaalaisen asettumiseen Suomeen. Byrokratiaa sekä kirottiin että keuhuttiin: osa vertasi sitä muihin maihin myönteisenä esimerkkinä, osa piti byrokratiaa vaikeimpana asiana Suomessa asumisessa: *Aika paljon byrokratiaa, mutta kun olen muuttanut tänne vielä byrokraattisemmasta maasta, sitten kyllä pärjää.*

Muutammat olivat kokeneet viranomaisten edustavan muukalaisvihamielistä poliittista kantaa tai olevan avoimen rasistisia. Toisaalta suomalaista sosiaaliturvaa, perhepalveluja ym. keuhuttiin paljon ja vuolaasti, toisaalta harmiteltiin vaikeutta asioida Kelassa ym. virastoissa:

Byrokratiaa on vaikea ymmärtää. Jotkut asiat on tehty tosi vaikeaksi. Ulkomaalainen joutuu aina jonottamaan useita tunteja, kun asioi oleskelulupa-asioissa ja kaikki päätökset kestävät ikuisuuden.

Huonoista kokemuksista huolimatta myös edistystä nähtiin tapahtuneen: *Vaikka olen suomalainen ja osaan asioida virastoissa ym. Suomen byrokratia on kankean oloinen vaikka siihen on tullutkin paljon parannuksia.* Käytännön vaikeudet lupien saamisessa herättivät toisissa värikkäitä ja tuohtuneita kommentteja hukkaan menneestä työajasta pitkien jonottamisten tähden:

Pyrokratia ja sen määrä, lipuketta ja lapuketta mitä saa täyttää ja jonottaa eri toimistoissa ja virastoissa. Ei ole mitään halpaa lystiä kun laskee virastomaksut ja muut menetetyt tulot mitä asioiden hoitamiseen on palanut palkattomina poissaoloina töistä.

Mies, puoliso thaimaalainen

Muutammat käyttivät tilaisuutta purkaakseen jo vuosia sitten sattuneita vaikeita alkuaajan viranomaisongelmia:

Huonoin asia tapahtui 10 vuotta sitten, kun tulimme Suomeen. Oleskelulupahakemus jäi seisomaan jonkun virkailijan pöydälle 7kk:n ajaksi hänen sairauslomien vuoksi ja jostain syystä kukaan muu ei voinut sitä käsitellä. Tämä epävarma odottelun aika oli rasittavaa alussa.

Alkuajan pitkäänkin jatkuva kamppailu viranomaisten kanssa, johon osa kaksikulttuurisia liittoja solmineista näyttää joutuneen, ei luonnollisesti edistä kenenkään parisuhdetyytyväisyyttä tai perheonnea. Se lisää sopeutumisstressiä vaiheessa, jossa moni on asettumassa asumaan uuteen maahan ja joutuu joka tapauksessa stressaavaan, läheissuhteissa paineita luovaan tilanteeseen. Lupien hankkimiseen virastoissa kuluva aika voi olla myös vähävaraisille merkittävä taloudellinenkin tekijä sen lisäksi, että se raastaa hermoja ja nöyryyttää. Vaikeudet ja viranomaisten nihkeys antavat kuvan, ettei puoliso ole tervetullut maahan eikä häntä arvosteta täällä. Parit itse lukevat sen viestinä virallisen Suomen suhtautumisesta kaksikulttuuriin liittoihin.

Perhe-elämää yli rajojen

Emme ole koskaan ajatelleet Suomesta pois muuttoa. Kaikki puolisoni lapset asuvat täällä enkä itse haluaisi muuttaa vieraalle maalle. Kokisin menettäväni liikaa omasta identiteetistäni ja vanhempani ovat jo iäkkäitä, haluan pysyä lähellä.

Nainen, puoliso britti

Kun puoliset ovat taustaltaan eri maalaisia tai erikielisiä, heillä on rikkauteen siteitä monenlaisiin elämämpiireihin, maihin ja kulttuuriympäristöihin. He ovat lähtökohtaisesti muita kytkeytyneempiä kansainvälisyyteen ja usein liikkuvampia kuin perheet keskimäärin. Kaksikulttuuristen parien siteillä yli rajojen, moneen maahan ja poikkikansallisiin verkostoihin, on sekä rikastuttavia että perhe-elämän kannalta mahdollisesti hankaloittavia seurauksia.⁹¹ Omassa maassaan asuvan puolison voi olla vaikea kestää toisen puolison jatkuvaa henkistä monessa paikassa elämistä.

⁹¹ Rodrigues-García 2008.

Kyselyssä tiedusteltiin, mitkä tekijät olivat saaneet parin asettumaan Suomeen asumaan sekä sitä, missä he ajattelevat asuvansa viiden vuoden kuluttua (kuvio 58). Tämän

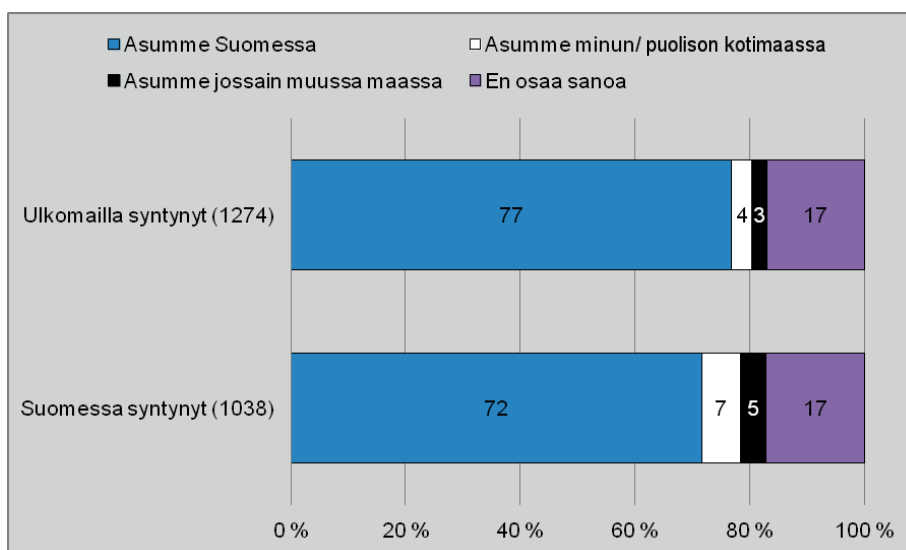
Harva suunnittelee muuttoa ulkomaille.

voimme ajatella kuvastavan parien suhdetta kansainväliseen liikkuvuuteen sekä osittain heidän elämänsä onnistumista Suomessa. Suurin osa ajattelee asuvansa vastakin Suomessa. Tänne on siis asetettu eikä ajatus muutosta ole kovinkaan monelle realistisena mielessä. Mielenkiintoista on, että suomalaispuolisot ovat jonkin verran innokkaammin lähdössä pois Suomesta kuin ulkomailla syntyneet puoliset. Heitä houkuttaa joko muutto puolison lähtömaahan tai johonkin kolmanteen maahan. Tässä voivat taustalla vaikuttaa avovastauksissa esiin tulleet seikat, joita suomalaiset puoliset kommentoivat: ulkomaalaistaustaisen puolison ja lapsien kohtaamat ennakkoluulot ja syrjintä Suomessa, puolison työnsaannin vaikeudet sekä joillakin halu antaa lapsille aidosti kaksikulttuurinen kasvatus ja kielitaito asumalla myös puolison kotimaassa. Muutamat toivat myös esiin sen, että parisuhteelle tekee hyvää asuminen molempien puolisoitten kotimaissa.

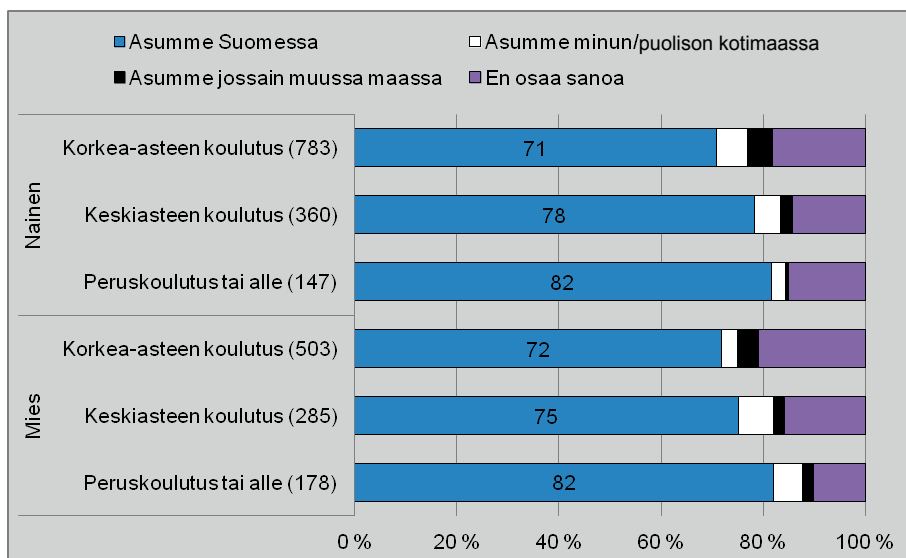
Korkeasti koulutetut ovat selvästi liikkuvampaa väkeä ja epävarmempia asumisestaan Suomessa yhä viiden vuoden kuluttua (kuvio 59). Avioliiton kestolla ei ole radikaalia vaikutusta Suomessa asumisen ajatuksiin, mutta yli viisi vuotta naimisissa olleet vastaajat olivat jonkin verran varmempia Suomessa pysymisestään. Muuttohaluja tarkasteltaessa on hyvä pitää mielessä, että muualle muuttaneet kaksikulttuuriset parit eivät ole mukana otoksessamme. Muun maan pysyväksi asuinmaakseen valinneet siis puuttuvat vastaajista. Mukaan oli kuitenkin sattunut myös muutama ulkomaille muuttanut vastaaja, jotka eivät olleet tehneet väestörekisteriin muuttoilmoitusta. Yksi näistä tapauksista kommentoi muuttoa toiseen Pohjoismaahan miehensä Suomessa kokemalla jatkuvalla vieroksunnalla ja syrjinnällä työhaussa. Työpaikka toisesta maasta oli löytynyt välittömästi. Suomalaisnainen kommentoi:

Ihmettelimme myös pitkään, että miksi mieheni ei mitenkään saa koulutusta vastaavaa työtä, kun esim. suomalaiset huonommin menestyneet, kokemattomat ryhmätoverit saivat paikkoja ongelmitta. Teimme testin: lähetimme lähes täysin identtiset työhakemukset samaan firmaan. Toiseen hakemukseen keksimme suomalaisen nimen, toisessa oli mieheni nimi. "Suomalaisen" hakemukseen vastattiin, olivatpa yrittäneet saada kiinni jopa puhelimitse. Tämä oli melko avartava kokemus, ja sillä hetkellä mieheni lähti hakemaan töitä ulkomailta, ja eihän siihen mennyt kuin pari päivää, niin tärppäsi.

Kuvio 58. Missä ajattelee asuvansa 5 vuoden kuluttua, vastaajan syntymämaan mukaan 2011, %

Kuvio 59. Missä ajattelee asuvansa 5 vuoden kuluttua, vastaajan sukupuolen ja koulutustason mukaan 2011, %

Avovastauksissa kävi ilmi, että Suomessa asumisessa arvostettiin hyvää sosiaaliturvaa, päivähoitoa ja koulutusmahdollisuuksia – tosin terveyspalveluita moni piti surkeina, hitaina ja epäluotettavina. Suomi koettiin turvalliseksi ja hyväksi maaksi lastenkasvatukseen. Asiat toimivat Suomessa: liikenne pelaa ja työntekijöiden eduista huolehditaan, lain edessä ollaan samanarvoisia. Moni mainitsi Suomen hyvinä puolina myös luonnon puhtauden, väljyyden ja vapauden elää niin kuin haluaa. Kaikkein yleisimpänä sopeutumista hankaloittavana tekijänä mainittiin vaikeus oppia suomea. Muita vaikeita asioita Suomessa elämisessä olivat yllä mainitut ennakkoluulot, työllistymisvaikeudet, puhumattomuus ja pidättyväisyys, kylmä ja pimeä sekä ruoka. Suomen arvioimiseen asuinmaana vaikutti varmasti suomalaisvastaajien osalta myös se, että heistä varsin suuri osa, noin 45 prosenttia, oli asunut ainakin jonkin aikaa puolison kotimaassa. Erityisesti korkeasti koulutetuilla oli yleisesti kokemusta puolison kotimaasta: heistä useampi kuin yksi kolmesta oli asunut siellä yli vuoden.

Tiivistelmä

Kaksikulttuurisia avioliittoja solmineiden lähipiiri on suhtautunut heidän liittoihinsa myönteisesti. Isät ovat olleet aluksi kielteisiä erityisesti tyttäriensä kehityksmaasta peräisin olevan miehen kanssa solmittua avioliittoa kohtaan. Ajan mittaan isien ja äitien asennoituminen on kuitenkin muuttunut myönteiseksi. Suomalaiset äidit ovat yhteydessä kaksikulttuurisessa liitossa oleviin tyttäriinsä jopa enemmän kuin tavanomaisissa liitoissa oleviin tyttäriinsä.

Ulkomailla syntyneet puoliset, erityisesti vähemmän kehittyneistä maista peräisin olevat, auttavat muita useammin vanhempiaan materiaalisesti. Vanhempi sukupolvi puolestaan auttaa näitä pareja esimerkiksi lastenhoidossa. Erityisesti suomalaisnaiset ilmoittavat saavansa apua lastenhoidossa usein. Kaksikulttuurisissa pareissa näyttää olevan muita pareja enemmän täysin vaille vanhemman sukupolven lastenhoitoapua jääviä.

Ulkomailla syntyneet miehet ovat naisia tyytymättömämpiä ystävyys-suhteisiinsa. Tyytymättömyys on yleisempää kaupungeissa ja taajamissa kuin maaseudulla. Ystävyys-suhteiden solmimisen vaikeutta valittelivat erityisesti brittimiehet sekä Saksasta ja Venäjältä peräisin olevat naiset.

Monet suomalaiset kertoivat puolisoidensa kohtaavan Suomessa ennakkoluuloja, syrjintää ja rasismia. Viranomaisten lupakäytännöt koettiin monimutkaisiksi,

stressaaviksi ja hitaiksi. Suurimmalla osalla oli ollut hankaluuksia tai vaikeuksia virallisten lupien kanssa. Suurin osa pareista ajattelee asuvansa Suomessa myös viiden vuoden päästä. Muuttoa muualle harkitsevat useammin suomalaiset puoliset kuin ulkomailta kotoisin olevat puoliset.

PÄÄTELMÄT JA POHDINTAA

Olemme tässä perhebarometrissä luoneet ensimmäistä yleistettävää kuvaa kaksikulttuurisista liitoista Suomessa. Nämä liitot yleistyvät ihmisten liikkuvuuden ja globalisaation voimistumisen myötä. Suomalainenkin perhe-elämä muuttuu, kun puolisoita tulee ulkomailta ja suomalaisia muuttaa ulkomaille eri syistä. Julkisessa keskustelussa ja kahvipöytäjutustelussa nousee usein esiin ennakkoluuloja tai pilakuvia tällaisista liitoista: voidaan olettaa, että niissä on kyse harkitsemattomista pika-avioliitoista, jommankumman osapuolen hyväksikäytöstä tai lumeliitoista. Rekisteritiedoista tiedetään, että nämä liitot purkautuvat useammin kuin liitot keskimäärin, ja syitä eroalttiuteen spekuloidaan. Tämän tutkimuksen aineistolla pystymme valottamaan kaksikulttuuristen liittojen arkea ja luonnetta sekä osoittamaan monet luulot vääriksi. Kyselyyn vastattiin varsin innokkaasti ja moni kirjoitti omia kommenttejaan lomakkeisiin. Moni iloitsi siitä, että tuotamme asiallista tietoa heidän kaltaisistaan pareista.

Suomalaistaustaisten miesten ja naisten liitot ulkomaalaistaustaisen kanssa poikkeavat toisistaan paljon. Ne eroavat paitsi puolisoiden tyypillisten lähtömaiden, myös muiden seikkojen suhteen. Suomalaismiehet näissä liitoissa ovat avioituneet keskimääräistä aviollista suomalaisväestöä vanhempina (erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa), useammalla on edellisiä liittoja takanaan ja moni elää uusperheen arkea uuden puolisonsa kanssa (23 prosenttia lapsiperheistä on uusperheitä). Ulkomaalaistaustaisen miehen kanssa avioituneet suomalaisnaiset taas ovat keskimääräistä useammin ensimmäisessä liitossaan. Avioliittoja ulkomaalaisten kanssa solmivat useammin pienituloiset naiset ja miehet sekä suurituloiset miehet. Miesten keskimääräistä korkeampi ikä avioliittoja solmittaessa (39,5 vuotta) viittaa ainakin joidenkin mahdollisiin vaikeuksiinsa luoda seurustelusuhdetta tai löytää ominaisuuksiltaan heitä miellyttävää henkilöä suomalaisilta parisuhdemarkkinoilta. Naisten tilanne näyttää toisenlaiselta, koska he avioituvat kaksikulttuurisiin liittoihin jonkin verran nuorempina kuin muut avioliittoja solmivat Suomessa. Kahden kulttuurin avioliitoissa elävät suomalaisnaiset pitävät lapsia tärkeimpinä avioliiton onnistumiselle kuin muut suomalaisnaiset, ja lapsia arvostavat myös ulkomaalaistaustaiset miehet. Tämä viittaisi siihen, että

jotkut naiset ovat etsineet kumppanikseen arvoiltaan lapsiperhesuuntautuneita miehiä, joita ei ole yhtä runsaasti tarjolla suomalaismiesten parissa.

Kansainvälisiä liittoja solmivat suomalaiset ovat varsin moninainen joukko, josta on vaikea vetää yksinkertaisia yleistyksiä. Yli puolet ulkomaalaistaustaisista puolisoista tulee länsimaista: Euroopasta, Yhdysvalloista, Venäjältä. Ulkomaalaistaustaisiin puolisoihin on yleensä tutustuttu ulkomailla työn tai opiskelujen kautta ja lomamatkoilla; Internetissä tavatut puoliset ovat harvinaisempia. Puolisoiden välinen koulutusero on yleisesti vähäinen, eli ulkomailta ei ”tuoda” vähemmän kouluja käyneitä puolisoita. Harva ulkomailta tuleva puoliso on kovin nuori: sulhasissa on parikymppisiä enemmän kuin morsiamissa. Hyvin lyhyellä, alle kolmen kuukauden seurustelulla on mennyt naimisiin vain harva (2–3 prosenttia). Kyselytutkimuksemme viittaa siihen, etteivät nämä ”pika-avioliitot” hajoa sen useammin kuin pidemmänkään seurustelun tuloksena solmitut liitot toisin kuin yleensä uskotaan. Alle vuoden seurustelun jälkeen solmittuja liittoja on muita enemmän matalan kehitystason maista tulevien parissa. Tämä lienee ainakin osittain seurausta oleskelulupakäytännöistä: jotta voi olla yhdessä, on mentävä naimisiin. Näitä liittoja myös näyttää kariutuvan muita enemmän. Suurin osa kaksikulttuurisista pareista on kuitenkin seurustellut pitkään ennen avioitumista.

Moni ulkomailta muuttava puoliso valittelee vaikeutta löytää Suomesta töitä ja oppia suomen kieltä. Kyselyssä vastanneista ulkomaalaistaustaisista puolisoista kuitenkin vain harvempi kuin yksi kymmenestä työikäisestä oli vastaushetkellä työttömänä tai lomautettuna. Viimeisen viiden vuoden aikana koetut työttömyyskaudet olivat ulkomaalaisilla yleisiä. Moni oletettavasti lähtee opiskelemaan, perustaa yrityksen tai hoitaa päätoimisesti kotia tai lapsia, jos töitä on vaikea löytää. Työllistymisvaikeudet ovat yksi syy, jonka vuoksi osa pareista harkitsee muuttoa pois Suomesta. Suurin osa kaksikulttuurisista pareista on kuitenkin asettunut tänne eikä haikaile poislähtöä. Liikkuvaisimmat ovat todennäköisesti jo poistuneet tässä tutkittujen joukosta. Suuri osa suomalaisista puolisoista on asunut ainakin jonkin aikaa puolisonsa maassa. Toisen maassa elämistä ja hänen kielensä oppimista monet vastaajat suosittelivat avaimena kestävään parisuhteeseen.

Kaksikulttuurisissa avioliitoissa elävät ovat yhtä tyytyväisiä elämäänsä ja parisuhteisiinsa kuin muutkin suomalaisparit keskimäärin. He riitelevät samoista aiheista kuin tavanomaisetkin suomalaiset avioparit, tosin riitoja esiintyy heillä

jonkin verran enemmän. Toisin kuin yleensä ajatellaan, heillä ei ole ristiriitoja lastenkasvatuksesta sen enempää kuin muillakaan. Puolisoiden erilaiset arvo-taustat eivät siis heijastu lastenkasvatukseen liittyvinä riitoina.

On toki mahdollista, että pahimpia ristiriitoja kokevia pareja on karsiutunut otoksesta pois, koska he ovat eronneet. Huomionarvoista on, että eroa pohtineis-sakaan ei näy erityisesti minkään tietyn ristiriitatyyppin yleisyyttä vaan vahvimmin eroaikkeisiin yhdistyy vuorovaikutuksen ja läheisyyden puutetta, kuten pareilla yleensäkin. Seksuaalinen haluttomuus on kaksikulttuurisissa liitoissa elävillä hieman harvinaisempaa kuin tavallisissa liitoissa eikä seksistä puhuminenkaan ole ongelma.

Vastaajia pyydettiin antamaan neuvoja kahden kulttuurin liittoa solmiville pareille. Neuvot olivat hyvin samanlaisia kuin mille tahansa parille: keskustelkaa, viettäkää aikaa yhdessä, olkaa kärsivällisiä ja valmiita tekemään kompromisseja ja seurata sydämen ääntä. Moni sanoikin, että ohjeet ovat ihan samoja riip-pumatta puolisoitten taustasta. Osa kieltäytyi antamasta mitään neuvoja, koska piti jokaista liittoa erityislaatuksena. Kulttuurieroista kuitenkin puhuttiin paljon avovastauksissa. Vastaajat kehottivat olemaan kiinnostuneita oman puolison kulttuurista ja kielestä ja kasvattamaan lapset aidosti kaksikielisiksi ja monikult-tuurisiksi. Toisen kulttuurille tulee antaa tilaa perheessä niin, ettei yritä muuttaa toista. Erilaisuuden kohtaaminen ja ratkaisujen löytäminen muuttavat kulttuuri-erot perheen riskistä voimavaroiksi: muodostuu transkulttuurinen perhe, jossa toteutetaan eri aineksien pohjalta luotua uutta, kolmatta tapaa olla perhe.

Puolison kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan olisi vastaajien mukaan perheessä edistettävä kaikin keinoin: puolison olisi vastaajien mielestä opittava suomea tai ruotsia ja koetettava löytää työtä eikä jäätävä kotiin. Kotoutumisen onnistuminen ei ole pelkästään parista ja perheestä riippuvaista. Ympäristön asenteet ja yhteiskunnan tarjoamat palvelut sekä työelämän rekrytointikäytännöt vaikuttavat näin kaksikulttuuristen parien hyvinvointiin.

Lähiympäristö on yleensä suhtautunut myönteisesti tai neutraalisti kyselyyn vastanneiden liittoon. Vähemmän myönteisesti liittoon suhtautuvia ovat joilla-kin olleet omat tai puolison lapset edellisistä liitoista, vanhemmat silloin, kun vävy on matalan kehitystason maasta sekä joidenkin työkaverit. Vanhempien kielteinen suhtautuminen matalan kehityksen tason maasta tuleviin vävyihin on kuitenkin ajan myötä muuttunut myönteiseksi. Vaikka suhtautumista kuvattiin yleisesti myönteiseksi, vastaajien itse kirjoittamissa vastauksissa tuli esiin myös

toinen puoli: sukulaiset eivät aina hyväksy paria ja uusperheen lapsi-vanhempi –suhteet voivat olla hankalia – kuten ns. tavanomaisissakin uusperhekuvioissa.

Lähipiirin ulkopuolisten taholta monet kertovat kokevansa ennakkoluuloja, syrjintää ja häirintää. Erityisen kipeänä näyttäytyvät kaupungeissa ja pääkaupunkiseudulla koettu ennakkoluuloisuus, syrjintä ja rasismi. Näistä kommentoivat erityisesti Suomessa syntyneet vastaajat, eivät niinkään ulkomailta muuttaneet puoliset itse. On ilmeistä, että monien elämää ahdistaa puolison ja lasten kohtelu Suomessa. Tällä on väistämättä vaikutusta avioliiton onnistumiseen erityisesti niissä liitoissa, joissa toinen puoliso kuuluu näkyvään vähemmistöön tai on venäläistaustainen.

Jokainen suomalainen voi vaikuttaa näiden parien ja muiden maahanmuuttajien elämään luomalla yleistä mukaan hyväksyvää ilmapiiriä. Syntyperään, kieleen, kulttuuriin tai uskontoon perustuvaa kielteistä kohtelua ei saa katsoa läpi sormien tai kääntää katsetta toisaalle. Jokainen on velvollinen puuttumaan syrjintään, rumaan kielenkäyttöön tai asiattomaan kohteluun sitä todistaessaan. Vain näin luodaan tilaa uudenlaiselle mukaan ottavalle suomalaisuudelle, joka sallii kaikkien parien ja perheiden tavoitella onneaan.

Kaksikulttuuriset parit ovat suomalaiselle yhteiskunnalle ja lähiympäristölleen rikkaus, joka tuo uusia vaikutteita ja ajatuksia samalla kun he panevat muut suomalaiset miettimään suomalaisuuden luonnetta, etsimään elämästämme sen, mikä on hyvää ja mikä kaipaisi muutosta. Erään tietotekniikkayrityksen toimitusjohtaja huvitti seminaariyleisöä sanomalla, että teknologiateollisuuden paras valtti kansainvälistymisessä ja menestyksessä ovat suomalaiset naiset, joiden puolisoina meille rantautuu ammattilaisia, jotka tuskin muuten päätyisivät tänne pohjan perukoille. Humoristiseksi tarkoitettussa lausahduksessa oli sikäli perää, että rakkaus tuo tärkeältä osaltaan Suomeen vaikutteita ja voimavaroja ulkomailta.

LÄHTEET

- Albertini, Marco, Kohli, Martin ja Vogel, Claudia. 2007. Intergenerational transfers of time and money in European families: common patterns — different regimes? *Journal of European Social Policy* 17(4):319–334.
- Alitolppa-Niitamo, Anne. 2010. Perheen akkulturaatio ja sukupolvien väliset suhteet. Teoksessa *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Tuomas Martikainen ja Lotta Haikkola (toim.). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Nuorisotutkimusverkosto, 45–64.
- Alitolppa-Niitamo, Anne ja Säävälä, Minna. 2010. Isovanhemmuus liikkuvuuden maailmassa. Teoksessa *Farkkumummoja ja pehmoaareja – uusia ikkunoita isovanhemmukseen*. Stina Fågel, Anna Rotkirch ja Ismo Söderling (toim.). Väestöliitto: Helsinki, 138–155.
- Berg-Cross, Linda. 2001. *Couples therapy* (2nd ed.). New York: Hawthorne.
- Bronberg, Mari. 2010. *Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi*. Väestöliitto: Helsinki.
- Constable, Nicole. 2003. *Romance on a Global Stage: Pen Pals, Virtual Ethnography, and “Mail-Order” Marriages*. Berkeley: University of California Press.
- Cools, Carine. 2011. *Relational Dialectics in Intercultural Couples’ Relationships*. Jyväskylän Studies in Humanities 171. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Cools, Carine. 2004. *Relational Dialectics: Theoretical Considerations on Intercultural Couples*. Lisensiaatintutkielma, Jyväskylän yliopisto.
- Crippen, Cheryl ja Brew, Leah. 2007. Intercultural parenting and the transcultural family: A literature review. *The Family Journal* 15(2): 107–115.
- Daugstad, Gunnlaug. 2006. Marriage patterns among immigrants in Norway. Who do immigrants in Norway marry? Statistics Norway, osoitteessa <http://www.ssb.no/english/magazine/art-2006-10-13-02-en.html> , luettu 12.10.2012.
- Dribe, Martin ja Lundh, Christer. 2012. Inter-marriage, Values Context and Union Dissolution: Sweden 1990-2005. *European Journal of Population* 28:139-158
- The Economist*. 2011. International marriage: Herr and Madame, Senor and Mrs. Research at last begins to cast some light on the extent, causes and consequences of cross-border marriages. 11.11.2011.
- Euroopan komissio. 2010. *More legal certainty for cross-border marriages*. Osoitteessa http://ec.europa.eu/news/justice/100324_en.htm , luettu 12.10.2012.
- Fleischer, Annett. 2011. Marriage across space and time among male migrants from Cameroon to Germany. Teoksessa *Gender, generations and the family in international migration*. Albert Kraler, Eleonore Kofman, Martin Kohli ja Camille Scholl (toim.). Amsterdam: Amsterdam University Press, 243–264.
- Flemmen, Anne Britt. 2008. Transnational marriages – Empirical complexities and theoretical challenges. An exploration of intersectionality. *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 16(2):114–129.

- Fulias-Souroulla, Mihaela. 2010. Choice of Spouse, Integration and Citizenship: The Case of Marriages between Greek Cypriots and Non-nationals. *South European Society and Politics* 15(4): 553–572.
- Haavio-Mannila, Elina, Majamaa, Karoliina, Tanskanen, Antti, Hämäläinen, Hans, Karisto, Antti, Rotkirch, Anna ja Roos, JP. 2009. Sukupolvien ketju: Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 107. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. Osoitteessa <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/14965/Tutkimuksia107.pdf?sequence=3> luettu 12.10.2012.
- Hagelund, Anniken. 2008. 'For women and children!' The family and immigration politics in Scandinavia. Teoksessa *The Family in Question. Immigrant and Ethnic Minorities in Multicultural Europe*. Ralph Grillo (toim.). Amsterdam: Amsterdam University Press, 71–88.
- Halman, Loek, Luijckx, Ruud ja van Zundert, Marga (toim.). 2005. *Atlas of European Values*. European Values Studies, 8 (EVS). Leiden: Brill.
- Hasselbrauck, Manfred ja Fehr, Beverley. 2002. Dimensions of relationship quality. *Personal Relationships* 9(3):253–270.
- Heikkilä, Elli. 2005. Monikulttuuriset avioliitot tilastoissa ja arjen elämässä. Teoksessa *Olemme muuttaneet: Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin*. Anne Alitolppa-Niitamo, Ismo Söderling ja Stina Fågel (toim.). Helsinki: Väestöliitto.
- Heikkilä, Elli ja Brenda S. A. Yeoh (toim.). 2010. *International Marriages in the Time of Globalization*. Nova Science Publishers, Hauppauge.
- Helsingin kaupungin tietokeskus. 2012. Taulukko 20A. Solmitut avioliitot naisen ja miehen kansalaisuuden mukaan 2011. Julkaisematon, toimitettu pyynnöstä.
- Huinink, Johannes, Brüderl, Josef, Nauck, Bernhard, Walper, Sabine, Castiglioni, Laura ja Feldhaus, Michael. 2011. Panel Analysis of Intimate Relationships and Family Dynamics (pairfam): Conceptual framework and design. *Zeitschrift für Familienforschung* 23: 77–101.
- Inglehart, Ronald ja Welzel, Christian. 2005. *Modernization, Cultural Change, and Democracy. The Human Development Sequence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- IUSSP. 2011. *IUSSP Scientific Panel on the Process and Dynamics of Cross-Border Marriage*. International Union for the Scientific Study of Populationin seminaariraportti "Global Perspectives on Marriage and International Migration", Seoul, Korea, 20.-21.10.2011.
- Jaakkola, Magdalena. 2009. *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset 1987-2007*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Jaakkola, Magdalena. 2005. *Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003*. Työpoliittinen tutkimus 286. Helsinki: Työministeriö.
- Jalovaara, Marika. 2003. The joint effects of marriage partners' socioeconomic positions on the risk of divorce. *Demography* 40(1): 67–81.
- Järvinen-Tassopoulos, Johanna. 2004. "Kreikkalais-suomalainen avioliitto: Neuvottelua kahden kulttuurin leikkauspisteissä." Teoksessa *Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina*. Elli Heikkilä, Ritva Viertola-Cavallari, Päivi Oksi-Walter ja Jonna Roos (toim.).

- Web Reports No. 2. Siirtolaisuusinstituutti, Turku. s. 28-34. www.migrationinstitute.fi/db/articles/art.php?artid=77.
- Jääskeläinen, Anni. 2003. Intermarriage and segmented integration into Finnish society: Immigrant women from the former Soviet Union. *Yearbook of Population Research in Finland* XXXIX, 33–54.
- Kagitcibasi, C. 1996. *Family and human development across cultures*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kalmijn, Matthijs. 1998. Intermarriage and homogamy: Causes, patterns, trends. *Annual Review of Sociology* 24:395–421.
- Keller, Heidi, Lohaus, Arnold, Kuensemueller, Petra, Abels, Monika, Yovsi, Relindis, Voelker, Susanne, Jensen, Henning, Papaligoura, Zaira, Rosabal-Coto, Mariano, Kulks, Daniela ja Mohite, Prerana. 2004. The bio-culture of parenting: Evidence from five cultural communities. *Parenting: Science and Practice*, 4(1): 25–50.
- Keskinen, Suvi, Tuori, Salla, Irni, Sari ja Mulinari, Diana (toim.). 2009. *Complying with Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*. Aldershot: Ashgate.
- Kontula, Osmo. 2009. *Parisuhdeonnan avaimet ja esteet. Perhebarometri 2009*. Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 38/2009. Helsinki: Väestöliitto.
- Kontula Osmo. 2008. *Halu ja intohimo: Tietoa suomalaisesta seksistä*. Helsinki: Otava.
- Kurdek, Lawrence A. 2005. Gender and marital satisfaction early in marriage: A growth curve approach. *Journal of Marriage and Family* 67(1):68–84.
- Kuusisto, Taru. 2007. *Toinen mies. Suomalais-italialaiset parisuhteet etnisyyden ja sukupuolen neuvottelussa*. Pro gradu-tutkielma. Web Reports 28, Siirtolaisuusinstituutti, osoitteessa <http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports28.pdf>.
- Lainiala, Lassi. 2012. *Toiveesta toteutukseen: Suomalaisten lastenhankintaa selittäviä tekijöitä*. Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia 44/2011. Helsinki: Väestöliitto.
- Lam, Amy G. ja Zane, Nolan W. 2004. Ethnic differences in coping with interpersonal stressors: A test of self-construals as cultural mediators. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 35(4): 446–459.
- Leinonen, Johanna. 2007. *Suomalaisten monikulttuuriset avioliitot. Tutkimuksia, kirjallisuutta ja artikkeleita suomalaisten solmimista monikulttuurisista avioliitoista*. Siirtolaisuusinstituutti, Web Reports no 20, osoitteessa <http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports29.pdf>.
- Leinonen, Johanna. 2002. *Toisen maailmansodan jälkeen Pohjois-Amerikkaan muuttaneiden suomalaisten siirtolaisnaisten avioituminen ja akkulturaatio*. Pro gradu –tutkielma, Turun yliopisto.
- Lowenstein, Ariela ja Daatland, Svein Olav. 2006. Filial norms and family support in a comparative cross-national context: Evidence from the OASIS study. *Ageing & Society* 26(2):203–223.
- Lutz-Zois, Catherine J., Bradley, Angela C., Mihalik, Jennifer L. ja Moorman-Eavers, Erika R. 2006. Perceived similarity and relationship success among dating couples: An idiographic approach. *Journal of Social and Personal Relationships* 23(6): 865–880.
- Malinen, Vuokko ja Larkela Pekka. 2011. *Parisuhde: Uusperheen ydin*. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.

- Miettinen, Anneli ja Rotkirch, Anna. 2012. *Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Perhebarometri 2011*. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia 42/2012. Helsinki: Väestöliitto.
- Miettinen, Anneli ja Rotkirch, Anna. 2008. *Milloin on lapsen aika? Lastenhankinnan toiveet ja esteet. Perhebarometri 2008*. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 34/2008. Helsinki: Väestöliitto.
- Mähönen, Tuuli Anna ja Jasinskaja-Lahti, Inga. (tulossa). Etniset ryhmäsuhteet ja maahanmuuttajien akkulturaatio. Teoksessa *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen ja Minna Säävälä (toim.).
- Niedomysl, Thomas, Östh, John ja van Ham, Maarten. 2010. The globalisation of marriage fields: The Swedish case. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36(7): 1119–138.
- Remennick, Larissa. 2009. Exploring intercultural relationships: A study of Russian immigrants married to native Israelis. *Journal of Comparative Family Studies* 40(5): 719–738.
- Reuter, Anni ja Kyntäjä, Eve. 2006. Kansainvälinen avioliitto ja stigma. Teoksessa *Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla*. Toimittanut Tuomas Martikainen. Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muuttoliikkeen tutkimuksen seura ry:n julkaisuja. Helsinki: SKS, 104–125.
- Rodríguez-García, Dan. 2008. Socio-cultural dynamics in intermarriage in Spain: Beyond simplistic notions of hybridity. Teoksessa *The Family in Question. Immigrant and Ethnic Minorities in Multicultural Europe*. Ralph Grillo (toim.). Amsterdam: Amsterdam University Press, 245–267.
- Ruotsalainen, Kaija ja Nieminen, Jari. 2012. Toisen polven maahanmuuttajia vielä vähän Suomessa. *Tieto&trendit* 4-5/2012.
- Sirkkilä, Hannu. 2005. *Elättäjyyttä vai erotiikkaa: Miten suomalaiset miehet legitimoivat parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa?* Jyväskylän Studies in Education, Psychology and Social Research. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/13401>.
- Spanier, Graham B. ja Lewis, Robert A. 1980. Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and Family* 42(4):825–839.
- Stone, Linda ja Lurquin, Paul F. 2007. *Genes, Culture, and Human Evolution. A synthesis*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Suksomboon, Panitee. 2011. Cross-border marriage as a migration strategy: Thai women in the Netherlands. Teoksessa *Gender, generations and the family in international migration*, Albert Kraler, Eleonore Kofman, Martin Kohli ja Camille Scholl (toim.). Amsterdam: Amsterdam University Press, 221–241.
- Suomenaro, Eeva. 2000. *Suomalais-turkkilaisten seka-avioliittojen viestintäproblematiikka*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. Osoitteessa <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/f/esuomenaro.pdf>.
- Säävälä, Minna. 2011. *Perheet muuttoliikkeessa: Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen*. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 41. Helsinki: Väestöliitto.
- Säävälä, Minna. 2009. *Naisia kotoutumassa Eurooppaan. Vertailevan FEMAGE-hankkeen loppuraportti*. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 35. Helsinki: Väestöliitto.
- Säävälä, Minna. 2007. *Uussuomalainen nainen etsii paikkaansa. Venäläisten ja koso-*

- vonalbaanien elämänpolut työssä ja kotona*. Tutkimusraportti FEMAGE-projekti. Väestötutkimuslaitos Katsauksia E 29. Helsinki: Väestöliitto.
- Tanskanen, Antti, Danielsbacka, Mirkka ja Jokela Markus. 2010. Kenen lapsiin isovanhemmat investoivat? Isyyden epävarmuus ja hypoteesi varminnan sukulaisen suosimisesta. *Yhteiskuntapolitiikka* 75(2):121–130.
- Tilastokeskus. 2012. *Suomen tilastollinen vuosikirja 2011*. Virallinen tilasto. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tilastokeskus. 2011. *Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus 2009*. Suomen virallinen tilasto. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tilastokeskus. 2010. Siviilisäädyn muutokset. Osoitteessa http://www.stat.fi/til/ssaaty/2010/ssaaty_2010_05-06_tie_001_fi.html.
- Tuomi-Nikula, Outi. 1996. *Direkte Kommunikation in deutsch-finnischen Ehen. Mit der Differenz leben: europäische Ethnologie und interkulturelle Kommunikation*. Münster: Waxmann.
- Vartti, Riitta. 2003. Equal partners online? German matchmaking web sites and trafficking in women. Teoksessa *Crossing Borders and Shifting Boundaries. Vol. I: Gender on the Move*. Mirjana Morocvasic-Müller, Umut Erel ja Kyoko Shinozaki (toim.). International Women's University 2000. Opladen: Leske + Budrich Verlag, 177–206. Osoitteessa <http://www.kolumbus.fi/riitta.vartti/ifu.html>.
- Viertola-Cavallari, Ritva. 2009. Opas: Naimisiin ulkomaalaisen kanssa. Teoksessa *Monikulttuurinen perhe*. Päivi Oksi-Walter, Jonna Roos ja Viertola-Cavallari, Ritva. Helsinki: kustannus Oy Arkki, 157–200.
- Warkentin, Raija ja Mikkonen, Mirja. 2004. In loving praise of their immigrant wives: Finnish-Russian marriages in Finland. Teoksessa *Power and Control. Perspectives on Integration and Multiculturalism in Europe*. Kimi Kärki (toim.). Väestötutkimuslaitoksen julkaisuja D 43 & Turun yliopisto, Publications of the Doctoral Program of Cultural Interaction and Integration 8. Helsinki: Väestöliitto, 94–117.
- Zahedi, Ashraf. 2010. Transnational marriages of Filipinas and Iranian men: Adjustment and social integration. *Women's Studies International Forum* 33: 70–80.
- Zhiqiang Feng, Boyle Paul, van Ham Maarten ja Gillian M. Raab. 2012. Are Mixed-Ethnic Unions More Likely to Dissolve Than Co-Ethnic Unions? New Evidence from Britain. *European Journal of Population* 28(2): 159–176.

LIITTEET

Liite 1: Tutkimusaineistot

KYSELYTUTKIMUS

Otos

Tutkimuksen kohteeksi rajattiin 18 vuotta täyttänyt avioliitossa elävä väestö. Väestörekisterikeskus poimi yhteensä 6 000 henkilön otoksen, jotka jaettiin ryhmiin A ja B.

- Ryhmä A) poimittiin 3 500 henkilöä, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi JA henkilöllä on aviopuoliso, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame.
- Ryhmä B) poimittiin 2 500 henkilöä, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi JA henkilöllä on aviopuoliso, jonka äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

Suomalaisten avioliitot ruotsalaisten kanssa jäävät poimintatavan vuoksi tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Avioliitossa oleviin luettiin myös rekisteröidyssä parisuhteessa elävät henkilöt. Heidän osuutensa otoksesta on arviolta 0,1 prosenttia. Tällä poimintatavalla eri ryhmien määräksi otokseen saatiin seuraavat osajoukot:

- Kotimaankielinen mies, avioliitossa vieraskielisen naisen kanssa = 1464 henkilöä
- Kotimaan kielinen nainen, avioliitossa vieraskielisen miehen kanssa = 1036 henkilöä
- Vieraskielinen mies, avioliitossa suomen- tai ruotsinkielisen naisen kanssa = 1423 henkilöä
- Vieraskielinen nainen, avioliitossa suomen- tai ruotsinkielisen miehen kanssa = 2077 henkilöä

Otokseen kuuluvien henkilöiden keski-ikä oli 45,05 vuotta ja avioliiton keskimääräinen kesto oli 12,14 vuotta painottuen kuitenkin iältään lyhytkestoisempiin liittoihin.

Kyselylomakkeen valmistelu, laatu sekä postitus ja tallennus

Kyselylomakkeen pohjana käytettiin muissa kotimaisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa käytettyjä kysymyksiä. Näiden lisäksi lomakkeeseen lisättiin kysymyksiä puolisoiden tapaamistavoista, Suomeen asettumisen syistä, sopeutumisesta Suomeen ja tulevaisuuden suunnitelmista. Lomake on saatavana Väestöntutkimuslaitoksen Internet-sivuilta.

Kyselylomake oli saatavilla suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja venäjäksi. Englanninkielinen ja venäjänkielinen käännös teetettiin ulkopuolisella kääntäjällä ja ruotsinkielinen käännös tehtiin Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksella. Muista kyselyistä, mm. European Values Studysta ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen MAAMU-tutkimuksesta, lomakkeelle otetut kysymykset saatiin käyttöön valmiiksi standardoituina käännöksinä.

Lomaketta pilotoitiin asiaa tuntevilla järjestöjen ammattilaisilla sekä muutamilla itse kaksikulttuurisessa liitossa elävillä. Heidän kommenttiansa perusteella lomaketta muokattiin. Aiemmista kyselyistä peräisin olevia kysymyksiä ei voitu muotoilla uudestaan, jottei menetetty vertailun mahdollisuutta. Kysymykset muotoiltiin muulta osin sukupuolineutraaleiksi niin, että myös samaa sukupuolta olevat parit voivat vastata. Kaikille vastaajille kielestä, syntymämaasta ja sukupuolesta riippumatta haluttiin käyttää samaa lomaketta. Kysymysten muotoilu myös heikosti lomakkeen kieltä osaaville ymmärrettäväksi ja mahdollisimman yksiselitteiseksi vaati tavanomaista lomaketyötä enemmän ponnisteluja.⁹²

Ensimmäinen kierros kyselylomakkeita postitettiin vastaajille vuonna 2012 viikolla 11. Postituksen hoiti toimeksiannosta Promail Oy. Suomenkieliset saivat suomenkielisen lomakkeen, ruotsinkieliset ruotsinkielisen, venäjänkieliset venäjän- ja suomenkielisen sekä muut vieraskieliset englannin- ja suomenkielisen lomakkeen. Vastausaikaa annettiin alun perin yksi viikko mutta ensimmäisen kierroksen vastausaikaa jatkettiin muutamalla viikolla.

Ensimmäisen kierroksen jälkeen vastausprosentti oli vielä alle 30. Toisella postituskierroksella vastaajille lähetettiin muistutuskirje. Jos vastaaja oli kadottanut alkuperäisen kysymyslomakkeen, oli se mahdollista tilata uudelleen Väestöliiton Väestöntutkimuslaitokselta. Toisen postituskierroksen jälkeen vastausprosentiksi

⁹² ks. Malin, Maili ja Raisamo, Susanna 2012: Maahanmuuttajien hyvinvointitutkimusten kehittäminen auttaa sekä maahanmuuttajia että yhteiskuntaa. *Hyvinvointikatsaus* 2/2012.

saatiin kokonaisuudessaan 40. Kyselylomakkeen ja muistutuskortin yhteydessä vastaajille lähetettiin Internet-tunnukset, joka mahdollisti vastaamisen Internetissä. Internet-vastausmahdollisuutta hyödynsi 482 vastaajaa. Kolmatta postituskierrosta ei toteutettu, koska sen ei uskottu tuovan juurikaan hyötyä siihen meneviin resursseihin verrattuna.

Otokseen kuuluville annettiin mahdollisuus osallistua arvontaan erillisellä vastauskupongilla. Palkintoina oli lahjakortteja ja Väestöliiton Samarakas-korttipelejä. Arvontaan osallistuminen ei edellyttänyt vastaamista kyselyyn eikä osoitetietoja käsitelty yhdessä lomakkeiden kanssa.

Kyselyaineisto

Vastausprosentit

Suomessa syntyneet miehet = 35 % otoksesta (507 henkilöä)

Suomessa syntyneet naiset = 52 % otoksesta (542 henkilöä)

Ulkomailla syntyneet miehet = 35 % otoksesta (501 henkilöä)

Ulkomailla syntyneet naiset = 39 % otoksesta (816 henkilöä)

Aineisto vastaa erittäin hyvin otosta sekä ikäjakaumaltaan että alueellisesti. Vastanneita oli yhteensä 2 389. Vastanneiden keski-ikä aineistossa oli 45,35 vuotta ja keskihajonta 13,594 (otos 45,05 ja 13,054). Lievää katoa esiintyi 40–50-vuotiaissa vastaajissa ja aivan vanhimmissa vastaajissa. Helsinki-Uudenmaan-alueella vastaajia oli suhteellisesti 2 % enemmän kuin otoksessa. Vastaavasti länsisuomalaisia vastaajia oli suhteellisesti noin 3 % vähemmän kuin otoksessa. Etelä-Suomen ja Pohjois- ja Itä-Suomen osalta vastanneiden aineisto vastasi otosta.

Vastanneiden kotimaat vastasivat tarkasti ulkomailla syntyneiden puolisoiden yleisimpiä kotimaita. Vastaajien antama tieto äidinkielistään ei täysin vastannut otoksen antamaa rekisteritietoa. Kaikista rekisteriotoksen mukaan vieraskielisistä 17,5 % ilmoitti ainakin yhdeksi äidinkielekseen suomen tai ruotsin. Näissä oli erityisen paljon vastaajia, jotka olivat syntyneet Saksassa, entisessä Neuvostoliitossa tai Venäjällä sekä Virossa. Oletettavasti heissä on kaksikielisiä, suomalaisista vanhemmista / isovanhemmista syntyneitä paluumuuttajia, inkerinsuomalaisia tai itse kahden kulttuurin liiton jälkeläisiä. Kotimaankielisiksi rekisterissä merkityistä taas 3,5 % ei ilmoittanut äidinkielekseen lainkaan suomea tai ruotsia.

Raportin tulokset on ilmoitettu käyttämällä suoria jakaumia, ristiintaulukoin-

tia sekä regressioanalyysiä. Suorat jakaumat ovat frekvenssejä eli kuhunkin kysymykseen vastanneiden määriä ja niiden prosenttiosuuksia. Ristiintaulukoinnilla voidaan analysoida muuttujien välistä riippuvuutta. Regressioanalyysin avulla tutkitaan yhden tai useamman selittävän muuttujan vaikutusta selitettävään muuttujaan.

LISÄAINEISTOT

Barometriä varten kerätyn kyselyaineiston lisäksi olemme käyttäneet vertailuaineistona muutamia käytössämme olevia kysely- ja rekisteriaineistoja. European Values Study EVS2008 on laaja monessa maassa toteutettava kyselytutkimus, joka kartoittaa perusarvoja. Se on ainutlaatuinen tutkimushanke, josta saadaan tietoa työhön, perheeseen, uskontoon, politiikkaan ja yhteiskuntaan liittyvistä asenteista, arvoista ja mielipiteistä sekä näiden muutoksesta eri puolilla Eurooppaa. EVS:ää on toteutettu 4 aineistonkeruukierrosta ja viimeisimmässä oli mukana 47 Euroopan maata. Suomessa vastaukset kerättiin yhteensä 1 134 vastaajalta käyntihaastatteluna. Tässä barometrissa EVS:n aineisto rajattiin avioliitossa eläviin vastaajiin (N=625). Aineistot ovat sähköisesti ladattavissa Internetistä osoitteesta <http://www.europeanvaluesstudy.eu/>

Toisena vertailuaineistona suomalais-suomalaisten avioliittojen edustajana on käytetty **Perhebarometrin 2008** postikyselyaineistoa. Vuoden 2008 barometrin vastaajat olivat 25–44-vuotiaita miehiä ja naisia, joilla oli korkeintaan yksi lapsi. Vertailua varten barometri 2008-aineistosta poimittiin avioliitossa elävät vastaajat, yhteensä 1 034 henkilöä. Näistä poistettiin ne, jotka ilmoittivat olevansa vieraskielisiä tai puolison olevan vieraskielinen, jolloin jäljelle jäi 924 suomalais-suomalaisessa avioliitossa elävää vastaajaa. Näissä voi mahdollisesti olla vielä joitakin kaksikulttuurisissa liitoissa eläviä mukana, koska mukana on jonkin verran vastaajia, jotka olivat jättäneet vastaamatta oman/puolison äidinkieltä koskevaan kysymykseen. Silloin kun vertailuja vuoden 2008 Perhebarometrin ja vuoden 2012 aineiston välillä tehtiin, vuoden 2012 aineistosta käytettiin vastaavaa ikä- ja pariteettiryhmää.

Myös **Perhebarometrin 2007** postikyselyaineistoa käytettiin joissakin kysymyksissä vertailuaineistona suomalais-suomalaisista avioliitoista. Vuoden 2007 barometrin kohdejoukkona olivat kaikki Suomessa asuvat suomen- tai ruotsinkieliset 20–59-vuotiaat miehet ja naiset (N=1 560). Vastanneista poimittiin

vertailua varten avioliitossa elävät vastaajat, joita oli 795 henkilöä. Silloin kun vertailuja vuoden 2007 Perhebarometrin ja vuoden 2012 aineiston välillä tehtiin, vuoden 2012 aineistosta käytettiin vastaavaa ikäryhmää.

Tilastokeskuksen rekisteriaineisto tilattiin poimintana väestörekisteristä kieliperustaisesti. Pyysimme 7,5 % otoksen suomen-, ruotsin- tai saamenkielisistä henkilöistä, jotka ovat solmineet avioliiton Suomessa vuosina 2009 tai 2010, sekä erikseen 2 000 henkilön otoksen niistä kotimaankielisistä henkilöistä, jotka olivat solmineet avioliiton vieraskielisen tai väestöön kuulumattoman henkilön kanssa (32 % vuosina 2009–2010 solmituista kaksikulttuurisista avioliitoista). Rekisteriaineisto sisälsi avioliiton solmimisvuoden lisäksi seuraavia tietoja: sukupuoli, ikä, syntymämaa, koulutus, asuinpaikka, kieliryhmä, kansalaisuus, pääasiallinen toiminta, veronalaiset tulot, avioliiton järjestysnumero, lasten (myös ottolasten) syntymävuodet; sekä aviopuolison osalta sukupuoli, syntymävuosi ja -maa, jos syntynyt ulkomailla: maahanmuuttoajankohta, äidinkieli, kansalaisuus avioliiton solmimisvuonna ja kuuluiiko puoliso väestöön avioliiton solmimisvuonna. Tilastokeskus karkeisti tunnistamisen mahdollistavat tiedot kuten pienemmät syntymämaat, kieliryhmät ja kansalaisuudet suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Veronalaisissa tuloissa yli 100 000 € ansiot on pyöristetty tuohon lukuun.

Liite 2: Taulukoita vuosina 2009-2010 solmituista avioliitoista

Liitetaulukko 1. Otoksen kaksikulttuuristen liittojen (N=1925) suhde suomalais-suomalaisiin liittoihin (N=3997) maakunnittain tutkimusotoksessa.

	Suomalais-suomalainen avioliitto	Kaksikulttuurinen avioliitto	N, Kaksikulttuurinen avioliitto	Kaksikulttuuristen avioliittojen osuus miehillä/naisilla ao. maakunnissa
Uusimaa	58.5	41.5	843	41/ 42
Varsinais-Suomi	67.6	32.4	166	34/30
Satakunta	74.6	25.4	53	31/21
Kanta-Häme	77.0	23.0	44	24/21
Pirkanmaa	73.0	27.0	147	31/22
Päijät-Häme	68.6	31.4	66	41/21
Kymenlaakso	72.7	27.3	50	37/12
Etelä-Karjala	64.4	35.6	47	47/22
Etelä-Savo	74.3	25.7	29	27/23
Pohjois-Savo	78.4	21.6	42	30/15
Pohjois-Karjala	66.7	33.3	49	44/22
Keski-Suomi	75.2	24.8	70	30/19
Etelä-Pohjanmaa	83.6	16.4	25	23/10
Pohjanmaa	70.2	29.8	50	35/25
Keski-Pohjanmaa	74.5	25.5	14	38/9
Pohjois-Pohjanmaa	75.1	24.9	101	30/19
Kainuu	65.2	34.8	23	44/20
Lappi	77.3	22.7	37	20/25
Itä-Uusimaa	62.3	37.7	49	43/30
Ahvenanmaa	41.2	58.8	20	65/53
Yhteensä	67.5	32.5	1925	36/29
N	3997	1925		

Liitetaulukko 2. Avioliittojen jakautuminen indeksihenkilön koulutustason mukaan, %.

	Koulutus	Suomalais-suomalainen avioliitto	Kaksikulttuurinen liitto
Miehet	Korkeintaan perusaste, tieto puuttuu	16.0	19.2
	Keskiaste	52.2	45.2
	Alin korkea-aste	5.8	8.6
	Alempi korkea-aste	13.9	12.2
	Ylempi korkea-aste, ml. tutkijankoulutus	12.2	14.9
		1993 (100)	1107 (100)
Naiset	Korkeintaan perusaste, tieto puuttuu	12.1	15.0
	Keskiaste	43.9	42.5
	Alin korkea-aste	9.7	8.1
	Alempi korkea-aste	19.9	17.7
	Ylempi korkea-aste, ml. tutkijankoulutus	14.4	16.6
	N	2004 (100)	818 (100)

Huom. Prosentit summautuvat 100:aan sarakkeittain, ei riveittäin

Liitetaulukko 3. Avioliittojen jakautuminen indeksihenkilön pääasiallisen toiminnan mukaan, %.

	Pääasiallinen toiminta	Suomalais-suomalainen avioliitto	Kaksikulttuurinen avioliitto
Miehet	Työllinen	83.3	74.3
	Työtön	6.9	10.1
	Opiskelija	3.6	3.7
	Eläkeläinen	4.2	7.0
	Muu	2.1	4.9
	N	1993 (100)	1107 (100)
Naiset	Työllinen	76.1	68.9
	Työtön	6.7	7.6
	Opiskelija	6.8	11.0
	Eläkeläinen	3.4	3.5
	Muu	7.0	8.9
	N	2004 (100)	818 (100)

Huom. Prosentit summautuvat tässä 100:aan sarakkeittain, ei riveittäin

Liitetaulukko 4. Avioliitot indeksihenkilön tulojen mukaan, %.

		Suomalais-suomalainen avioliitto	Kaksikulttuurinen avioliitto
Miehet	Keskimääräiset tulot	33.841 e/v	33.591 e/v
	Tulodesiili 1.	8.5	12.4
	2.	9.6	10.7
	3.	10.3	9.6
	4.	10.0	10.0
	5.	10.3	9.0
	6.	11.3	7.6
	7.	10.9	8.5
	8.	10.2	9.8
	9.	9.6	10.7
	10.	9.2	11.7
	N	1993 (100)	1107 (100)
Naiset	Keskimääräiset tulot	24.400 e/v	21.955 e/v
	Tulodesiili 1.	7.3	16.0
	2.	9.4	11.7
	3.	10.4	9.3
	4.	9.3	11.1
	5.	1.11	7.8
	6.	10.1	8.7
	7.	10.7	9.2
	8.	10.8	7.6
	9.	10.6	8.7
	10.	10.2	9.9
	N	2004 (100)	818 (100)

Huom. Tulodesiilit laskettu sukupuolen sisällä (ts. eri rajat miehille ja naisille) kaikkien liittojen perusteella. Ts. liittojen välinen vertailu perustuu siten yli/aliedustukseen ko. desiiliryhmässä.

Liitetaulukko 5. Avioliittojen jakautuminen indeksihenkilön avioliittohistorian mukaan, %.

		Suomalais-suomalainen avioliitto	Kaksikulttuurinen avioliitto
Miehet	Ei aikaisempia avioliittoja	76.6	62.5
	On aikaisempia aviol.	23.4	37.5
	N	1993 (100)	1107 (100)
Naiset	Ei aikaisempia avioliittoja	77.9	75.1
	On aikaisempia aviol.	22.1	24.9
	N	2004 (100)	818 (100)

Huom. Prosentit summautuvat tässä 100:aan sarakkeittain, ei riveittäin

Liitetaulukko 6. Avioliittojen jakautuminen indeksihenkilön ikäryhmän mukaan, %.

		Suomalais-suomalainen avioliitto	Kaksikulttuurinen avioliitto
Miehet	17-19-v.	0.4	0.1
	20-24	8.0	3.9
	25-29	23.3	14.9
	30-39	41.3	32.1
	40-49	17.7	26.8
	50-59	8.4	16.0
	60-69	3.3	6.5
	70-	0.6	0.7
	Mean	36.0	40.6
	Mediaani	33.0	39.0
	N	1993 (100)	1107 (100)
Naiset	17-19-v.	1.8	3.1
	20-24	13.9	16.1
	25-29	28.3	28.9
	30-39	31.1	30.2
	40-49	16.5	13.1
	50-59	5.4	6.0
	60-69	2.6	2.3
	70-	0.4	0.4
	Mean	33.7	32.9
	Mediaani	31.0	30.0
	N	2004 (100)	818 (100)

(Huom. Prosentit summautuvat tässä 100:aan sarakkeittain, ei riveittäin)
Ikä= indeksihenkilön ikä vihkivuoden lopussa

Liite 3: Valikoituja jakaumataulukoita ja -kuvioita 2012 perhebarometriaineistosta

Valikoituja ”Suomalaisten solmimat kansainväliset liitot” - frekvenssejä.

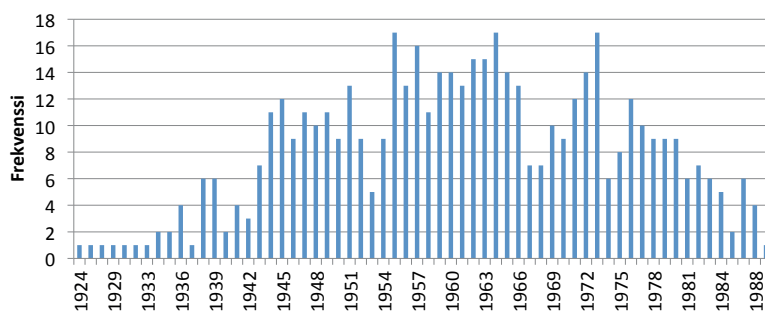
Kysymys 7. Puolisoni on _____ kansalainen, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
1 Suomen	12,6	9,4
2 Venäjän	23,7	2,4
3 Saksan	2,6	7,9
4 Ison-Britannian	2,2	11,4
5 Viron	5,7	2,2
6 Ruotsin	0	0,2
7 Turkin	0,2	4,8
8 Thaimaan	14,2	0,6
9 Muun maan	27,2	51,5
Tieto puuttuu	11,6	9,6
Kysymys 8. Puolisoni on syntynyt, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
1 Suomessa	1	1,3
2 Ruotsissa	0,2	0
3 Saksassa	3	8,1
4 Isossa-Britanniassa	2,4	11,6
5 NL/Venäjällä	32,5	3,9
6 Virossa	7,5	2
7 Thaimaassa	15	0,6
8 Turkissa	0,2	6,1
9 Muussa maassa	31,2	62,2
Tieto puuttuu	7,1	4,2
Kysymys 9. Puolisoni on muuttanut ensi kertaa asumaan suomeen, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Alle vuosi sitten	4,1	3,5
1-5v sitten	26,4	23,1
6-10v sitten	20,1	21,4
11-20v sitten	25,6	22,1
yli 20v sitten	19,9	27,5
Tieto puuttuu	3,8	2,4
Kysymys 10. Onko sinulla lapsia? %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Ei	29,6	18,6
Kyllä	66,3	79,7
Tieto puuttuu	4,1	1,7

Kysymys 11. Onko puolisolasi lapsia aiemmista liitoista?, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Ei	62,5	85,6
Kyllä	35,1	14,4
Tieto puuttuu	2,4	0
Kysymys 12. Oletko nyt ensimmäistä kertaa naimisissa, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Ei	36,8	13,9
Kyllä	63	86,1
Tieto puuttuu	0,2	0
Kysymys 14. Miten pitkään seurustelitte ennen kuin menitte naimisiin, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
3 kuukautta tai vähemmän	3,2	3
3-12 kuukautta	25,5	20,3
1-2 vuotta	34,3	26
yli 2 vuotta	37	50,7
Tieto puuttuu	0,4	0
Kysymys 15. Asutko yhdessä puolisesi kanssa, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Kyllä	94,3	95,6
Ei	2,8	2,2
Asumme osan vuodesta yhdessä	2,6	1,3
Tieto puuttuu	0,4	1
Kysymys 20. Jos olet suomesta kotoisin, oletko asunut puolisesi kotimaassa, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Kyllä, alle vuoden	14,4	16,1
Kyllä, yli vuoden	24,3	34,7
En ole asunut puolisoni kotimaassa	60	48,7
Tieto puuttuu	1,4	0,6
Kysymys 25. Osaan puolisoni äidinkieltä, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Sujuvasti	16,8	46,3
Kohtalaisesti	17,2	16,1
Jonkin verran	48,7	25,8
En lainkaan	16,4	11,4
Tieto puuttuu	1	0,4

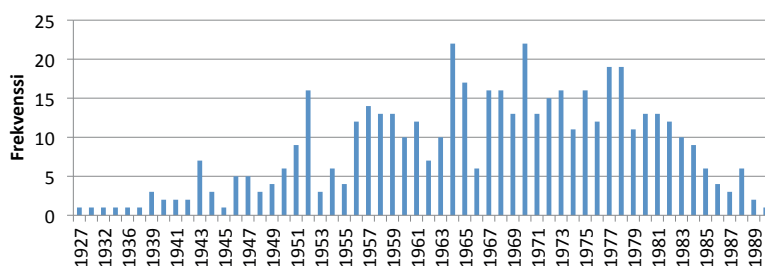

Kysymys 49. Kuinka monta vuotta olet elämäsi aikana ollut koulussa?		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Alle 6 vuotta	1,2	0,2
noin 6 vuotta	5,5	0,4
noin 9-10 vuotta	17,1	4,7
noin 12 vuotta	28,7	24,3
noin 15-18 vuotta	43,4	65,9
Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto	3,9	4,3
Tieto puuttuu	0,2	0,2
Kysymys 50. Kuinka monta vuotta puolisonne on ollut elämänsä aikana koulussa?		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Alle 6 vuotta	2,6	0,6
noin 6 vuotta	6,3	1,7
noin 9-10 vuotta	11,5	13,3
noin 12 vuotta	28,3	33,3
noin 15-18 vuotta	46,4	41,9
Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto	4,5	9,3
Tieto puuttuu	0,4	0
Kysymys 51. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten tämänhetkistä pääasiallista toimintaasi, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Kokopäivätyössä	54,6	52
Osa-aikatyössä	2,9	7,1
Yrittäjä	12,4	4,8
Opiskelija tai koulutuksessa	1,6	4,6
Eläkkeellä	21	9,8
Työtön tai lomautettu	5,8	3,1
Lasten, perheenjäsenten/ kotitalouden hoito	0,4	15,4
Muu	1,2	3,3
Kysymys 52. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten puolisisi tämänhetkistä pääasiallista toimintaa, %		
	Suomessa syntynyt mies (n=507)	Suomessa syntynyt nainen (n=542)
Kokopäivätyössä	35,3	52,5
Osa-aikatyössä	12,3	5,2
Yrittäjä	6,2	10,9
Opiskelija tai koulutuksessa	16,4	7,6
Eläkkeellä	6,8	10,9
Työtön tai lomautettu	8,8	8,4
Lasten, perheenjäsenten/ kotitalouden hoito	11,9	1,5
Muu	2,3	3,1

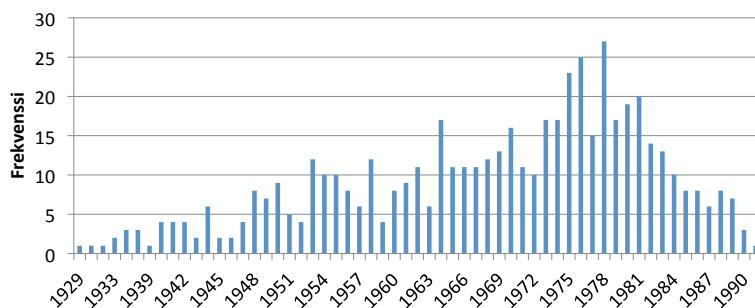
Syntymävuosi, Suomessa syntynyt mies

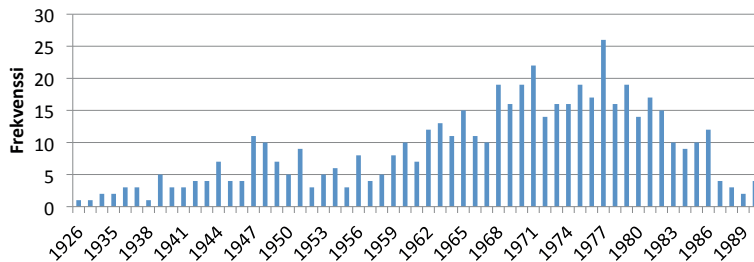
Syntymävuosi, Suomessa syntyneen miehen vaimo

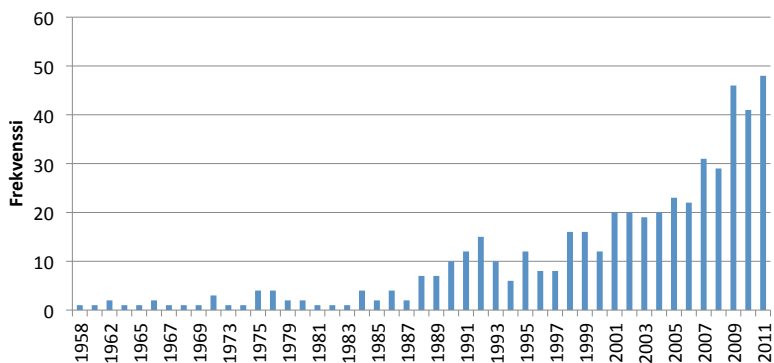
Syntymävuosi, Suomessa syntynyt nainen

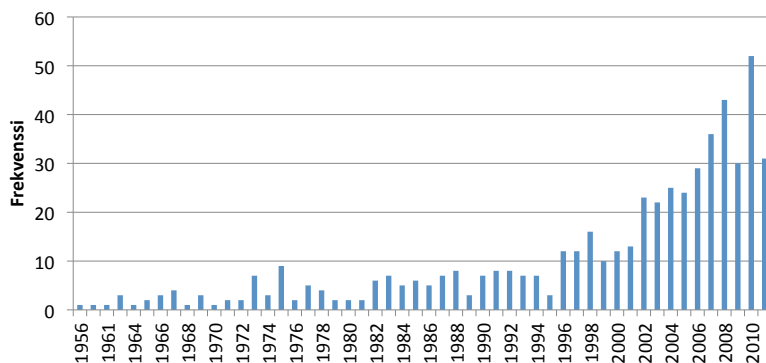
Syntymävuosi, Suomessa syntyneen naisen mies

Avioliiton solmimisvuosi, Suomessa syntynyt mies

Avioliiton solmimisvuosi, Suomessa syntynyt nainen

Liite 4: Inhimillisen kehityksen indeksi (HDI)

HDI Human Development Index – Inhimillisen kehityksen indeksi

Inhimillisen kehityksen indeksi eli Human Development Index (HDI) on YK:n luoma mittari kuvaamaan eri maiden kehitystasoa tavalla, joka ottaa huomioon myös muut kuin taloudelliset tekijät. Indeksillä kertoo, kuinka hyvin maat ovat kyenneet edistämään inhimillistä kehitystä kolmella perustavanlaatuisella tasolla. Indeksien pohjana ovat

- vastasyntyneiden eliniänodote,
- koulutustaso ja
- ostovoimaan suhteutettu kansantulo henkeä kohden.

Indeksin avulla voidaan vertailla maiden asukkailleen luomia hyvän elämän perusedellytyksiä. Tässä julkaisussa olemme käyttäneet vuonna 2011 ilmoitettuja kunkin maan HDI-arvoja niille määriteltyn neljän luokan mukaisesti. Jokaiseen luokkaan on ryhmitelty yhtä monta maata, joten luokkien katkaisupisteet ovat sopimuksenvaraisia. Luokitus siis kuvaa maita suhteessa muiden maiden kehitystilanteeseen.

Hyvin korkean HDI:n maita ovat mm.

- Britannia, Puola, Saksa, Suomi, Ruotsi, Viro ja Yhdysvallat

Korkean HDI:n maita ovat mm.

- Bulgaria, Iran, Meksiko, Romania, Tunisia, Turkki ja Venäjä

Keskitasoisen HDI:n maita ovat mm.

- Egypti, Filippiinit, Indonesia, Intia, Irak, Kiina, Marokko ja Thaimaa

Matalan HDI:n maita ovat mm.

- Bangladesh, Etiopia, Kenia, Nigeria ja Pakistan

